

**พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550**

นายลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2551

**Development of Thai Political Parties under the Constitution of the Kingdom of
Thailand B.E. 2500 and the Political Party Act B.E. 2500**

Mr.Likhit Issarankul

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government**

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2008

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

ชื่อและนามสกุล นายลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา

แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่ 28 เดือน มกราคม พ.ศ. 2553

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของรองศาสตราจารย์ ดร. จุมพล หนิมพานิช ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ นับแต่การให้คำแนะนำในการกำหนดหัวข้อวิจัย การตรวจรายละเอียดของวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน กระทั่งเรียบเรียงจนเป็นผลสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 3 ท่านเป็นอย่างสูงในโอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ตั้งถามเป็นแนวทางไว้ จนสามารถนำมาสรุปเป็นผลการวิจัย ที่เป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองของประเทศไทยต่อไป

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย และให้คำปรึกษาในการทำเครื่องมือวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์ได้ตรงประเด็น ครบถ้วน เป็นอย่างดียิ่ง

สุดท้าย ขอขอบพระคุณ นายชูศักดิ์ - นางมณี อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้เป็นบิดาและมารดาผู้ให้กำเนิด ที่เป็นกำลังใจสำคัญทำให้ข้าพเจ้าได้สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา

สิงหาคม 2552

ชื่อวิทยานิพนธ์: พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. 2550

ผู้วิจัย นายลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข
ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลกระทบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย (2) เสนอแนะการแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลกระทบทางลบต่อพรรคการเมืองไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 คน (2) ผู้เชี่ยวชาญ สาขาวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิเป็นหลัก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งหมดมานำเสนอในลักษณะวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มีมาตราซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางบวกและลบต่อพรรคการเมืองไทยในประเด็นหลัก ๆ คือ การก่อตั้ง การดำเนินกิจกรรม การบริหารจัดการภายใน การเงิน การประชาสัมพันธ์ และการสิ้นสภาพ (2) ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในมาตราที่ส่งผลกระทบในด้านลบแก่พรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองของไทย สามารถพัฒนาเป็นสถาบันหลักทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

คำสำคัญ พัฒนาการ พรรคการเมือง รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง

Thesis title: Development of Thai Political Parties under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2550 and the Political Party Act B.E. 2550

Researcher: Mr.Likhit Issarangkul; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Rosalin Siriyaphan, Associate Professor; (2) Dr. Senee Comsook, Associate Professor; **Academic year:** 2009

Abstract

The objectives of this research were (1) to study articles in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 and the Political Party Act B.E. 2550 that affect the development of Thai political parties; (2) to make suggestions in amending the articles in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 and the Political Party Act B.E.2550 that affect Thai political parties negatively.

This was qualitative research based on documentary survey and interviewing. The sample consisted of (1) three members of the House of Representatives and (2) two experts in Political Science and Law. The major tools employed for data collection were structured interview forms and primary and secondary documents. The data were presented using descriptive analysis.

The results showed that (1) the articles in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 and the Political Party Act B.E. 2550 affect Thai political parties both positively and negatively in major aspects as follows: establishment, activities, internal management, funding, public relations and ending. (2) The suggestion was the articles in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 and the Political Party Act B.E. 2550 that affect political parties negatively should be amended in order that Thai political parties could develop into an efficient major institution in politics.

Keywords: Development, Political parties, Constitution, the Political Party Act

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
แนวคิดที่ด้วยประชากรไปตย	15
แนวทางสถาบัน	21
แนวคิดที่ด้วยพรรคการเมือง	24
ทฤษฎีและวิวัฒนาการของพรรคการเมือง	35
ประวัติความเป็นมาของพรรคการเมืองไทย	45
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การวิเคราะห์ข้อมูล	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรวิจัย และกลุ่มตัวอย่าง	73
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์	73
ผลกระทบทางบวกของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อ พัฒนาการของพรรคการเมืองไทย	79
ผลกระทบทางลบของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อ พัฒนาการของพรรคการเมืองไทย	111
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลกระทบทางลบต่อพรรคการเมืองไทย	119
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	130
สรุปการวิจัย	130
อภิปรายผล	135
ข้อเสนอแนะ	152
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	159
ก ประวัติรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และประวัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550	160
ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย	163
ค แบบสัมภาษณ์	166
ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้การสัมภาษณ์	176
ประวัติผู้วิจัย	178

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	5
มาตราที่คาดว่าจะส่งผลบวกและลบต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550.....	5
ตารางที่ 4.1	74
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่งผลบวกต่อพรรค การเมือง.....	74
ตารางที่ 4.2	77
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่งผลลบต่อพรรค การเมือง.....	77

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1	
ตัวแบบระบบการเมืองตามแนววิเคราะห์สถาบันในกรณีของระบบการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย	24
ภาพที่ 2.2	
ผลการออกเสียงตามรายงานผลอย่างเป็นทางการของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2550	55
ภาพที่ 4.1	
แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภ.ง.ด.90 ปีภาษี 2551	103

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย ได้ก่อให้เกิดสถาบันทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมือง และองค์กรอิสระต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนของกลุ่มทางการเมือง (political group) ซึ่งได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดัน และรูปแบบการรวมกลุ่มที่มุ่งผลในการได้อำนาจทางการเมืองโดยตรง คือ “พรรคการเมือง”

พรรคการเมือง ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางความคิดการเมืองในทิศทางเดียวกัน รวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยกลุ่มบุคคลนี้ได้รวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยชอบธรรม พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย และเป็นกลไกที่ช่วยให้เกิดพัฒนาการทางการเมือง เป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ โดยทำหน้าที่ระดมประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลการปกครองประเทศ พร้อมทั้งในอีกด้านหนึ่ง พรรคการเมือง เปรียบเสมือนเป็นความหวังของประชาชนผู้เลือกให้สมาชิกพรรคเหล่านั้น เข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารประเทศ โดยคาดหวังว่าพรรคจะดำเนินตามแผนนโยบายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ได้รับการยอมรับว่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

พรรคการเมืองไทยได้มีการก่อรูปและพัฒนามาพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 โดยพรรคการเมืองของประเทศไทย พรรคแรก คือ “พรรคก้าวหน้า” โดยมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้ง ได้ถือกำเนิดขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2489 ถูกต้องตามนิติบัญญัติ (ปลัดพรีดี 2544 :10) จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 62 ปีแล้ว มีพรรคการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย และพรรคการเมืองหลายต่อหลายพรรค ได้เกิดขึ้นและล่มสลายไปตามปัจจัยสำคัญ 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายในพรรค และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรัฐประหารโดยอาศัยอำนาจเผด็จการ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นคงอยู่ และล้มเลิกไปอย่างมากมาย

¹ บางตำราว่า “คณะราษฎร” เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกที่จัดตั้งรัฐบาลจากการปฏิวัติ ใน พ.ศ. 2475

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นเวลากว่า 77 ปี แห่งการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย การจัดตั้งพรรคการเมืองไทยนั้น เกิดขึ้นภายหลังจากการที่มีสภาผู้แทนราษฎร และพรรคการเมืองก็มิได้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เพราะการรวมตัวกันเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น เกิดขึ้นจากคณะราษฎรซึ่งรวมบุคคลจากคณะนายทหาร และข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นพัฒนาการทางการเมืองที่ผิดแปลกไปจากสังคมประชาธิปไตยตะวันตก นอกจากนี้ ความเป็นเอกภาพของชาติที่ไทยไม่เป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ หรือเป็นอาณานิคมของชาติใด การรวมพลังแห่งชาติเพื่อปลดปล่อยพันธะทางการถูกปกครองจึงไม่มี ทำให้มีผลต่อความไม่เคลื่อนไหวทางการเมืองที่รวมพลังแห่งชาติ การดำเนินงานของพรรคการเมืองไทยจึงมีลักษณะการทำงานในด้านเดียว คือ ใช้พรรคการเมืองเพื่อเป็นฐานอำนาจ ฐานบารมี เพื่อการเลือกตั้งมากกว่าการปฏิรูปพรรคการเมือง ให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทในการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งในช่วงเวลาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมานั้น พรรคการเมืองไทยมีความเข้มแข็งมาก สามารถรวบรวมพรรคการเมืองได้ ทำให้พรรคการเมืองที่เป็นผู้นำรัฐบาลสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้เพียงพรรคเดียว

ภายหลังจากการตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎรของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 การยุบสภาแม้จะเป็นวิถีทางในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ก็มิได้คลี่คลายปัญหาใด ๆ ซ้ำร้ายกลับทำให้สถานการณ์ทรุดหนักลง เพราะเมื่อมีการสมัครรับเลือกตั้ง ปรากฏว่าพรรคไทยรักไทยเป็นพรรคใหญ่เพียงพรรคเดียวที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยที่พรรคฝ่ายค้าน คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคมวลชน ไม่ลงสมัครและกล่าวหาว่ามีการจ้างให้ พรรคแผ่นดินไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ลงสมัครเพื่อผลทางการเมือง ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ ได้ร้องเรียนศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคทั้งพรรคไทยรักไทย พรรคแผ่นดินไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่ลงสมัครด้วย พรรคไทยรักไทยก็มีการขอให้ดำเนินคดีต่อพรรคประชาธิปัตย์ บ้างว่ามีการใส่ร้ายป้ายสี คำขอจากผู้กล่าวหาทั้งสองฝ่ายคือขอให้ยุบพรรคการเมืองที่ถูกกล่าวหา โดยในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ตัดสินคดียุบพรรคการเมือง โดยมีความเห็นว่า ให้ยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า และให้ยกคำร้องในส่วนที่ขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผลให้พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคเดียวที่พ้นจากข้อกล่าวหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 ของไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ร่างโดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดย คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) กลุ่มนายทหารที่ทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยสำเร็จ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สิ้นสุดลงและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 บังคับใช้แทน จนกระทั่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ได้ผ่านการแปรญัตติ (การเสนอความคิดเห็นและขอแก้ไขเพิ่มเติม) จากนั้นจึงได้แจกจ่ายเผยแพร่ไปยังประชาชนทั่วประเทศ เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ผลของการออกเสียงประชามติที่ได้ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บังคับ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อลงพระปรมาภิไธย เพื่อประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป และต่อมาได้ออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2550 เพื่อที่จะเป็นกฎระเบียบในการทำงานของพรรคการเมืองไทย

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนเป็นพรรคที่ชนะการเลือกตั้ง มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในรัฐสภา และได้จัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคการเมืองอีก 5 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา พรรคมหาชนธิปไตย และพรรคประชากร โดยนายสมัคร สุนทรเวช ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมาภายหลังจากจัดตั้งรัฐบาลเข้าทำการบริหารประเทศ นายสมัคร สุนทรเวช ได้พบปัญหาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 บางมาตราที่ส่งผลให้พรรคการเมืองไทยขาดเสถียรภาพในการบริหารงาน และส่งผลให้รัฐบาลขาดความมั่นคงในการบริหารประเทศด้วย หากพรรคร่วมรัฐบาลถูกยุบพรรคไป จึงมีความคิดที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ในบางมาตรา เพื่อให้พรรคการเมืองไทยมีเสถียรภาพ และความมั่นคงในการเป็นสถาบันหลักทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลให้รัฐบาลมีความมั่นคงในการบริหารประเทศด้วย ในขณะที่ฝ่ายสนับสนุนรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 เช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น เห็นว่าไม่ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 และเห็นว่าบทบัญญัติในส่วนของการลงโทษพรรคการเมือง ที่มีพฤติกรรมในการซื้อสิทธิขายเสียงมีความเหมาะสม และจะช่วยทำให้การเมืองไทยพัฒนาดีขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ว่าบทบัญญัติดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อการพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางสถาบัน แนวคิดว่าด้วยพรรคการเมือง แนวคิดว่าด้วยประชาธิปไตย โดยจะศึกษาจากโครงสร้างหน้าที่ การบริหารจัดการ การดำเนินการของพรรคการเมือง นับตั้งแต่การจัดทะเบียนก่อตั้งพรรคการเมือง จนถึง การดำเนินงานของพรรคการเมืองในส่วนต่างๆ เช่น การเงินของพรรคการเมือง การลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต่อพรรคการเมือง แล้วนำมาเทียบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เพื่อศึกษาคุณผลดีและผลเสียต่อการพัฒนาการของพรรคการเมืองไทยในเชิงโครงสร้างหน้าที่ การบริหารจัดการ และการดำเนินการต่อไป

ตาราง ที่ 1.1 มาตรการที่คาดว่าจะส่งผลกระทบและลบต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตรการที่คาดว่าจะส่งผลกระทบแก่ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตรการที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
1. การเริ่มต้นก่อตั้งพรรค การเมือง		
1.1 การจัดตั้งพรรคการเมือง		พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ภายในหนึ่งปีนับจาก จัดตั้งพรรคการเมืองต้องมี สมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา
1.2 การควบรวมพรรค การเมือง		รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 104 วรรคสอง ในระหว่างอายุ ของสภาผู้แทนราษฎรจะมี การควบรวมพรรคการเมืองที่มี สมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร มิได้ พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 99 ในระหว่างอายุ ของสภาผู้แทนราษฎร จะมีการ ควบรวมพรรคการเมืองที่มี สมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร มิได้
2. การดำเนินกิจการพรรค การเมือง		
	พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550	พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
	<p>มาตรา 27 ภายในหนึ่งปีหลังจากจัดตั้งพรรคให้มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองภายในหกสิบวันนับจากวันจัดตั้งพรรคการเมืองในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง ฯลฯ</p> <p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง</p>	<p>มาตรา 17 วรรค 3 กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง</p>
<p>3. การบริหาร การจัดการภายในองค์กร ของพรรคการเมือง</p>		
<p>3.1 หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมือง</p>		<p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 หากพรรคการเมืองถูกยุบ หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค หากมีส่วนรู้เห็นจะถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งห้าปี</p>
<p>3.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายในพรรคการเมือง</p>	<p>รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106(6) สมาชิกสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลงเมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 265 หรือ 266</p>	<p>รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถไม่ทำตามมติพรรคได้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 106(7)</p>

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
3.3 สมาชิกพรรคการเมือง	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 101(3) สมาชิกพรรคการเมือง จะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรค เดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่า เก้าสิบวันถึงวันเลือกตั้ง ยกเว้น ยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรค เดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึง วันเลือกตั้ง	หากมติพรรคสามในสี่ให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้น จากการเป็นสมาชิกของพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถมีความเห็นไม่ตรงกับ พรรคการเมืองได้และยื่นศาล รัฐธรรมนูญคุ้มครอง หากศาล รัฐธรรมนูญคุ้มครองให้ย้าย พรรคภายในสามสิบวัน
3.4 การส่งผู้สมัครสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และแบบสัดส่วน	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 109 (2) เมื่อตำแหน่ง ส.ส.แบบ สัดส่วนว่างลงให้ประธานสภา ผู้แทนราษฎรประกาศผู้มีชื่ออยู่ ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อ ของพรรคการเมืองนั้น ในเขต เลือกตั้งนั้น ขึ้นมาแทน	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 95 วรรคสอง พรรคจะส่ง ผู้สมัครแบบสัดส่วนทุกเขต หรือไม่ก็ได้

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
4. การเงินของพรรค		
4.1 เงินสนับสนุนพรรค การเมืองจากรัฐบาล	พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 73 รัฐบาลจัดกองทุน เพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง มีที่มาจากเงินงบประมาณ รายจ่าย เงินที่ได้รับจากกรม สรรพากร เงินสนับสนุนรัฐ ฯ	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 98 วรรคสอง สามารถนำ มาตรา 94 วรรคสาม (ส.ส. แบบแบ่งเขต) มารวมเสียง แบบสัดส่วนได้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง พรรคการเมือง ต้องส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตให้ ครบตามจำนวน ไม่สามารถ ถอนการสมัคร หรือเปลี่ยน แปลงผู้สมัครได้ พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 การส่งผู้สมัครรับ เลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบ ร่วมกันของคณะกรรมการ บริหารพรรคการเมือง หากผู้สมัครทำความผิด คณะกรรมการบริหารพรรค จะมีความผิดด้วย
		พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78(3) หากสมาชิกพรรค การเมือง ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ติดกันสี่ครั้ง ให้เลิกเงิน สนับสนุนพรรคการเมือง

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตรการที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตรการที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
4.2 รายได้ของพรรค การเมือง		<p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 59 ห้ามมิให้บุคคล ธรรมดาหรือนิติบุคคล บริจาคเงินแก่พรรคการเมือง เกินสิบล้านบาทต่อปี</p> <p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ห้ามมิให้สมาชิกซึ่ง ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดในพรรค การเมือง รับบริจาคจากผู้ซึ่ง มิได้เป็นสมาชิก เว้นแต่ได้รับ มอบหมายจากกรรมการ บริหารพรรค</p>
4.3 การบริจาคแก่พรรค การเมือง	<p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 รายได้ของพรรค การเมืองมีที่มาได้หลากหลาย แนวทาง</p> <p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 58 การบริจาคโดย แสดงเจตนาในแบบแสดงราย การภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปี ให้กระทำได้โดยผู้เสีย ภาษีแต่ละคนอาจจะบริจาค การเมืองที่ประสงค์จะบริจาค ภาษีให้ได้หนึ่งพรรคการเมือง</p>	

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
5. การประชาสัมพันธ์พรรค การเมือง	<p>ปีละหนึ่งร้อยบาท</p> <p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 79 จัดให้มีการแถลง ผลงานของพรรคการเมืองที่ได้ รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร ออกอากาศ ปีละ ไม่น้อยกว่าสองครั้ง โดยไม่คิด ค่าใช้จ่าย</p>	<p>พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 พรรคการเมือง สิ้นสภาพหากไม่ส่งผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สองครั้งติดต่อกัน สมาชิก พรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคนภายใน หนึ่งปี</p> <p>รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 68 วรรคสอง เกี่ยวกับเรื่องการ ล้มล้างการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยหากพรรคทำ ต้องยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหาร พรรคเป็นเวลาห้าปี</p> <p>รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง ผู้สมัคร รับเลือกตั้งทำผิด หัวหน้าพรรค</p>
6. การสิ้นสภาพพรรคการเมือง		

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

โครงสร้าง/การดำเนินงาน ของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง	มาตราที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ พัฒนาการของพรรคการเมือง
		หรือกรรมการบริหารพรรค มี ส่วนรู้เห็นศาลรัฐธรรมนูญ อาจสั่งยุบพรรคและเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและ กรรมการบริหารพรรคเป็น เวลาห้าปี

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย โดยศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองไทย เอกสารวิชาการต่างๆ และหนังสือพิมพ์ ในเรื่องของการศึกษาพัฒนาการของพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 นั้น จะเน้นเรื่องของการพัฒนาทางด้าน โครงสร้าง หน้าที่ การบริหารจัดการ และการดำเนินการของพรรคการเมืองเป็นหลัก รวมทั้งศึกษาถึงอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมายถึง กฎหมายสูงสุดว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษร ฉบับที่ 18 ของประเทศไทย เป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งหลายในรัฐ ประกาศใช้ในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550

5.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หมายถึง กฎหมายที่อธิบายขยายความเพื่อประกอบเนื้อความในรัฐธรรมนูญในเรื่องที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ให้สมบูรณ์ ละเอียด ชัดเจน ตามที่รัฐธรรมนูญมอบหมาย และกำหนด

5.3 พรรคการเมือง หมายถึง คณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยได้รับการจัดตั้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประชุม โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นอย่างต่อเนื่อง

5.4 กรรมการบริหารพรรคการเมือง หมายถึง หัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เภรัณยูภักพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น ซึ่งเลือกตั้งจากสมาชิกผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปี กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกินสี่ปี และอาจได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกได้

5.5 พัฒนาการของพรรคการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง ให้มีความทันสมัยและมั่นคง เพื่อสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง มีการสร้างสรรค์พรรคการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคงและเสถียรภาพในการบริหารงาน

5.6 คณะกรรมการการเลือกตั้ง หมายถึง คณะบุคคลที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของวุฒิสภาโดยผ่านกระบวนการสรรหา มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

5.7 กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การมารวมตัวของบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ ทัศนคติ และผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งการที่บุคคลในกลุ่มมีวัตถุประสงค์ ทัศนคติ และผลประโยชน์ที่คล้ายคลึงกัน มีผลทำให้ความเป็นสมาชิกของกลุ่มมีความแน่นแฟ้นและมั่นคงกว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มโดยทั่วไป

5.8 ผลกระทบทางบวกต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง หมายถึง ผลกระทบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่ส่งผลดีต่อโครงสร้างหน้าที่ การบริหารจัดการ และการดำเนินการของพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถพัฒนาโครงสร้าง การบริหารจัดการ และการดำเนินการบทบาททางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.9 ผลกระทบทางลบต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง หมายถึง ผลกระทบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่ส่งผลเสียต่อโครงสร้างหน้าที่ การบริหารจัดการ และการดำเนินการของพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถพัฒนาโครงสร้าง การบริหารจัดการ และการดำเนินการบทบาททางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบถึงผลกระทบของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

6.2 เพื่อเป็นการแนะนำแนวทางในการแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่จะทำให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีความมั่นคงทางการเมือง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและกรอบแนวคิด และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดว่าด้วยประชาธิปไตย
2. แนวทางสถาบัน
3. แนวคิดว่าด้วยพรรคการเมือง
4. ทฤษฎีและวิวัฒนาการของพรรคการเมือง
5. ประวัติความเป็นมาของพรรคการเมืองไทย
 - 5.1 พัฒนาการพรรคการเมืองไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน
 - 5.2 พัฒนาการสามชั้นของพรรคการเมืองไทย
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550
 - 6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550
 - 6.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดว่าด้วยประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ความหมายของประชาธิปไตย มีดังนี้ (ศิริวรรณ ตันเสถียร 2544 : 341)

1.1 ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos กับ Kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demoskratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน

1.2 ความหมายที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค นักปรัชญาการเมืองหลายท่านชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์ เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าว ก็คือระบอบประชาธิปไตย

1.3 ความหมายที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน ในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ใช้อำนาจนี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง บทบาทของประชาชนในทางการเมืองจึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้ จนมีผู้กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเอง กิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทน หรืออาจเป็นทางตรง เช่น การประท้วง การร้องเรียน ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหา เป็นต้น

1.4 ความหมายที่เน้นเจตนารมณ์ของประชาชน ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้อย่างกระชับและคมคายว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ถือเสมือนเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก หรือได้รับเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ รัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็โดยการแสดงให้ประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

1.5 ความหมายตามที่มาและขอบเขตอำนาจ ความหมายของประชาธิปไตยนี้ ถู้อำนาจสูงสุดมาจากประชาชน มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพโดยธรรมชาติ สามารถคิดและกระทำการใดๆ ได้ แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม เขาจะสละสิทธิ์และอำนาจบางประการให้กับผู้ปกครอง เพื่อให้อำนาจนั้นดำเนินการภายในกรอบที่กำหนด ฉะนั้นจะพบว่ารัฐบาลในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้นจะมีอำนาจที่มีขอบเขต

จากความหมายอันหลากหลายของคำว่า ประชาธิปไตย นี้ จึงสรุปความหมายหลักได้ 3 ประการ คือ

1) ความหมายในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง คือ ระบบความคิดทางการเมืองอย่างหนึ่ง อุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นระบบความคิดทางการเมืองชนิดหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ

(1) หลักมนุษยธรรมเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล รู้คิดรู้ชั่ว และสามารถปกครองตนเองได้ ประชาธิปไตยนั้นเป็นระบบที่สมาชิกจะต้องแสดงออกซึ่งเหตุผล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันเชื่อกันว่า ถ้าการดำเนินการใดๆ เป็นไปตามหลักการแห่งเหตุผลแล้ว ย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมอย่างไม่มีขีดจำกัด

(2) หลักสิทธิเสรีภาพ คำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ ได้ แต่การใช้เสรีภาพจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นด้วย เสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยมีขอบเขตจำกัดในระดับหนึ่ง สิ่งที่จะมาเป็นตัวจำกัดเสรีภาพคือ กฎหมาย ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี

(3) หลักความเสมอภาค ความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูงความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้เป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

ก. ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากแนวความคิดที่ว่า ประชาธิปไตย เป็นเรื่องของ การปกครอง โดยประชาชน ถู้อำนาจเสียงของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ รัฐประชาธิปไตยจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเมื่ออายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายระบุไว้ และบัตรเลือกตั้งแต่ละใบจะมีเสียงเพียง 1 เสียงเท่าเทียมกัน ซึ่งตรงกับปฏิญญาสากลแห่งสิทธิมนุษยชนข้อ 21 (3) ที่ระบุว่า เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจ

ของรัฐบาล เจตจำนงเช่นว่านี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง โดยอาศัยการออกเสียงทั่วไปและอย่างเสมอภาค และลงคะแนนเสียงลับ หรือการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่น ทำนองเดียวกัน

ข. ความเสมอภาคที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในรัฐ จะถือว่ากฎหมายเป็นเสมือนข้อกำหนดของสังคมที่ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพฤติกรรมที่มีผลร้ายต่อสังคมโดยส่วนรวม นั่นคือกฎหมายจะให้ความคุ้มครองป้องกันแก่คนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน และผู้ที่ละเมิดกฎหมายก็จะได้รับโทษทัณฑ์ตามที่กำหนดหรือถ้ามีเหตุอันควรปรานีให้มีการลดหย่อนหรือยกเว้นโทษ ก็ควรจะได้รับพิจารณาโดยเท่าเทียมกันด้วย

ค. ความเสมอภาคที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต ในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น จัดให้มีโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ให้เพียงพอสำหรับคนที่ปรารถนาแสวงหาความรู้มีโอกาสรับการศึกษาได้รับความรู้ และมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเอง และต้องบริหารระบบของสังคมให้เปิดโอกาสสำหรับทุกๆ คนในการที่จะได้ทำงานโดยสิทธิเท่าเทียมกัน เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคในการสอบคัดเลือกเข้าเป็นข้าราชการ เป็นต้น

ง. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่ารัฐประชาธิปไตยจะต้องทำให้สมาชิกทุกคนมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง กล่าวคือ มีรายได้สูง และมีความเป็นอยู่ที่ร่ำรวยกันทุกคน แต่จะต้องพยายามกระจายรายได้ นำเอาทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ลดช่องว่างระหว่างชนชั้นให้น้อยลง โดยการสนับสนุนหรือช่วยเหลือกลุ่มที่ด้อยโอกาสกว่าให้เติบโตใหญ่และแข็งแรงพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การที่รัฐสนับสนุนโครงการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชนบท โครงการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ผลิต สหกรณ์ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ใด ๆ โครงการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับความกินดี อยู่ดี เป็นต้น

2) ความหมายในเชิงรูปแบบการปกครอง แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองมาจากความเชื่อที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การปกครองตนเองของประชาชนดำเนินการโดยผ่านผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนตามระเบียบวิธีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ สามารถสรุปหลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังต่อไปนี้

(1) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายความว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดของรัฐ ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจปัญหาและกำหนดความเป็นไปของพวกเขาเอง แต่มิได้หมายความว่าประชาชนทั้งประเทศจะต้องมานั่งถกเถียงหาทางแก้ปัญหา

(2) หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่หลายทางด้วยกันที่สำคัญ คือ การเลือกตั้งตัวแทนของตนขึ้นไปทำหน้าที่ในรัฐสภา นอกจากนี้ประชาชนอาจทำได้โดยการช่วยรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครที่ตนนิยมอยู่หรือเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อหาทางผลักดันให้นโยบายของพรรคนำมาใช้ปฏิบัติ เป็นต้น

(3) หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อประชาชน สังคมประชาธิปไตยนั้น ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศและรัฐบาลจะต้องไม่กระทำไปเพียงเพื่อผลประโยชน์ของคนในกลุ่มตนเท่านั้น ผู้ปกครองที่มาจากประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นผู้ที่กระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ด้วยให้สมกับความไว้วางใจของประชาชนที่เลือกตนเข้ามารับหน้าที่ ไม่เช่นนั้นเมื่อครบวาระอาจจะไม่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในสมัยต่อไปก็ได้

(4) หลักเหตุผล ประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักเหตุผล ทั้งนี้เนื่องจากคนแต่ละคนต่างก็มีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันไป ถ้าคนปราศจากเหตุผลแล้ว สังคมก็อาจยุ่งเหยิงไม่ได้ข้อยุติที่ดีและถูกต้อง ดังนั้นในระบอบประชาธิปไตยนั้นทุกคนจะต้องร่วมกันคิด โดยต่างก็เสนอความคิดเห็นแล้วอาจมีการเปิดอภิปราย มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ต่างคนต่างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรม ข้อเสนอหรือความคิดเห็นของใครที่มีเหตุผลดีกว่าก็จะได้รับเลือกให้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

(5) หลักเสียงข้างมาก วิธีการหนึ่งที่จะรู้ได้ว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการเพื่อปวงชน คือ หลักเสียงข้างมาก นั่นคือหลังจากที่ผู้แทนราษฎรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยการอภิปรายกันพอแล้ว ก็จะมีการออกเสียงลงคะแนนกัน ข้อเสนอที่ได้รับเสียงข้างมากจากที่ประชุมก็จะได้รับเลือกให้นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่มีเหตุผลของคนส่วนใหญ่

(6) หลักความยินยอม ประชาธิปไตยจะต้องมีพื้นฐานมาจากความยินยอมอีกด้วย เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และปวงชนได้เลือกตั้งตัวแทนของตนเพื่อใช้อำนาจดังกล่าว จึงถือได้ว่าผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้ามาใช้อำนาจเหล่านี้ได้รับความยินยอมจากปวงชน แต่จะมีอำนาจจำกัดตามรัฐธรรมนูญ และยังถูกจำกัดช่วงเวลาที่ได้รับคามยินยอม คืออาจอยู่ในวาระช่วงระยะเวลาหนึ่ง (วาระครบ 4 ปี เป็นต้น) เมื่อครบวาระหรือมีการยุบสภาจะมีการเลือกตั้งใหม่ หากผู้แทนราษฎรผู้ใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชนจะได้รับเลือกเข้ามาทำหน้าที่ต่อไป

(7) หลักประนีประนอม ในหลายกรณี หลังจากผู้แทนราษฎรได้อภิปรายกันแล้ว และเล็งเห็นว่าข้อเสนอต่างๆ ที่ผู้แทนแต่ละคนเสนอไปนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก หรือมีข้อขัดแย้งกันไม่มากนักที่ประชุมก็อาจใช้การประนีประนอมกัน โดยยึดหลักผลประโยชน์ของ

ส่วนรวมเป็นเกณฑ์ ไม่จำเป็นต้องมีการลงคะแนนเสียงข้างมากก็ได้

(8) หลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ต่างก็มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน แม้แต่รัฐธรรมนูญไทย ก็ยอมรับในหลักการนี้โดยเขียนไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ฉะนั้นครุฑก็โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดอภิสิทธิ์แต่อย่างใดเลย ฉะนั้นกฎหมายในสังคมประชาธิปไตย จึงบังคับใช้กับบุคคลทุกคนโดยเสมอหน้ากันหมด

(9) หลักเสรีภาพ สังคมประชาธิปไตย นอกจากจะให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคแล้ว ยังให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพด้วย กล่าวคือ รัฐในระบบประชาธิปไตยจะต้องส่งเสริมเสรีภาพต่างๆของปวงชน เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การอบรมศึกษา การรวมตัวกันเป็นสมาคม เป็นต้น แต่ทั้งนี้เสรีภาพเหล่านี้จะถูกจำกัดโดยกฎหมายนั่นคือ ประชาชนต้องไม่ใช่เสรีภาพนี้เพื่อทำลายหรือรบกวนเสรีภาพของผู้อื่น

(10) หลักนิติธรรม หมายถึงการยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์กติกา และหลักประกันความเสมอภาคให้ประชาชนได้รับการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ และการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความถูกต้อง สงบเรียบร้อยและชอบธรรม โดยรัฐบาลจะต้องบังคับใช้กฎหมายแก่คนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ไม่ให้มีการละเมิดสิทธิ เพราะเหตุแห่งความเป็นผู้มีอิทธิพล บรรดาศักดิ์ เงินทอง หรืออภิสิทธิ์อื่นๆ

(11) หลักการปกครองตนเอง เมื่อสังคมประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคและหลักเหตุผล เชื่อว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงตัวเองให้ก้าวหน้า รวมทั้งแก้ไข ปัญหาของตนเองได้ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ทั้งนี้เพราะพวกเขาารู้ดีกว่าคนอื่น ๆ ว่าตนเองต้องการอะไร หรือสิ่งใดที่เป็นผลประโยชน์ของพวกเขา ซึ่งผลประโยชน์เหล่านี้อาจจะอยู่ในแง่รูปธรรม เช่น สวัสดิการทางสังคมต่างๆ หรืออาจจะอยู่ในแง่ของนามธรรม เช่น เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคมก็ได้ เป็นต้น

3) ความหมายในเชิงวิถีชีวิตของประชาชน วิถีชีวิตของประชาชน หมายถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีความเชื่ออยู่ว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะไร้เสถียรภาพ ถ้าบุคคลหรือสมาชิกของสังคมขาดแบบแผนของความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอาจจำแนกได้ ดังต่อไปนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร 2551 : 292 - 294)

(1) ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน ในทางปฏิบัติ แม้ว่ามนุษย์จะไม่ได้ใช้เหตุผลตลอดเวลา แต่ก็ควรใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เพราะการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น โดยการใช้อุบาย จะนำมาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม

(2) รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะ ปราศจากอคติ และมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน

(3) มีน้ำใจประชาธิปไตย กล่าวคือ มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากจะถูกกลบฝังด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือกว่า ยอมรับเสียงข้างมาก เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจกว้างขวางพร้อมที่จะยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

(4) สนใจกิจการบ้านเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าเป็นหน้าที่ เคารพกฎเกณฑ์หรือกติกาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด

(5) รู้จักประนีประนอมมากกว่าที่จะตั้งคั่นเอาชนะกัน โดยอาศัยการขู่เข็ญบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในเงื่อนไขของฝ่ายตนแต่ฝ่ายเดียว

(6) มองโลกในแง่ดี สมาชิกของสังคมประชาธิปไตยจะต้องมีศรัทธาและความหวังต่อชีวิตเสมอกระบวนการในระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจต้องใช้เวลา ความอดทนอดกลั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

(7) มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เมื่อสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยเกิดความรู้อีกว่าตนเองเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของทุกคนแล้ว ทุกคนจะเกิดความรักความภักดีต่อชาติบ้านเมือง ต่างพยายามที่จะประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม และต่างก็จะพยายามทำตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากในรูปของสังคมสงเคราะห์ เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมืองให้สะอาดร่มเย็นเป็นต้น

สรุปโดยหลักการแล้ว แนวคิดประชาธิปไตยได้รวมอุดมคติทางการเมืองที่สำคัญๆ ต่อมนุษย์ไว้ห้าประการ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล 2548 : 40-41) คือ

- 1) มีรัฐบาลที่มาจากความยินยอมของประชาชน (Government consent) คือการที่ประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย สามารถแต่งตั้งและถอดถอนรัฐบาลได้ โดยผ่านกระบวนการที่ตกลงกัน
- 2) มีระบอบการปกครองที่ฟังเสียงข้างมาก และในกรณีจำเป็นก็ฟังเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (Majority rule) โดยที่มิได้ละเมิดล่วงเกินสิทธิมูลฐานของฝ่ายข้างน้อย (Minority rule)
- 3) มีการปกครองโดยหลักนิติธรรมที่สามารถให้ความยุติธรรมได้อย่างเสมอหน้าโดยไม่ผันแปรไปตามผลประโยชน์และเจตนารมณ์ส่วนตัวของผู้ใด
- 4) มีการค้ำประกันสิทธิมนุษยชน (Human rights) ของประชาชน

5) มีการสืบทอดอำนาจจากรัฐบาลหนึ่งไปสู่อีกรัฐบาลหนึ่งโดยสันติ (Peaceful Succession of Power)

ทั้ง 5 ประการข้างต้นถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งประเทศที่ปกครองตามระบอบดังกล่าว ต้องการจะพัฒนาไปให้ถึงโดยการดำเนินการผ่านกระบวนการต่างๆ ทางสังคม เช่น การเลือกตั้ง การออกแบบโครงสร้างอำนาจ รวมทั้งการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น และในอีกแง่หนึ่ง การเมืองคือการใช้อำนาจจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมให้กับสมาชิกในสังคม กระบวนการในการพัฒนาการเมืองจึงควรจะมุ่งไปสู่การใช้อำนาจที่สามารถแจกจ่ายสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ให้กับผู้คนในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากที่สุด หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายในการพัฒนาระบบการเมืองก็เพื่อสรรหาระบบการเมืองที่สามารถเข้าไปดูแลผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมที่สุด

ในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย พรรคการเมืองถือเป็นกลไกหรือเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญอันจะช่วยขับเคลื่อนให้ระบบการเมืองสามารถสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะ พรรคการเมืองถือตัวตัวกลางที่คอยเชื่อมต่อระหว่างรัฐกับประชาชน พรรคการเมืองจึงเป็นเสมือนกระจกที่สามารถสะท้อนภาพความต้องการอันหลากหลายของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นช่องทางอันหนึ่งที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และการนำนโยบายสาธารณะนั้นไปปฏิบัติ

2. แนวทางสถาบัน

แนวทางสถาบันให้ความสำคัญกับกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญ และที่นิยมทำกันมากที่สุดคือ การเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการเปรียบเทียบสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ ได้แก่ สถาบันบริหาร สถาบันนิติบัญญัติ และสถาบันตุลาการ เพื่อที่จะพิจารณาว่าประเทศใดมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร ซึ่งภายใต้การศึกษาดังกล่าวนี้ ได้แผ่ปรัชญาของเสรีนิยม (Liberalism) และมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการปรับปรุงให้สังคมทั่วไปให้มีระบอบประชาธิปไตย

แนวทางสถาบันได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลายในระยะช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึง ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 รากฐานทางความคิดของที่มาของแนวทางสถาบัน มีรากฐานมาจากทฤษฎีประชาธิปไตย ที่ตระหนักว่าอำนาจเป็นรากฐานของการเมืองและในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น การใช้อำนาจต้องเป็นไปตามหลักของความเสมอภาคและความยุติธรรม ซึ่ง

หลักการเหล่านี้ได้แก่ การปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) ซึ่งหมายถึงหลักของระบบการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องปกครองโดยยึดหรือโดยคำนึงถึงกฎหมายเป็นที่ตั้ง

ลักษณะสำคัญของแนวทางสถาบัน มีดังต่อไปนี้ (จุมพล หนิมพานิช 2546 :150- 152)

2.1 เป็นแนวทางการศึกษา หรือแนวทางการวิเคราะห์การเมืองที่ใช้ในการศึกษาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบ ซึ่งการศึกษาทางด้านนี้ได้มีความพยายามทางวิชาการอย่างมากของนักวิชาการในการอุทิศตัวต่อการศึกษาสถาบันทางการเมือง (Political Institution) ในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบสถาบันต่าง ๆ ของระบบการเมือง เป็นต้น

2.2 การที่การศึกษาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบ โดยเฉพาะในยุคก่อนปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ เน้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบในเชิงสถาบัน แนวทางนี้มักเน้นบทบาทอำนาจหน้าที่ของสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะการศึกษาถึงโครงสร้างของอำนาจ และสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยและเผด็จการ แนวความคิดในการวิเคราะห์การเมืองตามแนวทางนี้ มีการนำไปใช้มากในการศึกษารัฐบาลเปรียบเทียบ พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์เปรียบเทียบ

2.3 การศึกษาหรือการวิเคราะห์ทางการเมืองตามแนวทางสถาบัน แต่เดิมมุ่งให้การศึกษาลเฉพาะสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ (Formal Political Institution) โดยมุ่งเน้นไปในเรื่องที่มาของอำนาจ การแบ่งแยกอำนาจ รูปแบบการปกครอง รูปแบบของรัฐธรรมนูญ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองที่ถือกันว่าเป็นหน้าที่ หรือหลักการที่รัฐบาลต้องสร้างขึ้นมา และความสัมพันธ์ที่เป็นทางการระหว่างสถาบันที่เป็นดังกล่าว ต่อมาเห็นว่าการศึกษาตามแนวทางนี้ มุ่งเน้นเฉพาะสถาบันที่เป็นทางการ ไม่สามารถให้คำตอบกับปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ และไม่สามารถทำให้เข้าใจกลไกและพลังทางการเมือง (Political Forces) ที่แท้จริงในระบบการเมืองหนึ่ง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาสถาบันทางการเมืองในระยะเวลาต่อมาจึงมุ่งไปที่สถาบันที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเมือง อันได้แก่ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และมติมหาชน เพราะช่วยทำให้เข้าใจถึงกลไกและพลังทางการเมืองที่แท้จริง

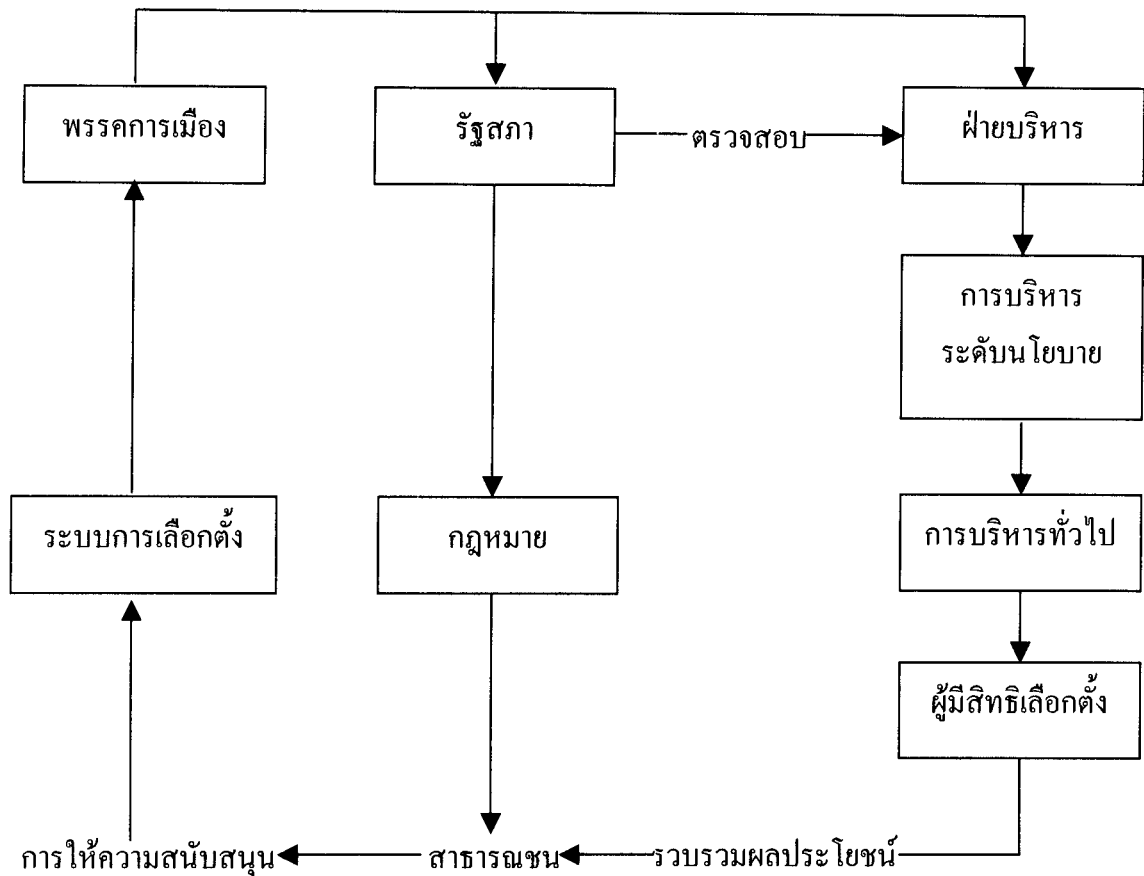
2.4 การที่แนวทางสถาบันหรือแนวทางนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเปรียบเทียบเชิงสถาบันในรายละเอียด โดยพยายามทำให้รายละเอียดหรือข้อมูล ทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือส่วนที่มีความแตกต่างกันมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะนักวิเคราะห์สถาบัน เช่น เจมส์ บรายซ์ (Bryce 1921 อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช 2546 :151) กล่าวว่า ข้อเท็จจริงจะอธิบายตัวมันเอง หรือข้อมูลของสถาบันจะอธิบายถึงสถาบันนั่นเอง ในแง่นี้ดังกล่าวนักรัฐศาสตร์กลุ่มนี้จึงเชื่อว่าการที่จะเข้าใจระบบการเมืองว่ามี “กระบวนการ” (Process) ทำงานกันอย่างไรนั้น นักรัฐศาสตร์

เพียงดูข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของระบบการเมืองก็จะสามารถเข้าใจกระบวนการทางการเมือง (Political Process) ของระบบนั้นได้ทั้งหมด

2.5 แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการศึกษา “เชิงคุณภาพ” เป็นหลัก (Qualitative Method) ขณะเดียวกันเชื่อหรือให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงคุณภาพ อาทิ เอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ กฎหมาย และกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การที่แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการศึกษาและข้อมูลเชิงคุณภาพ อันได้แก่เอกสารมากกว่าวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ เพราะนักวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ เชื่อว่าการที่ไปเน้นระเบียบวิธีศึกษา จะบดบังเนื้อหาที่จะทำการศึกษาเสียหมด เจมส์ บราวน์ จึงเห็นว่า นักรัฐศาสตร์ควรใช้วิธีการแบบง่าย และในเรื่องของการตั้งปัญหา นักวิเคราะห์ตามแนวทางนี้เห็นว่า ควรตั้งปัญหาแบบกว้าง ๆ เช่น อาจจะต้องถามว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยในอุดมคติกับการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ต่อจากนั้นจึงศึกษาว่าสถาบันการเมืองในประเทศนั้น ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในทางทฤษฎีและในทางความเป็นจริงอย่างไร และในขั้นสุดท้ายก็ตัดสินใจการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองที่ทำการศึกษา สถาบันใดปฏิบัติหน้าที่ใกล้เคียงกับอุดมคติมากที่สุด และมีผลอะไรเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองดังกล่าวในขณะนั้น

2.6 ในการใช้แนวทางนี้ในการศึกษาเปรียบเทียบระดับสถาบัน (Institutional Level) ต้องมีการนำลักษณะต่าง ๆ ของสถาบันที่มีคุณค่าเข้ามาพิจารณาด้วย ลักษณะต่าง ๆ ทางสถาบันที่มีคุณค่าที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่ กำเนิดเกี่ยวกับสถาบัน เป้าหมายของการสร้างสรรค์สถาบัน กระบวนการของการเจริญเติบโตของสถาบัน ความหมายต่าง ๆ ที่สถาบันตราหรือกำหนดไว้พิจารณา ลักษณะท่าทีที่สมาชิกใหม่ที่นำมาสู่สถาบัน โครงสร้างภายในและโครงสร้างภายนอกของสถาบัน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันหนึ่งกับสถาบันอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับชุมชน หน้าที่ของสถาบันในแง่ของรูปภายนอกทางสังคมและทางการเมืองที่จะต้องมีการตรวจสอบ เป็นต้น

2.7 ในการวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ต้องการทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงและความลุ่มลึก ทั้งนี้เพราะสถาบันทางการเมืองโดยทั่วไปเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนหลายปรากฏการณ์ ที่บางครั้งเกี่ยวข้องกับระดับความเป็นนามธรรมที่มีความแตกต่างกัน ในแง่ดังกล่าวจึงทำให้การวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ต้องการอธิบายและการตีความที่ออกมาโดยนักรัฐศาสตร์ที่มีทักษะทางปัญญา ทางความรู้ที่ลุ่มลึกในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เชิงสถาบันที่เป็นรูปธรรม

ภาพที่ 2.1 ตัวแบบระบบการเมืองตามแนววิเคราะห์สถาบันในกรณีของระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2526 : 80)

3. แนวคิดว่าด้วยพรรคการเมือง

3.1 ความหมายของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง มีรากศัพท์มาจากคำในภาษาละตินว่า Pars แปลว่า ส่วน (Part) ซึ่งเป็นรากศัพท์ของคำว่า Political Party โดยนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ชาวตะวันตกหลายท่านได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของพรรคการเมืองในฐานะเป็นสถาบันทางการเมือง ดังต่อไปนี้ (ปฤษฎา ธรรมธร 2544 : 11-12)

วิลเลียม กู๊ดแมน (William Goodman) นักรัฐศาสตร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความหมายของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมือง คือองค์กรที่เป็นส่วนรวมของสมาชิกที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน โดยมีจุดประสงค์ที่จะชนะการเลือกตั้งเข้าไปใช้อำนาจรัฐบาลเพื่อจะได้มีอิทธิพล สิทธิ และผลประโยชน์จากอำนาจนั้น นิยามนี้ กู๊ดแมน เน้นประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นคือ

3.1.1 พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมกันของสมาชิกที่มีความคิดเห็น หรืออุดมการณ์คล้ายกัน

3.1.2 พรรคการเมืองมีจุดประสงค์ที่จะส่งตัวแทนเข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อจะได้นำไปใช้อำนาจบริหารกลไกของรัฐ เพื่อให้สมาชิกของพรรคได้รับผลประโยชน์จากการใช้อำนาจทางการเมืองนั้น

อัลเฟรด เดอ กราเซีย (Alfred de Grazia) ให้คำนิยามว่า พรรคการเมือง คือกลุ่มบุคคลที่มี บทบาทในการกำหนดประเด็นปัญหาและส่งตัวแทนเข้ารับการเลือกตั้ง ซึ่งคำนิยามนี้เน้นการจัดตั้งพรรคการเมืองตามหน้าที่ และการมีบทบาทของสมาชิกพรรค

ออสติน แรนนี (Austin Ranny) และ วิลล์มัวร์ เคนดัล (Will Moore Kendall) (Ranny 1956 : 85) ได้ให้คำนิยามว่า พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลหลายกลุ่มมารวมตัวกัน เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และหวังที่จะชนะเลือกตั้งเพื่อเข้าไปควบคุมการดำเนินงาน และนโยบายของรัฐบาล คำนิยามนี้เน้นการจัดตั้งพรรคตามโครงสร้างและจุดมุ่งหมาย

มอริซ ดูเวอร์เจอร์ (Maurice Duverger) (Duverger 1963 : 65) นักรัฐศาสตร์สมัยใหม่ ศึกษาพรรคการเมืองสมัยใหม่ของสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความว่า พรรคการเมือง คือ ประชาคม (Community) ที่มีโครงสร้างของการรวมตัว โดยเฉพาะมุ่งเข้าไปที่โครงสร้างขององค์กร

หยุด แสงอุทัย (2517 : 8) ได้ให้คำนิยามว่า พรรคการเมือง คือ คณะหรือสมาคมของบุคคลซึ่งตกลงกันถึงหลักแห่งการปกครอง (Principles of Government) ได้อย่างกว้าง ๆ และตรงกันนำหลักการนั้น ไปใช้ในการปฏิบัติ ทั้งนี้หมายความว่า ความตกลงในหลักการที่จะดำเนินให้ชีวิตหรือความเป็นอยู่ของรัฐ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะหรือสมาคมของบุคคลนั้น ๆ ต้องการ เช่น บุคคลหมู่หนึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า ในการที่จะนำให้รัฐก้าวหน้าไปได้นั้น จะต้องสนับสนุนในการทำนาของราษฎร โดยวิธีจัดตั้งสหกรณ์ เขาก็จัดตั้งพรรคการเมืองสนับสนุนชวนาขึ้นมา เป็นต้น คำนิยามนี้ก็จะเห็นลักษณะการจัดพรรคการเมืองตามลักษณะสมาชิก และจุดมุ่งหมาย

จากคำจำกัดความ คำว่า “พรรคการเมือง” ของนักคิดแต่ละท่าน ผู้วิจัยสรุปความหมายของพรรคการเมืองได้คือ “ คณะหรือกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกของพรรค เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านการเมืองแก่ประชาชน”

3.2 องค์ประกอบของพรรคการเมือง มีดังนี้

3.2.1 ต้องเป็นคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ฉะนั้นบุคคลเพียงคนเดียวจะก่อตั้งพรรคการเมืองไม่ได้ สมาชิกที่มาร่วมกัน เพราะมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกัน เช่น ระบบเศรษฐกิจที่ให้รัฐเข้าควบคุม หรือปล่อยเสรี เป็นต้น

3.2.2 สมาชิกรวมกันโดยสมัครใจ

3.2.3 สมาชิกต้องการใช้พรรคการเมืองในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

3.2.4 ต้องเป็นรัฐบาลเพื่อนำเอานโยบายของพรรคการเมืองตนไปเป็นนโยบายของรัฐบาลในการบริหารประเทศ แต่ถ้ายังไม่ได้จำนวนสมาชิกสภามากเพียงพอที่จะเป็นรัฐบาลได้ ก็จะต้องหาโอกาสเป็นรัฐบาลต่อไป และในขณะที่ยังไม่ได้เป็นรัฐบาลก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน เพื่อชี้แนะให้รัฐบาลเห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้รัฐบาลไปดำเนินการแก้ไข ผลประโยชน์ที่จะได้รับโดยตรงก็ได้แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ

3.3 ความสำคัญของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในระบบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมากที่สุด (Majority) เปิดโอกาสให้มีการต่อสู้แข่งขันทางการเมือง เพื่อเลือกเฟ้นกลุ่มหรือคณะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล โดยยึดหลักเสรีภาพ และความเสมอภาค (Equality) อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคล ที่รวบรวมกันขึ้น เนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกัน และมีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยวิธีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย เพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ดังกล่าว หรือเพื่อสร้างอิทธิพล ในการเป็นรัฐบาลเสียเอง กลุ่มของบุคคลดังกล่าว ก็คือพรรคการเมือง (Political Party) ในทางทฤษฎีนักรัฐศาสตร์หลายท่านมีความเห็นว่า พรรคการเมืองเป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพ และความเสมอภาค

พรรคการเมือง ถือได้ว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญสถาบันหนึ่ง สำหรับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือระบบที่กำลังพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modern and Modernizing Political Systems) ระบบการเมืองแบบดั้งเดิม เช่น ระบบการเมืองของชนเผ่าต่าง ๆ (Tribal Political Systems) ระบบการเมืองในยุคฟิวดัล (Feudalism) ตลอดจนในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรป พรรคการเมืองยังมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการอย่างเปิดเผย อาจกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองเป็นผลผลิตของความคลั่งคลาญ หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของยุโรปและในสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 18 และ 19 แล้วก็แพร่ขยายออกไปตามประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ก่อน ค.ศ. 1850 ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปยังไม่มีพรรคการเมืองที่แท้จริง แต่ชาวยุโรปได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและการปกครองอยู่ก่อนแล้ว การรวมกลุ่มนี้ปรากฏอยู่ในรูปสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมปรัชญา สมาคมของพวกเจ้าขุนมูลนาย สมาคมของผู้สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สมาคมผู้แทนราษฎร เป็นต้น สมาคมต่าง ๆ เหล่านี้ได้วิวัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับการขยายสิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่ว ๆ ไป อันเป็นปัจจัยสำคัญของการกำเนิดพรรคการเมือง โดย มอริซ คูเวอร์เจอร์ ได้แบ่งกำเนิดพรรคการเมืองออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ (ปฤษฎางค์ ธรรมธร 2544 :15)

3.3.1 การกำเนิดของพรรคการเมืองในรัฐสภาและในระหว่างการเลือกตั้ง

(Electoral and Parliamentary Origin of Parties) การกำเนิดของพรรคการเมืองแบบนี้ เริ่มต้นโดยที่ได้มีการรวบรวมบรรดาผู้แทนราษฎรขึ้นเป็นกลุ่มในสภาชั้นแรก หลังจากนั้นจึงตั้งคณะกรรมการสำหรับดำเนินการเลือกตั้ง กลุ่มผู้แทนราษฎรซึ่งอยู่ในรัฐสภามีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อ และมีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการ สำหรับดำเนินการเลือกตั้งอยู่เสมอ ความคิดเกี่ยวกับการจัดให้มีคณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น เป็นผลสืบเนื่องจากการที่ได้มีการขยายจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มากขึ้นในราวศตวรรษที่ 19 และการขยายสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเช่นนี้ ได้ทำให้เกิดพรรคการเมืองซึ่งมีนโยบายในทางสังคมนิยมในทวีปยุโรปในตอนต้นศตวรรษที่ 20 คณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีหน้าที่สำคัญในการที่จะดำเนินการหาเสียงเลือกตั้ง และหาประโยชน์จากการเลือกตั้งมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยปกติมักจะแบ่งตนเองออกเป็นคณะกรรมการย่อย ๆ ประจำท้องถิ่น หรือเขตการเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มที่ กลุ่มผู้แทนในรัฐสภาจำเป็นต้องร่วมมือและอาศัยคณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยปกติการที่เกิดมีกลุ่มผู้แทนในรัฐสภาขึ้นมาก็โดยเหตุที่บรรดาผู้แทนราษฎรเหล่านั้น อาจจะมีความเห็นในลัทธิการเมืองที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ดี ในบางกรณีกลุ่มผู้แทน อาจจะมีภูมิลำเนาหรือท้องที่ในทางภูมิศาสตร์ ซึ่งตนเองเป็นผู้แทนอยู่ใกล้เคียงกัน ผู้แทนเหล่านี้ได้มีโอกาสพบปะกัน และผลที่สุดพูดคุยกันจนกลายเป็นพวกที่มีความเห็นคล้ายคลึงกัน

3.3.2 การกำเนิดของพรรคการเมืองนอกรัฐสภา (Extra - Parliamentary

Origins of Parties) พรรคการเมืองในรูปนี้เกิดขึ้นนอกรัฐสภา โดยได้รับอิทธิพลหรือการแทรกแซงจาก องค์การภายนอกอื่น ๆ บรรดากลุ่มและสมาคม ซึ่งอาจจะช่วยก่อให้เกิดพรรคการเมืองนั้น มีจำนวนมากด้วยกัน เช่น สมาคมในทางปรัชญา สมาคมคนงาน สมาคมหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3.4 สาเหตุของการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง

การรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง สามารถสรุปการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมืองได้ ดังนี้ (โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร 2521)

3.4.1 การรวมกลุ่มโดยยึดเอาท้องถิ่นที่มาของผู้รวมกลุ่มเป็นหลักในการรวมกลุ่มมาก่อน การรวมกลุ่มโดยยึดหลักอุดมการณ์ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มโดยอาศัยความเป็นส่วนตัว

3.4.2 การยึดถืออุดมการณ์ร่วมกันของบรรดาสมาชิกรัฐสภาอันเป็นการรวมเอาสมาชิกที่มีการคิดเห็นต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกันเป็นกลุ่มก้อน อันทำให้เกิดฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา ขึ้นมา

3.4.3 การรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์กลุ่มของตนเอง ซึ่งเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง จุดมุ่งหมายของการรวมตัวกันก็เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มของตนได้เป็นรัฐบาล

3.4.4 การตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นมา เพื่อแนะนำให้ผู้เลือกตั้งได้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าใหม่ เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเหล่านี้ ไม่เสียเปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเก่า และคณะกรรมการการเลือกตั้งนี้เอง ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นต่อมา

3.5 พัฒนาการของพรรคการเมืองไทย (Development of Thai Political Party)

ตลอดช่วงระยะเวลาการเติบโตของระบอบประชาธิปไตยของพรรคการเมืองไทย นับจาก พ.ศ. 2475 ช่วงแรกของการพัฒนาระบบพรรคการเมืองนั้น พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างสำคัญที่จะเข้าไปร่วมจัดตั้งรัฐบาล มีชนชั้นนำของพรรคดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในด้านบทบาทของพรรคการเมืองที่จะมุ่งพัฒนาองค์กรพรรคเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความผาสุก ความมั่นคง เสถียรภาพทางการเมือง พรรคการเมืองไทยยังไม่อาจดำเนินการได้มากเท่าที่ควรในขณะนั้น

ปัจจุบัน พรรคการเมืองไทย มีพัฒนาการจากในอดีตมาก บทบาทของพรรคการเมืองแบ่งเป็น 2 สถานะ คือพรรคการเมืองในฐานะเป็นองค์กรที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อรองรับอำนาจและพรรคการเมืองในฐานะเป็นกลไกทางการเมือง ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบแตกต่างกัน ดังนี้

3.5.1 พรรคการเมือง เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความต้องการของประชาชนไปยังรัฐบาลเพื่อเสนอแนะ หรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

3.5.2 พรรคการเมือง เป็นสถานบันการศึกษาทางการเมือง ให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมการเมืองของพรรค ในทางสร้างสรรค์

3.5.3 พรรคการเมือง เป็นกลไกที่ช่วยปลุกเร้าประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

3.5.4 พรรคการเมือง เป็นสถาบันคัดสรรบรรดาผู้นำทางการเมือง เพื่อเข้าเป็นตัวแทนพรรคเพื่อชิงชัยในการสมัครรับเลือกตั้ง

3.6 ระบบพรรคการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม หรือการปกครองในระบอบสังคมนิยม หรือระบอบคอมมิวนิสต์ หรือระบอบเผด็จการ ย่อมใช้พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการจัดการบริหารการปกครอง ยกเว้นรัฐบาลรัฐที่จัดการปกครองในระบอบเจ้าผู้ครองนคร เช่น ประเทศในตะวันออกกลาง หรือนครรัฐบูรุนดี เป็นต้น

การที่ประเทศหนึ่ง ๆ มีพรรคการเมืองมากหรือน้อยนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับระบบการเมืองของประเทศนั้น ๆ เพราะพรรคการเมืองย่อมเชื่อมผลประโยชน์กับกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มผู้นำ ซึ่งไปมีผลต่อโครงสร้างของอำนาจ และสถาบันการเมืองต่าง ๆ ด้วยการจำแนกพรรคการเมืองตามลักษณะและจำนวนของการได้อำนาจการปกครองประเทศกำหนดลักษณะได้ ดังนี้ (โกเมศ ขวัญเมือง 2536 : 126-135)

3.6.1 ประเทศที่ปกครองโดยระบบพรรคเดียว (One Party System) หมายถึง การที่รัฐหรือประเทศหนึ่ง ที่มีรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยพรรคการเมืองพรรคเดียวและระบบนี้ย่อมให้มีพรรคการเมืองที่ครองอำนาจอยู่พรรคเดียวเท่านั้น จะไม่ยอมให้มีพรรคอื่นขึ้นมาแข่งขัน ซึ่งเป็นการผูกขาดการบริหาร โดยใช้กฎหมายและข้อเท็จจริง คือ

1) ผูกขาดการปกครองโดยข้อกฎหมาย เป็นการเอื้ออำนวยให้พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ครองอำนาจโดยพรรคเดียว โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองอื่นเป็นพรรคนอกกฎหมาย ประเทศเหล่านี้ เช่น

(1) รัฐธรรมนูญของสหภาพโซเวียต ใน ค.ศ. 1936 กำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตเป็นผู้พิทักษ์การต่อสู้ของผู้ใช้แรงงาน ในการสถาปนาสังคมคอมมิวนิสต์ สมาคมหรือกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งต่อมาสหภาพโซเวียตล่มสลายในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1989 สหภาพโซเวียตได้แยกออกเป็นรัฐต่าง ๆ และปกครองในระบอบประชาธิปไตยเช่นในปัจจุบัน

(2) รัฐธรรมนูญกำหนดให้คอมมิวนิสต์คิวบา สร้างสังคมคอมมิวนิสต์คิวบา ใน ค.ศ. 1976 ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์คิวบาผูกขาดการปกครองตลอดมา

(3) รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1991 กำหนดให้พรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวในการปกครองประเทศ แต่ใน ค.ศ. 1993 ก็ผ่อนปรนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรลงสมัครไม่สังกัดพรรคการเมือง คือพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ แต่จะก่อตั้งพรรคอื่นขึ้นมาแข่งขันมิได้

2) การผูกขาดการปกครองโดยข้อเท็จจริง ในการบริหารประเทศบางประเทศ ตกอยู่ภายใต้การครอบครองของพรรคการเมืองพรรคเดียวมายาวนาน ซึ่งพรรคนั้นมีกลุ่มการเมือง องค์การมวลชนต่าง ๆ หรือพรรคการเมืองเล็กเป็นฐานกำลัง แม้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคเดียวที่ผูกขาดการนำประเทศ

(1) สาธารณรัฐประชาชนจีน มีการผูกขาดการปกครองโดยพรรคเดียว เพราะมีเหตุผลว่า ความสำเร็จของลัทธิสังคมนิยมเป็นผลมาจากประชาชนชาวจีนทั้งหมดที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน แต่ถึงกระนั้นสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยังอนุญาตให้กลุ่มชนชั้นกลาง (Middle Class) กลุ่มปัญญาชน (Intellectual Groups) สามารถรวบรวมเป็นสมาชิกจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองย่อย ได้แก่ คณะกรรมการปฏิวัติก็มินตั่ง สันนิบาตประชาธิปไตยจีน พรรคประชาธิปไตยชวานาและกรรมกรจีน เป็นต้น

(2) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเหนือใน ค.ศ. 1954 และสาธารณรัฐเวียดนามใต้ ใน ค.ศ. 1955 ได้ประกาศรวมเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามใน ค.ศ. 1975 ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม โดยมีแกนขององค์การมวลชนและกลุ่มพรรคการเมืองเป็นแนวร่วมของพันธมิตร เช่น แนวร่วมปิตุภูมิเวียดนาม สหภาพการค้า เป็นต้น

(3) สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน มีพรรคการเมืองที่ถูกกฎหมายเพียงพรรคเดียวคือ พรรคประชาชนประชาธิปไตยประชาชนอัฟกานิสถาน (People's Democratic Party of Afghanistan PDPA) เดิมเป็นพรรคนอกกฎหมาย แต่นำการต่อสู้โดยใช้ศาสนาอิสลามเป็นแกนนำ และได้ยอมรับจากสภาพปฏิวัติใน ค.ศ. 1978 เป็นพรรคที่ผูกขาดการปกครองโดยใช้ศาสนา ซึ่งมีแนวร่วมคือ แนวร่วมปิตุภูมิแห่งชาติ (National Fatherland front : NFF)

3.6.2 ประเทศที่ปกครองโดยระบบสองพรรค (Two Party System) หมายถึงประเทศที่มีพรรคการเมืองหลายพรรค แต่มีเพียงพรรคใหญ่ ๆ สองพรรค ที่มีโอกาสเป็นรัฐบาลเพียงพรรคเดียว และผลัดเปลี่ยนกันขึ้นบริหารประเทศ ซึ่งพรรคที่เข้าบริหารประเทศนั้นมาจากการเลือกตั้ง และได้รับเสียงข้างมาก ทั้งในสภาและเสียงสนับสนุนจากประชาชน

ลักษณะของระบบสองพรรค มีดังนี้

1) มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่สองพรรค ซึ่งพรรคใหญ่ทั้งสองนี้ อยู่ในฐานะจัดตั้งรัฐบาลได้ และอาจจะมีพรรคการเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นพรรคเล็กซึ่งไม่อยู่ในฐานะตั้งรัฐบาลได้

2) พรรคการเมืองหนึ่งในสองพรรคนี้ ขณะการเลือกตั้งมีเสียงเด็ดขาด มีที่นั่งใกล้เคียงกันในรัฐสภาและได้เสียงสนับสนุนจากประชาชน

3) มีรัฐบาลตั้งขึ้นโดยลำพังเพียงพรรคเดียว โดยไม่ต้องแสวงหาความร่วมมือจากพรรคการเมืองอื่น จัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม

4) พรรคใหญ่ทั้งสองผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล ด้วยการเลือกตั้งสุดแต่ว่าพรรคใดจะได้เสียงข้างมาก และระยะเวลาของการอยู่ในอำนาจต้องไม่ทิ้งช่วงกันมาก

ประเทศที่มีระบบสองพรรค เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลายพรรคการเมือง แต่มีเพียงสองพรรคที่ได้รับความนิยมได้รับความนิยมนับเป็นอันดับหนึ่งคือ พรรคเดโมแครต (Democratic Party) และพรรครีพับลิกัน (Republican Party) และในประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ไม่มีบทบาทในการบริหารประเทศ เช่น พรรคสหกรณ์ พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคแห่งชาติสกอตแลนด์ พรรคแห่งชาติเวลล์ แต่ในประวัติศาสตร์ของอังกฤษ พบว่ามี 2 พรรคที่ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นบริหารประเทศ เพราะได้รับความนิยมจากประชาชน และจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว ซึ่งจัดได้ว่าอังกฤษเป็นประเทศที่มีระบบสองพรรค ได้แก่ พรรคอนุรักษ์นิยม (Conservative Party) และพรรคแรงงาน (Labour Party)

3.6.3 ประเทศที่มีระบบการปกครองหลายพรรคการเมือง (Multi Party System) ระบบหลายพรรค หมายถึง ประเทศที่มีพรรคการเมืองตั้งแต่สองพรรคขึ้นไป ซึ่งต่างได้รับความนิยมนับเป็นอันดับหนึ่งหรือ สอง จากประชาชน หรือ ไม่มีพรรคใดมีเสียงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลโดยลำพังเพียงพรรคเดียว ซึ่งจำเป็นต้องรวมกับพรรคการเมืองอื่นตั้งแต่หนึ่งพรรคขึ้นไปเพื่อรวบรวมเสียง หรือนั่งให้เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งในรัฐสภา จัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม (Coalition Government) เพื่อที่จะได้จัดตั้งขึ้นมาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ หรือบางที่อาจจัดตั้งเป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อย (Minority Government) โดยลำพังเพียงพรรคเดียว ซึ่งรัฐบาลชนิดนี้ต้องคอยอาศัยเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล รัฐบาลประเภทนี้ไม่มีเสถียรภาพที่ดี และอาจนำไปสู่การยุบสภาหรือทำให้นายกรัฐมนตรีต้องลาออก ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ หรือจัดการเลือกตั้งรัฐบาลใหม่ให้เป็นคณะรัฐบาลแบบผสม

3.6.4 ประเทศที่ปกครองโดยระบบพรรคเด่น (One Dominant Party System) หมายถึง ประเทศที่มีจำนวนพรรคการเมืองมาก แต่ในกลุ่มพรรคการเมืองนี้มีพรรคการเมืองหนึ่งที่ประชาชนมีความนิยมสูงสุดจนเป็นพรรคขนาดใหญ่กว่าพรรคอื่น และสามารถเอาชนะการเลือกตั้งได้จัดตั้ง รัฐบาลโดยพรรคเดียวติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น ในประเทศสิงคโปร์ พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลคือพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) เป็นพรรคที่ได้รับความนิยมในการเลือกตั้งมาตั้งแต่ ค.ศ.1972 จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่พรรคการเมืองอื่น ๆ เป็นฝ่ายค้าน เป็นต้น

การที่แต่ละประเทศจะดำเนินการบริหารประเทศไปด้วยพรรคเดียว หลายพรรค หรือพรรคเด่นพรรคเดียว ย่อมมีเงื่อนไขและองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1) รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ที่บอกเงื่อนไขการปกครองว่าจะเป็นลักษณะใด ถ้าเป็นรัฐธรรมนูญของประเทศในกลุ่มสังคมนิยมและระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐธรรมนูญย่อมบัญญัติให้เป็นการผูกขาดการปกครองโดยชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นตัวแทน

2) การปกครองที่เกิดจากเงื่อนไขการสงครามและการปฏิวัติล้มล้างระบอบเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาว เกิดจากพรรคปฏิวัติประชาชนลาว ทำสงครามกับรัฐบาลลาวยุคก่อน โดยใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นเงื่อนไขในการโฆษณาทางการเมืองต่อประชาชนจนได้รับชัยชนะ การยึดอำนาจและผูกขาดการปกครองโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวก็ดำเนินมาตลอด และกรณีสงครามเวียดนาม ค.ศ. 1975 รัฐบาลประชาธิปไตย (เวียดนามใต้) ที่มีสหรัฐอเมริกาอยู่เบื้องหลังแพ้สงคราม การรวมเวียดนามเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามก็เป็นการผูกขาด โดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเป็นแนวหน้า โดยมีแนวร่วมปฏิวัติเวียดนามให้การสนับสนุน เป็นต้น

3) เงื่อนไขทางรัฐธรรมนูญ ที่ให้สิทธิและเสรีภาพ ในการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างหลากหลาย เช่น ประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในย่านเอเชียอาคเนย์ เป็นต้น ภายหลังจากล้มเลิกอาณานิคม ซึ่งไม่มีเงื่อนไขทางชนชั้น ทางศาสนา และวัฒนธรรม

สำหรับประเทศไทย การเกิดพรรคการเมืองโดยส่วนมากจะเกิดจากการรวมกลุ่มการเมืองในรัฐสภา จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความเห็นขัดแย้งในการบริหารงานของรัฐบาล ฝ่ายตรงข้ามกับพรรคตน หรือความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงในการทำหน้าที่ฝ่ายบริหารมากกว่าความเห็นในเชิงอุดมการณ์ และการแสวงหามวลชนสนับสนุนอุดมการณ์นั้น ๆ การก่อตั้งพรรคการเมืองจึงเป็นการจัดตั้งเพื่อสนับสนุนผู้นำบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เพื่อให้ได้อำนาจทางการเมือง

3.7 ประเภทของพรรคการเมือง แบ่งตามลักษณะการยึดอุดมการณ์ของพรรค
ได้ 2 ประเภท

3.7.1 พรรคการเมืองที่ยึดอุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) โดยอุดมการณ์ทางการเมืองไม่ใช่ความคิดเชิงนามธรรม แต่ลักษณะของการนำไปปฏิบัติสามารถอธิบายได้ตามระบอบการปกครอง เช่น แบบประชาธิปไตย แบบไม่ใช่ประชาธิปไตย และแบบกึ่งประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งสามารถอธิบายได้คือ

1) แบบประชาธิปไตย อำนาจจะอยู่กับราษฎรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติ
2) แบบไม่ใช่ประชาธิปไตย อำนาจจะอยู่กับตัวบุคคล มีการใช้อำนาจอย่างรุนแรงและกระตั้นหัน

3) แบบกึ่งประชาธิปไตย อำนาจจะอยู่ที่รัฐบาลมากที่สุด ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงและใช้ความรุนแรง

พรรคการเมืองในแนวนี้จะมีความเชื่อแบบหนักแน่น ฟังใจและมั่นใจในแนวคิดของตนเองโดยไม่มีการผ่อนปรน และถ้ามีการขอให้ร่วมในรัฐบาลผสม (Coalition Government) มักไม่ยอม เพราะถือว่าเป็นพรรคของตนเองเอกภาพหรือไม่บริสุทธิ์ พรรคการเมืองแนวอุดมการณ์นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นพรรคการเมืองแบบพรรคมวลชน (Mass Party) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นกรรมาชีพ โดยยึดอุดมการณ์ต่อสู้เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

3.7.2 พรรคที่ไม่เน้นอุดมการณ์ มักได้รับการสนับสนุนจาก

- 1) ผู้สนับสนุนพรรคที่มีผู้นำที่มีบารมี (Charismatic Leaders) หรือ
- 2) บุคคลที่หาประโยชน์ได้ตนมากกว่าอุดมการณ์ เป็นพรรคที่ถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ตัวอย่างพรรคที่ไม่เน้นอุดมการณ์ คือ พรรคเลเบอร์ในอังกฤษปัจจุบัน ซึ่งจะยึดถือเอาสภาพแวดล้อมกับปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นเครื่องตัดสินใจ

3.8 แบ่งตามโครงสร้างของพรรคการเมือง

3.8.1 มอริส ดูเวอร์เจอร์ (Maurice Duverger 1963 : 17-49) นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส แบ่งโครงสร้างของพรรคการเมืองได้ 4 ประเภท คือ

- 1) พรรคแบบ Caucus มีลักษณะเป็นอิสระโดยตนเอง สมาชิกเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล เป็นบุคคลชนชั้นนำ โดยรับสมาชิกจำนวนจำกัด ดำเนินการเฉพาะเมื่อใกล้การเลือกตั้งและมักเป็นพรรคของชนชั้นนำ การแบ่งโครงสร้างในพรรคเป็นแบบธรรมดาไม่ซับซ้อน
- 2) พรรคแบบสาขาหรือ Branch มีลักษณะยินดีขยายสมาชิกของพรรคออกไปเป็นสาขาพรรค มีการควบคุมและแย่งงานที่ซับซ้อน พวกสังคมนิยมจะเป็นผู้ริเริ่ม โดยเป็นพรรคของมวลชน
- 3) พรรคแบบ Cell มีลักษณะมีรากฐานอยู่ที่อาชีพของสมาชิก สมาชิกไม่เกิน 100 คน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปด้วยดีและใกล้ชิด อาจทำงานลับได้ เกิดครั้งแรกที่ประเทศรัสเซีย
- 4) พรรคแบบ Militia มีลักษณะคือเป็นกองทัพอาสาสมัคร หรือกองทัพเอกชน เน้นเรื่องเกียรติยศระดับสูง มีวงศักรายการเพื่อปลุกใจ สมาชิกเป็นฝ่ายพลเรือน แต่มีการฝึกซ้อมในกลอุบายต่าง ๆ เสมอ เป็นพรรคของพวกหัวรุนแรงฝ่ายขวาที่นิยมเผด็จการ เช่น Storm Troops ของฮิตเลอร์ พรรคฟาสซิสต์ในอิตาลี เป็นต้น

3.8.2 ซิกมันด์ นอยมันน์ (Sigmund Neumann) (Neumann 1967 : 357-358) แบ่งพรรคการเมืองได้ 2 ชนิด คือ

1) พรรคการเมืองในรูปของตัวแทนราษฎร (Party of Representation) มีลักษณะคือ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในทางการเมือง จะร่วมเฉพาะเวลาลงคะแนนในช่วงที่มีการเลือกตั้งเท่านั้น เมื่อพรรคคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้แล้ว มักปล่อยให้ตามเรื่อง ไม่มีการควบคุมพฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ประการใด พรรคการเมืองประเภทนี้มีน้อยลงกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะยุคที่มีสังคมแบบสังคมมวลชน

2) พรรคการเมืองแบบเอกภาพทางสังคม มีลักษณะคือพยายามเข้าไปมีบทบาทในชีวิตของสมาชิก เช่น การบังคับให้จ่ายค่าสมาชิก การช่วยเหลือต่าง ๆ ทำให้สมาชิกทำตามนโยบายพรรคได้ง่าย แม้มีสมาชิกมาก แต่มีผู้ดำเนินการไม่กี่คน อาจเรียกได้ว่าเป็นคณาธิปไตย คือ ดำเนินตามชนกลุ่มน้อย ไม่ใช่ประชาธิปไตย อาจกลายเป็นเอกภาพเบ็ดเสร็จ (Party of Total Integration) ได้ เช่น พรรคบอลเชวิค พรรคฟาสซิสต์ หรือนาซี เป็นต้น ซึ่งจะเข้าไปยุ่งในชีวิตประจำวันของสมาชิกในทุก ๆ ด้าน

3.9 ลักษณะของพรรคการเมือง (หยุด แสงอุทัย 2517 :10-15) พรรคการเมืองต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

3.9.1 ต้องมีสมาชิกเป็นบุคคลประกอบขึ้นเป็นคณะบุคคลหรือสมาคม และมีการจัดตั้งเป็นองค์กร (Organization) ฉะนั้นบุคคลคนเดียวจะจัดตั้งพรรคการเมืองไม่ได้ ส่วนในเรื่องของจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศกำหนด เช่น ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 8 ว่าผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ซึ่งได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป อาจรวมกันดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ส่วนการที่บุคคลหลาย ๆ คนเผชิญหน้ากันเห็นตรงกันในหลักการปกครอง แต่ไม่ได้จัดตั้งองค์กร ไม่ถือว่าเป็นพรรคการเมือง และในการจัดตั้งองค์กรนั้น จะต้องมีส่วนงานมีการจัดการบริหารภายในพรรคมีการจำแนกหน้าที่ของบุคคลในพรรค เพื่อให้พรรคดำเนินการไปได้ตามวัตถุประสงค์ของพรรค การจัดองค์กรจะต้องเป็นไปตามกฎหมายพรรคการเมือง และตามข้อบังคับพรรคหรือระเบียบของพรรคของแต่ละพรรคกำหนด

3.9.2 ต้องมีการตกลงกันในเรื่องหลักการปกครองบ้านเมือง (Principles of Government) และมีการเสนอนโยบาย (Policy, Platform) ของพรรคการเมืองนั้น จะต้องตกลงในเรื่องทั่ว ๆ ไปในทางการเมืองว่า ถ้าพรรคตนจัดตั้งรัฐบาลแล้ว จะมีหลักการที่จะอำนวยความสะดวกปกครองบ้านเมืองอย่างไร การมีนโยบายของพรรคหมายถึง การที่พรรคการเมืองจะต้องกำหนดแนวทางโครงการ แผนการในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และเสนอให้ประชาชนรับทราบเพื่อสร้างความ

เชื่อมั่น ศรัทธาในศักยภาพของพรรคการเมืองต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังจะทำให้พรรคการเมืองนั้น ๆ ได้รับความนิยมนิยมชอบในแนวนโยบายจากผู้ลงคะแนนเสียงในการประกอบการตัดสินใจเลือกพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือผู้สมัครของพรรคใดพรรคหนึ่ง ซึ่งมีการเสนอแนวนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนได้เสียของผู้ลงคะแนนเสียง

3.9.3 ต้องมีความพยายามที่จะนำหลักการที่ตกลงกันนั้นไปปฏิบัติ ซึ่งในระบอบการปกครองแบบเปิดให้มีการแข่งขัน ย่อมหมายถึงการส่งสมาชิกพรรคเข้ารับสมัครเลือกตั้ง และการแสวงหาช่องทางเข้าทำหน้าที่บริหารประเทศ ตามเจตนารมณ์ข้างต้น

4. ทฤษฎีและวิวัฒนาการของพรรคการเมือง

4.1 อาเวรี ลีเซอร์สัน (Avery Leiserson) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Parties and Politics” ซึ่งได้รวบรวมทฤษฎีการเกิดพรรคการเมือง ดังนี้ (ปฤษฎา ธรรมธร 2544 :13)

4.1.1 **ทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theories)** ให้ข้อคิดเห็นว่า พรรคการเมืองเกิดจากความแตกต่างทางความคิดหรือจิตของบุคคล โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เราจะมีลักษณะเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ พวกที่ชอบความมีอยู่แล้วหรืออนุรักษ์นิยม กับพวกที่ชอบการเปลี่ยนแปลงและแบ่งได้อีก 2 ประเภท คือ พวกที่มองโลกในแง่ดีกับพวกที่มองโลกในแง่ร้าย

จากสมมติฐานทางจิตวิทยาข้างต้น จึงเป็นที่มาทำให้เกิดการรวมตัวเป็นพรรคการเมืองที่มีแนวคิดแตกต่างกันเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) กลุ่มหัวเก่า (Conservatives) เป็นกลุ่มที่มองโลกในแง่ดี แต่ชอบการอยู่ในสภาพที่คงที่ คือ ถือว่าสภาพปัจจุบันที่ดำเนินอยู่นี้ดีแล้ว สภาพการณ์ที่ดำเนินมาในอดีตก็มีความน่าพอใจ จึงไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสมัยใหม่

2) กลุ่มเสรีนิยม หรือสมัยใหม่ (Liberals) เป็นกลุ่มที่มองโลกในแง่ดี ถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความก้าวหน้า มีความยินดีในการเปลี่ยนแปลง กลุ่มนี้เห็นคุณค่าทางการศึกษา เปิดโอกาสในการแสดงออกโดยทัศนะที่เป็นเสรี

3) กลุ่มปฏิวัติ (Revolutionaries) กลุ่มนี้มีความคิดต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง เพื่อให้ได้เห็นผลประจักษ์อย่างรวดเร็ว ไม่ชอบวิธีการแบบมีกระบวนการเป็นขั้นตอน ชอบความเฉียบพลัน มีลักษณะมองสังคมในแง่ร้าย

4) กลุ่มปฏิกริยา (Reactionaries) กลุ่มนี้มีความคิดคำนึงถึงอดีตคืออยู่แล้วแต่ปัจจุบันจึงพยายามกลับไปคิดคำนึง และดำรงชีวิตเหมือนเช่นในอดีตแต่ก่อน กลุ่มนี้มีลักษณะมองโลกใหม่ในแง่ร้ายกลุ่มหนึ่ง

4.1.2 ทฤษฎีทางเศรษฐกิจสังคม (Social Economical Theories) ทฤษฎีนี้บอก
ว่าพรรคการเมืองเกิดขึ้นจากสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยมองหรือวัดความเป็นพรรคการเมืองที่
ชนชั้นใดเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมือง ระดับการศึกษา เพศ วัย และฐานะทางเศรษฐกิจเป็น
อย่างไร ทฤษฎีนี้ มองฐานการรวมพรรคการเมืองมาจากความเชื่อว่าเป็นการรวมกลุ่มคนของชนชั้น
ต่าง ๆ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกัน รวมเป็นตัวพรรคการเมืองเพื่อที่จะคุ้มครอง
ผลประโยชน์ของกลุ่มตน เช่น

- 1) พรรคคอมมิวนิสต์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นผู้นำปกป้องผลประโยชน์ชนชั้น
กรรมกรอาชีพ
- 2) กลุ่มทอรีในอังกฤษ จัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์หรือเป็น
ตัวแทนของเจ้าที่ดิน พวกขุนนาง

4.1.3 ทฤษฎีอุดมการณ์ (Ideological Theories) ทฤษฎีนี้ ถือว่าพรรคการเมือง
เกิดจากกลุ่มคนที่มีแนวคิด หรืออุดมการณ์คล้ายคลึงกัน ความคิดนี้อาจเป็นความคิดเห็นเรื่องรัฐ
สังคม เศรษฐกิจ ศาสนา โดยมีรากฐานจากปรัชญาเดียวกัน เช่น

- 1) พรรคคอมมิวนิสต์ เป็นพรรคที่ยึดถือปรัชญามาร์กซิสต์
- 2) พรรคเลเบอร์ของอังกฤษ เป็นพรรคที่ยึดถืออุดมการณ์สังคมนิยม
- 3) พรรคคริสเตียนเคโมเครติก แห่งอิตาลี ซึ่งกำกับโดยพระคริสเตียน
มีอุดมการณ์ของคริสเตียน และการปฏิรูปสังคม

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การก่อเกิดพรรคการเมืองในเชิงอุดมการณ์ตามทฤษฎีนี้
เป็นพรรคการเมืองแห่งโลกทัศน์ ซึ่งมีจุดประสงค์ต้องการเป็นตัวแทนในหลักการทางการศึกษา
วัฒนธรรม ศิลธรรม และอภิปรัชญาอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้ปฏิบัติ

4.1.4 ทฤษฎีทางการจัดองค์การ (Organization Theories) ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นจาก
การที่มีผู้นำทางการเมืองแล้ว มีผู้นิยมมีผู้สนับสนุนเป็นจำนวนมาก ด้วยความเชื่อมั่นในคุณวุฒิ
ความรู้ คุณธรรม เกิดความนิยมในตัวบุคคลจึงทำให้เกิดเป็นพรรคการเมืองขึ้น เพื่อจัดระเบียบและ
สายงานให้มีการบังคับบัญชา การเกิดพรรคการเมืองลักษณะนี้ เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกที่มี
ความศรัทธาในตัวผู้นำพรรคการเมือง พรรคการเมืองในลักษณะนี้ จะแตกสลายง่ายเมื่อผู้นำสิ้น
บารมีลงไป และพรรคการเมืองก็อาจถูกล้มเลิกในที่สุด

4.2 ศาสตราจารย์ ดูเวอร์เจอร์ นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ให้ข้อคิดเห็นและมีความ
เชื่อว่า พรรคการเมือง เกิดขึ้นจากการรวมตัวของคณะบุคคลทั้งในรัฐสภา และนอกรัฐสภา โดย
ศาสตราจารย์ ดูเวอร์เจอร์ ได้ศึกษาถึงกลไกทางสังคม และการก่อตัวของพรรคการเมือง ศึกษา
และเขียนหนังสือชื่อพรรคการเมือง ใน ค.ศ. 1950 ได้จำแนกการก่อกำเนิดพรรคการเมืองดังนี้

4.2.1 การก่อกำเนิดของพรรคการเมืองในรัฐสภา เชื่อว่าพรรคการเมืองเริ่มต้นในรัฐสภา โดยผู้แทนในรัฐสภาได้รวมตัวเป็นกลุ่มในสภาก่อน อันเนื่องมาจากความคิดเห็นในลัทธิการเมืองที่คล้ายคลึงกันที่ปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภา นอกจากนั้น เป็นผลมาจากการขยายจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้น ทำให้ผู้แทนที่อยู่ในรัฐสภาต้องคิดต่อมีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสำหรับดำเนินการเลือกตั้งมากที่สุด เพื่อที่จะได้รับเลือกตั้งจนในที่สุดต้องจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อดำเนินการ

4.2.2 การก่อกำเนิดพรรคการเมืองนอกกรัฐสภา พรรคการเมืองลักษณะนี้เกิดขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากการแทรกแซงจากองค์กรสมาคมอาชีพ สหพันธ์กรรมกร องค์กรศาสนา ดังเช่น

- 1) พรรคเลเบอร์ ของอังกฤษ ก่อตั้งขึ้นโดยสมาชิกสหพันธ์กรรมกร
- 2) พรรคคริสเตียนเดโมแครทของเยอรมัน ก่อตั้งขึ้นโดยองค์กรทางศาสนา คือ กลุ่มคริสเตียน
- 3) พรรคคาทอลิกคอนเซอร์เวทีฟ ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ก่อตั้งโดยองค์กรคาทอลิก
- 4) พรรคฟาสซิสต์ ของอิตาลี ก่อตั้งขึ้นโดยอิทธิพลของสมาคมทหารผ่านศึกอิตาลี

4.3 การเกิดทฤษฎีพรรคการเมืองของกลุ่มนักรัฐศาสตร์อเมริกัน คือ ศาสตราจารย์ โจเซฟ ลาพาลอมบารา (Joseph Lapalombara) และศาสตราจารย์ ไมรอน ไวนเนอร์ (Myron Weiner) แบ่งการเกิดพรรคการเมืองออกเป็น 2 ทฤษฎีด้วยกัน (Lapalombara 1965) คือ

4.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน (Institutional Theories) ทฤษฎีนี้เห็นว่าพรรคการเมืองเป็นการสืบเนื่องมาจากสถาบันการเมือง คือ รัฐสภามีอยู่ก่อนและพรรคการเมืองตามมาเพื่อเป็นสื่อระหว่างประชาชนกับรัฐสภา ทำให้ผู้แทนรวมตัวกันเป็นคณะ หรือรวมตัวเป็นกลุ่ม เช่น ก่อนการปฏิวัติในฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 มี สโมสรบริตัน (Breton Clubs) สโมสรของกลุ่มขุนนางอังกฤษที่มากมายใน ศตวรรษที่ 19 การรวมตัวอยู่ในรัฐสภา ในการมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งรัฐบาลหรือให้รัฐบาลรับนโยบาย หรือความเห็นของกลุ่มตนไปปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเมืองออกไปหาเสียงสนับสนุนกับประชาชน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มตนได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเพื่อจัดตั้งรัฐบาล พรรคการเมืองจึงต้องขยายโครงสร้างออกไปนอกกรัฐสภา พรรคลักษณะนี้จะเป็นพรรคการเมืองแบบมวลชน (Mass party) โดยยึดถืออุดมการณ์ และมีระเบียบวินัยเข้มงวดกว่าพรรคที่เกิดขึ้นในรัฐสภา เช่น

- 1) พรรคการเมือง สังคมนิยมของประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสมาพันธ์กรรมกร สหกรณ์ นักปรัชญา สมาพันธ์ นักศึกษา ฯลฯ
- 2) พรรคเกษตรกรในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย
- 3) พรรคเดโมแครทและพรรครีพับลิกันในสหรัฐอเมริกา

4.3.2 ทฤษฎีว่าด้วยพัฒนาการ (Development Theories) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่ากลุ่มผู้นำทางการเมืองต้องการแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน เพื่อกลุ่มตนเองจะได้มีอำนาจหรือรักษาอำนาจไว้ ถึงแม้ประชาชนจะไม่ค่อยสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม และเห็นว่าการพัฒนาทางการเมืองเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของประชาชนว่าประชาชนมีสิทธิที่จะใช้อำนาจ

4.4 ทฤษฎีการพัฒนาทางการเมืองและความวุ่นวายทางการเมือง เป็นของแซมมูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ซึ่งกล่าวไว้เมื่อประมาณสี่ทศวรรษก่อน แต่ก็ยังสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน หากแต่ต้องนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์พิเศษและสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นพิเศษของแต่ละประเทศ

ฮันติงตัน กล่าวว่า ประเทศที่กำลังพัฒนานั้นส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเผด็จการทหารหรือเผด็จการคณะบุคคล แต่เนื่องจากความจำเป็นที่จะคงไว้ซึ่งความชอบธรรมทางการเมือง และความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยการพัฒนาอุตสาหกรรม รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายของธนาคารโลก จึงมีการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเริ่มแรกคือการพัฒนาการทดแทนการนำเข้า ต่อมา ก็เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องขยายสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิทยาการใหม่ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ บริหารรัฐกิจ บริหารธุรกิจ สมอกล ฯลฯ เพื่อให้ทันโลกสมัยใหม่ จากผลการพัฒนาดังกล่าว โดยเดินตามแผนการพัฒนานี้ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยในเบื้องต้นจะเกิดการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองหรือแหล่งที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม สังคมก็จะเกิดชุมชนเมืองมากขึ้น เกิดการขยายตัวของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ สถาบันการศึกษาขยายไปในชนบทมากขึ้น ขณะเดียวกันชนชั้นกลางที่อยู่นอกระบบข้าราชการก็จะขยายตัวเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากนั้น การร่วมทุนระหว่างทุนท้องถิ่นกับทุนต่างชาติก็จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเดินทางไปศึกษาหาความรู้ในต่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็จะเพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ การมีบทบาทของกลุ่มองค์กรภาคเอกชนจากต่างประเทศ รวมทั้งการให้คำแนะนำช่วยเหลือสภาพแรงงานต่าง ๆ ก็จะขยายตัวขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจตามที่ได้กล่าวมาเบื้องต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ นั้น

จะนำไปสู่ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมือง ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลมีมากขึ้น ความนึกคิดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างจะมีมากขึ้น ประชาชนเริ่มเรียกร้องสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ค่าแรง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การประกันราคาสินค้าเกษตร การมีบทบาทในการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยเรียกร้องให้มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดย ฮันติงตัน ได้สรุปว่า เมื่อเกิดความจำเริญทางการเมืองขึ้น (Political Modernization) ระบบการปกครองแบบเผด็จการที่ปิดไม่ให้คนมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็จะเป็นระบบที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาของรัฐบาลเผด็จการ ประชาชนก็จะเรียกร้องและกดดันให้มีระบบการเมืองแบบเปิด มีการตั้งกลุ่มตั้งพรรค มีการเลือกตั้ง ดังนั้น เมื่อเกิดความจำเริญทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการเมือง (Political Development) โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนรวมกลุ่มเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมือง มีการผ่านกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง และมีการเลือกตั้ง ให้มีรัฐสภาที่มาจาก การเลือกตั้ง ถ้าไม่ทั้งหมดก็ต้องมีส่วนหนึ่ง โดยผสมผสานกับการแต่งตั้ง

4.5 แนวคิดพัฒนาการเมือง การพัฒนาทางการเมือง (Political Development)

เป็นเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง (Political Process) อันได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการเมืองที่ปรารถนา การพัฒนาการเมือง โดยนัยแห่งความหมายจะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์เท่านั้น ถ้าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทางลบ หรือในเป้าหมายที่ไม่พึงประสงค์ ก็ไม่เรียกว่ามีการพัฒนาทางการเมือง

ดังนั้น การพัฒนาการเมือง จึงต้องเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่าเป็น ทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ และมีผลทำให้สมาชิกของประชาคมเมืองมีชีวิตที่ดีมีความสุขยิ่งกว่าสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน

การพัฒนาการเมือง จึงเป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับปรัชญาการเมือง ระบอบการเมือง วัฒนธรรมการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในประชาคมเมือง ต้องมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างชุมชนเมืองที่ดีด้วย สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองนั้น การพัฒนาการเมืองจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะวัฒนธรรมการเมืองของสังคมนั้น ๆ เช่น ประชาชนมีวัฒนธรรมการเมืองแบบอำนาจนิยม กระบวนการพัฒนาการเมืองก็จะ เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นคุณค่าของการพัฒนาการเมือง ซึ่งตรงข้าม

ถ้าวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนเป็นแบบประชาธิปไตย การพัฒนาทางการเมืองจะมีประสิทธิภาพ เพราะประชาชนรู้คุณค่าทางการเมืองต่อวิถีชีวิตของประชาชน เป็นต้น

การยึดทฤษฎีพัฒนาการเมือง เพื่อมาพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองจัดเป็นองค์กรส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย โดยวิถีทางรัฐสภา ซึ่งมีสถาบันทางการเมืองที่เป็นหลักสำคัญอยู่สามสถาบัน คือ พรรคการเมือง รัฐธรรมนูญ และรัฐสภา ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่า ถ้าสถาบันทั้งสามสถาบันนี้ได้พัฒนา การพัฒนาทางการเมืองก็จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น การสนองตอบต่อประชาชนก็จะสูง การพัฒนาทางการเมืองไทยปัจจุบัน ส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาแห่งความไม่เข้าใจและสับสน ขาดการเข้าร่วมจริงจังจากประชาชน คือ การพัฒนาของพรรคการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ การดำเนินของพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง และเป็นสถาบันทางการเมืองที่ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย จึงควรให้ความสนใจอย่างยิ่งสำหรับประชาชน โดยปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่จัดได้ว่าได้ผ่านกระบวนการรังสรรค์เป็นอย่างดีจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และประชาชน

ในการพัฒนาการเมือง จะต้องทำการพัฒนาพรรคการเมืองควบคู่ไปด้วย ซึ่งมีแนวคิดในการพัฒนาทางการเมือง (The Concept of Political Development) ที่หลากหลาย แตกต่างออกไปโดยแนวคิดของ ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) (Pye 1965 : 1-13) กล่าวถึงการพัฒนาทางการเมือง ดังนี้

4.5.1 การพัฒนาทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ทันสมัย (Political Development as Political Modernization) แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า สังคมที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรม จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ทันสมัย ซึ่งจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อน จะสร้างสรรค์ให้เกิดเอกภาพในการปกครอง และจะมีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองไปสู่ความทันสมัย

4.5.2 การพัฒนาทางการเมือง คือ การเสริมสร้างรัฐชาติ (Political Development as The Operation of a Nation State) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า สังคมที่มีการปฏิรูปการเมืองจากระบบเดิม ไปสู่ระบบที่มีความสามารถในการดำรงรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีการระดมทรัพยากรเพื่อสร้างสรรค์สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เป็นการเสริมสร้างความเป็นรัฐชาติ โดยใช้นโยบายรัฐชาตินิยมเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยปรากฏการณ์นี้เป็นลักษณะหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง

4.5.3 การพัฒนาทางการเมือง คือ การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political Development as Mass Mobilization and Participation) แนวคิดนี้

ถือว่าอำนาจทางการเมืองเป็นของประชาชน ดังนั้น ต้องให้ประชาชนแสดงบทบาทในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบระบบการเมือง เพื่อให้มั่นใจว่าบริหารประเทศชาติเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

4.5.4 การพัฒนาการเมือง คือ การสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย (Political Development as the Building of Democracy) แนวคิดนี้เห็นเป็นเชิงทฤษฎีว่า การพัฒนาการเมืองที่แท้จริง คือ การสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย คือการทำให้ระบอบการเมืองมีความมั่นคงนั่นเอง

4.5.5 การพัฒนาการเมือง คือ การระดมสรรพกำลังและอำนาจ (Political Development as Mobilization and Power) แนวคิดนี้เชื่อว่า ระบบการเมืองที่มีอำนาจมีศักยภาพ มีความสามารถในการใช้อำนาจบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงข้ามกับระบบการเมืองที่ไม่มั่นคง การตัดสินใจของฝ่ายบริหารในทางปฏิบัติต่ำมาก โดยเฉพาะอำนาจในการริเริ่มนโยบายใหม่แทบไม่มีเลย ดังนั้น ระบบการเมืองใดที่มีความสามารถระดมสรรพกำลังและอำนาจของรัฐ เพื่อเสริมสร้างการบริหารและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และทรัพยากรที่มีจำกัดเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม แสดงว่าระบบสังคมนั้นมีระดับการพัฒนาทางการเมืองสูง

4.5.6 การพัฒนาทางการเมือง คือ มิติหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Political Development as One Aspect of a Multi Dimensional Process of Social Change) แนวคิดนี้มีความเห็นว่า รูปแบบทั้งหมดของการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ไม่มีการพัฒนาด้านใดที่เป็นอิสระจากกัน โดยสิ้นเชิง เช่น ความทันสมัย เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ดังนั้น กระบวนการพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นมิติหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งพึ่งพาซึ่งกันและกัน

4.5.7 การพัฒนาทางการเมือง คือ การสร้างเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงตามกติกากฎ (Political Development as Stability and Orderly Change) แนวคิดนี้มีความเห็นว่า ปรากฏการณ์สำคัญของระบบการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลง ระบบการเมืองอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม อาจส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แต่ระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะต้องเป็นไปตามกติกากฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ จะไม่มีการใช้กำลังนอกกรอบเพื่อเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมือง ลักษณะของระบบการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกฎเกณฑ์ จะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นบ่อยหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงตามกติกากฎจะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อเสถียรภาพของประเทศ

จากแนวคิดที่หลากหลายในการพัฒนาทางการเมือง ตามที่ ลูเซียน พาย นำเสนอมา นี้ จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของการพัฒนาการเมือง คือ การเสริมสร้างให้ระบบการเมืองเอื้อหรือ

ส่งเสริมต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยใหม่ ดังนั้น ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบผู้บริหารอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจต่าง ๆ ทางการเมือง จะต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพการสนองตอบประโยชน์สุขของประชาชน จากแนวคิดทั้งหมดข้างต้น พรรคการเมืองไทยโดยพิจารณาแนวทางของ คูเวอร์เจอร์ แล้วโดยนำกรอบความคิดเชิงทฤษฎีตัวแบบ (Model) ของพรรคการเมือง จะพบว่าพรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวแบบพรรคการเมืองเป็นลักษณะ “พรรคบุคคลชั้นนำ” ซึ่งใช้จำนวนสมาชิกพรรคเป็นองค์ประกอบสำคัญ พรรคลักษณะนี้มีองค์ประกอบสองส่วน คือ

1) ด้านจำนวนสมาชิก (Amount of Member) มีสมาชิกประกอบตามสาขาอาชีพ ไม่ก็สาขา พรรคการเมืองในลักษณะนี้ไม่สนใจการขยายจำนวนสมาชิก แต่สนใจเพียงให้ประชาชนจำนวนมากเลื่อมใสลงคะแนนเสียงให้เท่านั้น คือ มุ่งหวังชนะการเลือกตั้งเป็นสำคัญ

2) ด้านคุณสมบัติของสมาชิก (Quality of Member) พรรคการเมืองต้องการหาสมาชิกที่มีคุณสมบัติสูง มีชื่อเสียงประกอบด้วยนักธุรกิจชั้นนำ อดีตข้าราชการประจำชั้นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะระดับแกนนำพรรคจากรูปแบบพรรคข้างต้น คูเวอร์เจอร์ ได้เสนอตัวแบบพรรคการเมืองอีกรูปแบบหนึ่งที่ค่อนข้างตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก และควรที่จะพัฒนามาสู่ตัวแบบที่สอง คือ ตัวแบบที่เรียกว่า พรรคมวลชน (Mass Party) โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

(1) ด้านจำนวนสมาชิก พรรคมวลชนอาจมีสมาชิกจำนวนมาก เป็นจำนวนล้านคนขึ้นไปได้ พรรคการเมืองจะให้ความสำคัญกับสมาชิก โดยถือฐานรองรับความเข้มแข็งของพรรคและชัยชนะการเลือกตั้ง โดยมีสมมติฐานว่า สมาชิกพรรคควรมีระเบียบวินัย และภักดีต่อพรรค ยึดมั่นอุดมการณ์มากกว่าตัวบุคคลที่เป็นแกนนำพรรค ทางด้านเศรษฐกิจ พรรคสามารถหาเงินบำรุงพรรคโดยฐานสมาชิกได้ดี ทำให้พรรคเข้มแข็ง

(2) ด้านคุณสมบัติของสมาชิกพรรค ตัวแบบพรรคมวลชนจะไม่เน้นคุณสมบัติของสมาชิกพรรคมากนัก ดังนั้นบรรดาสมาชิกอาชีพต่าง ๆ จะมีในพรรคมวลชน โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร และอาจสร้างสมาชิกโดยอ้อมได้ โดยการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์รองรับ เช่น สหภาพแรงงาน สหพันธ์การเกษตร ฯลฯ

ข้อสรุปของทฤษฎีการเกิดพรรคการเมือง มีดังนี้

1) พรรคการเมือง เกิดขึ้นจากผลพวงทางประวัติศาสตร์ทางการเมือง การปกครองของสังคมแต่ละประเทศ โดยผลแห่งการเป็นตัวแทนทางชนชั้น ทางเศรษฐกิจ ทางแนวคิด หรือเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนนั้น ๆ ในการขอมีสิทธิมีส่วนร่วมการบริหารประเทศชาติ หรือสร้างค่านิยมในหมู่ประชาชนสูงสุด เพื่อเข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชนทั้งหมด

2) แนวทางของพรรคการเมืองมีทั้งลักษณะที่ยึดถืออุดมการณ์ เป็นทฤษฎีที่เชื่อมั่น เปลี่ยนแปลงยาก เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคฟาสซิสต์นาซีของเยอรมัน และพรรคการเมืองชนิดที่ไม่ยึดถืออุดมการณ์ เน้นในความสำเร็จของตัวบุคคลมากกว่าหลักการ มุ่งเฉพาะประโยชน์เฉพาะเรื่อง จะเป็นพรรคของผู้ที่เป็นบารมีชน (Charismatic Leaders) และกลุ่มแสวงหาประโยชน์ จึงแบ่งลักษณะพรรคได้ดังนี้

(1) พรรคการเมืองแห่งโลกทัศน์ คือ พรรคการเมืองที่มีจุดประสงค์ต้องการเป็นผู้แทนหลักในทางการศึกษาวัฒนธรรม ศิลธรรม อภิปรัชญา หรือแนวคิดทางสังคมนิยมที่มุ่งหวังที่จะสร้างความนิยมในลัทธิสังคมนิยม โดยเป็นโลกทัศน์ทางอุดมการณ์ด้านหนึ่งมาปฏิบัติให้เป็นจริง เช่น พรรคสังคมนิยมแห่งญี่ปุ่นพยายามโฆษณาจะเปลี่ยนระบบทุนนิยม ไปสู่ระบบสังคมนิยม โดยผ่านระบบรัฐสภา เป็นต้น

(2) พรรคการเมืองแห่งชนชั้นของประชาชน (Class party) เป็นพรรคการเมืองที่มีวัตถุประสงค์เป็นตัวแทนของชนชั้นประชาชนต่อสู้กับความได้เปรียบทางเศรษฐกิจกับอีกชนชั้นหนึ่ง เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ มาร์กซิส-เลนินส์ แห่งฝรั่งเศส ก่อตั้งใน ค.ศ. 1978 มีนโยบายนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์แบบเหมาเจ๋อตุง มีวัตถุประสงค์มุ่งสู่การปฏิวัติแห่งชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น

(3) พรรคการเมืองแห่งการคุ้มครองรักษา (Paratone party) เป็นพรรคการเมืองที่สร้างขึ้นเพื่อให้หัวหน้าพรรค หรือผู้นำของพรรคการเมืองนั้น มีอำนาจจัดการบริหาร แต่งตั้งสมาชิกของพรรคการเมืองเข้าสู่ตำแหน่งข้าราชการประจำ หรือข้าราชการประจำเปิดโอกาสให้ราษฎรเลือกตั้ง เช่น สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส เป็นต้น

3) ข้อสรุปในรูปแบบของพรรคการเมืองที่เกิดขึ้น ในโลกยุคสมัยใหม่ หรือในศตวรรษที่ 20 ความคิดเห็นของ ดูเวอร์เจอร์ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) พรรคการเมืองที่เป็นลักษณะชนชั้น (Cadre Party) หรือลักษณะพรรคดั้งเดิม เป็นกลุ่มการเมืองชั้นสูงที่รวมกลุ่มกัน โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือทุกคน กลุ่มส่วนมากเป็นพวกขุนนางและผู้มีบรรดาศักดิ์ มีทรัพย์สินสมบัติ มีอิทธิพลทางการค้า พรรคลักษณะนี้มีทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา

(2) พรรคมวลชน (Mass Party) โดยส่วนมากจะเกิดจากพรรคในกลุ่มสังคมนิยม หรือขบวนการสังคมนิยม (Socialist Movements) จากกลุ่มและขบวนการพัฒนาเป็นพรรคสังคมนิยม ซึ่งเน้นให้ความสำคัญแก่มวลชน ในระยะต่อมาการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของพรรคการเมืองอื่น ที่เอาแบบอย่างพรรคสังคมนิยมไปใช้แม้จะต่างอุดมการณ์กันก็ตาม เช่น พรรคฟาสซิสต์ พรรคชาติสังคมนิยม พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองในยุโรปเกิดขึ้นภายหลัง

สงครามโลกครั้งที่ 2 ลักษณะของพรรคมวลชนเป็นลักษณะที่เน้นปริมาณสมาชิกเป็นเรื่องหลัก และคุณภาพของสมาชิกเป็นเรื่องรอง ทั้งมีรูปแบบย่อยแยกออกเป็นลักษณะ ดังนี้

ก. พรรคมวลชนแบบสังคมนิยม พรรคมวลชนลักษณะนี้ มีเป้าหมายที่จะรวบรวมสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และอีกประเด็นหนึ่งคือการหาทุนช่วยเหลือผู้รับสมัครเลือกตั้ง ซึ่งเป็นชนผู้ใช้แรงงาน และมีอุดมการณ์เปลี่ยนแปลงสังคม กลุ่มพรรคเหล่านี้หวังไปพึ่งพวกกลุ่มนายธนาคาร นักอุตสาหกรรม เจ้าของที่ดินไม่ได้ เพราะกลุ่มเหล่านี้จะไปสนับสนุนพรรคอนุรักษนิยมทั้งหมด ดังนั้นทุนสนับสนุนพรรคจะต้องได้จากมวลชนสมาชิก และสมาชิกจะเป็นพลังผลักดัน การรณรงค์หาเสียงของพรรคสมาชิกของพรรคกลุ่มสังคมนิยม จะกระทำโดยตรงถาวร และเปิดเผยต่อสาธารณะ การคัดเลือกตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป จะต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์กรใหญ่ของพรรค คือต้องผ่านการคัดเลือกจากมวลชนสมาชิก ซึ่งมีใช้การคัดเลือกโดยกลุ่มหรือคณะบุคคลไม่กี่คน และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่มวลชนสมาชิกและประชาชนทั่วไป เป็นเรื่องสำคัญมาก

ข. พรรคมวลชนแบบคอมมิวนิสต์ เป็นผลที่เกิดจากความขัดแย้งเรื่องแนวทางการไปสู่สังคมนิยม กลุ่มที่ศึกษาลัทธิคอมมิวนิสต์เห็นว่า การจะเป็นสังคมนิยมได้ ต้องใช้ความรุนแรง จึงแยกมาจัดตั้งและจัดองค์กรที่เข้มแข็งมากกว่ากลุ่มพรรคสังคมนิยม มีการจัดองค์กรนำของพรรค อันได้แก่ คณะกรรมการกลางพรรคซึ่งมาจากการเลือกตั้งและการตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารสูงสุดของพรรค อำนาจจะรวมศูนย์กลาง พรรคคอมมิวนิสต์จะชูอุดมการณ์ มาร์กซิสม์ และเลนินนิสม์ เป็นตำราหลักในการเผยแพร่ความคิดและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ จุดประสงค์ของลัทธิคือ ต้องการให้มีรัฐบาลภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์ที่มีอำนาจในการควบคุมการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐ ทำลายและขจัดผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน เจ้าของที่ดิน เจ้าของอุตสาหกรรม ไม่ต้องการระบบการเมืองอื่นเข้าแทรกนอกจากระบอบคอมมิวนิสต์อย่างเดียว รัฐบาลเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพเพียงชนชั้นเดียว พรรคการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ ในศตวรรษที่ 19 ที่จำนวนสมาชิกมาก เช่น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต มีสมาชิก 14 ล้านคน จากพลเมือง 230 ล้านคน เป็นต้น

ค. พรรคมวลชนแบบฟาสซิสต์ คือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ชาตินิยม ขาวสุด เป็นอุดมการณ์การเมืองแบบเผด็จการชาตินิยม ที่ประชาชนถูกบังคับและถูกจำกัดให้อยู่ในวินัยอย่างเคร่งครัด ให้ความสำคัญแก่รัฐมาก รัฐเป็นฝ่ายควบคุมวิถีชีวิตโดยตรงของพลเมือง พรรคการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการปกครองพลเมือง พรรคจึงอยู่ในลักษณะกองทัพ พรรคเป็นผู้แนะนำแนวทางพลเมืองโดยถือหลักการ ระเบียบ การเชื่อฟัง และความยุติธรรม การรวมอำนาจจึงอยู่ที่ส่วนกลางมากที่สุด สมาชิกพรรคส่วนใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยหน้า ลักษณะของพรรค

ฟาสซิสต์เป็นแบบกองทัพส่วนตัวโดยอำนาจรัฐ ยกย่องผู้นำ การจัดองค์กรของพรรคสะท้อนความก้าวหน้าของสังคม 2 รูปแบบคือ รูปแบบแรก ในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า เช่น ใน ประเทศเยอรมันนี ใน ค.ศ. 1933 เป็นช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้บรรดาชนชั้นนายทุนชนชั้นกลางมีความหวาดกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิสังคมนิยม จึงหันมาให้การสนับสนุนพรรคฟาสซิสต์นำขึ้นมา และรูปแบบที่สอง ในประเทศที่ด้อยพัฒนาทางวิชาการในยุโรปตอนใต้ เช่น ในสเปนและโปรตุเกส ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องมาจากกลุ่มขุนนาง กลุ่มเจ้าของที่ดิน หวาดกลัวต่อการก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยเพื่อกันมิให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มอภิสิทธิ์ชน จึงใช้วิธีต่อต้านที่รุนแรงโดยกำลัง ทั้งในรัฐสภาและภายนอก พรรคฟาสซิสต์ในประเทศโปรตุเกส และประเทศสเปนได้สิ้นสุดใน ค.ศ. 1972 โดยโปรตุเกสได้เปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐ และประเทศสเปนได้เปลี่ยนให้กษัตริย์อยู่ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ

(3) พรรคแบบผสม (กึ่งมวลชนและกึ่งชนชั้น) ซึ่งหมายถึง การผสมผสานระหว่างการจัดองค์กรพรรคแบบชนชั้นและแบบมวลชน (Intermediate) ซึ่งมีมวลสมาชิกบางส่วนมาจากสหพันธ์ สหกรณ์ องค์กรอาชีพ ซึ่งคณะกรรมการของพรรคจะมาจากตัวแทนสหกรณ์และองค์กรเหล่านี้ ซึ่งถือว่าเป็นการเข้าพรรคการเมืองโดยทางอ้อม เช่น พรรคแรงงานของอังกฤษ พรรคการเมืองของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นต้น กรรมการของพรรคการเมืองเหล่านี้จะประกอบไปด้วยตัวแทนจากกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มมวลชน

5. ประวัติความเป็นมาของพรรคการเมืองไทย

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคหลากหลายประการซึ่งล้วนส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่อาจพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องและเต็มที่นัก เช่น ปัญหาการถูกแทรกแซงและครอบงำจากอำนาจฝ่ายทหารทั้งในลักษณะของการใช้กำลังก่อการปฏิวัติรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจแล้วปกครองประเทศด้วยระบอบเผด็จการอำนาจนิยม และการใช้อำนาจกดดันฝ่ายการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ฝ่ายตนต้องการ อีกทั้งด้วยปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ที่ยังคงลักษณะของระบบอุปถัมภ์ (Patron-client) อยู่ จึงส่งผลให้ระบบการเมืองไทยเน้นที่ตัวบุคคลหรือผู้นำทางการเมือง (Elite) มากกว่าการเสริมสร้างกระบวนการแบบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และยังส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาการซื้อเสียงในการเลือกตั้งและปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองตามมาอีกด้วย นอกจากนี้ตลอดช่วงของพัฒนาการทางการเมืองไทยดังกล่าว มีหลายยุคสมัยที่กระบวนการแบบประชาธิปไตยต้องหยุดชะงักลงเพราะการ

ปกครองด้วยระบอบเผด็จการอำนาจนิยมของทหารซึ่งสิทธิ เสรีภาพของประชาชนต้องถูกเหยียบย่ำ ทำลายลงและมีหลายครั้งที่ประชาชนต้องลุกขึ้นต่อสู้ทำทลายอำนาจเผด็จการเหล่านั้นเพื่อเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพอันพึงมี เหตุการณ์ก็มักสิ้นสุดลงด้วยการสูญเสียทั้งเลือดเนื้อและชีวิต

นับตั้งแต่พรรคการเมืองไทย พรรคแรกคือ พรรคก้าวหน้า ถือกำเนิดขึ้นมาตาม รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 60 ปีแล้ว มีพรรคการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้น มากมาย ซึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยทั่วไป “พรรคการเมือง” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางความคิดการเมืองในทิศทางเดียวกัน รวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทาง การเมืองตามวิถีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยกลุ่มบุคคลนี้ได้รวมตัวกันเป็นพรรค การเมืองได้อย่างมีเสรีภาพตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยชอบธรรม พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรที่สำคัญ ของระบอบประชาธิปไตย และเป็นกลไกที่ช่วยให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง เป็นตัวจักรสำคัญที่ จะทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ โดยทำหน้าที่ระดมประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลการ ปกครองประเทศ พร้อมกับในอีกด้านหนึ่ง พรรคการเมืองเปรียบเสมือนเป็นความหวังของ ประชาชนผู้เลือกให้สมาชิกพรรคเหล่านั้นเข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารประเทศ โดยคาดหวังว่า พรรคจะดำเนินตามแนวนโยบายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ได้รับการยอมรับว่าจะเกิด ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

เป็นเวลา 70 กว่าปี แห่งการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย การจัดตั้งพรรคการเมืองไทย เกิดขึ้นภายหลังจากการที่มีสภาผู้แทนราษฎร และพรรคการเมืองก็ได้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองใน พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เพราะการ รวมตัวกันเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น เกิดขึ้นจากคณะราษฎร ซึ่งรวมบุคคลจากคณะนาย ทหาร และข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นพัฒนาการทางการเมืองที่ผิดแปลกไปจากสังคมประชาธิปไตย ฝั่งตะวันตก นอกจากนี้ ความเป็นเอกภาพของชาติ ที่ไทยไม่เป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ หรือเป็น อาณานิคมของชาติใด การรวมพลังแห่งชาติเพื่อปลดปล่อยพันธะทางการถูกปกครองจึงไม่มี ทำให้ มีผลต่อความไม่เคลื่อนไหวทางการเมืองที่รวมพลังแห่งชาติ การดำเนินงานของพรรคการเมืองไทย จึงมีลักษณะการทำงานในด้านเดียว คือ ใช้พรรคการเมืองเพื่อเป็นฐานอำนาจ ฐานบารมี เพื่อการ เลือกตั้งมากกว่าการปฏิรูปพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทในการพัฒนาทาง การเมือง

ในปัจจุบัน พรรคการเมืองไทย ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นพรรคการเมืองที่เอื้อประโยชน์ สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง ยังมีสภาพเป็นพรรคเฉพาะกิจ การรวมตัวของกลุ่ม คนและจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งเท่านั้น หน้าที่และบทบาท

ด้านอื่น ๆ ยังเป็นกิจกรรมรองลงไป หลังจากเลือกตั้งไปแล้ว พรรคการเมืองเกือบจะไม่มีกิจกรรมอื่นใดเลย แม้แต่การทำหน้าที่ในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป ซึ่งกลุ่มทุนที่ ก่อตั้งพรรคการเมือง ดำเนินธุรกิจการเมือง การที่พรรคการเมืองเป็นพรรคที่มีเจ้าของเป็นนายทุนเพียงส่วนน้อย เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดภายในพรรค การใช้จ่ายเงินจำนวนมากในการลงทุนเพื่อแสวงหาการยอมรับจากประชาชน ทำให้สมาชิกพรรคไม่ได้อยู่ร่วมอุดมการณ์ด้วยกัน แต่เป็นสมาชิกพรรคบนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพรรคเมื่อถูกขัดผลประโยชน์ การตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเงิน ส่งผลให้พรรคการเมืองกลายเป็นพรรคส่วนตัวของผู้ नेताทางการเมือง การกำหนดนโยบายพรรคจึงไม่ได้มาจากสมาชิกพรรคอย่างแท้จริง สมาชิกพรรคส่วนใหญ่มักจะมีได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายพรรค สถานภาพของสมาชิกพรรคการเมืองจึงเป็นเพียงผู้รับนโยบายเท่านั้น ผู้กำหนดนโยบายพรรคในความเป็นจริง เป็นเพียงกลุ่มคนที่มีอำนาจอยู่ในพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลทางด้านการเงินในพรรคสูง ปัญหาดังกล่าวในระบบพรรคการเมืองไทย จึงมิได้เกิดขึ้นจากมหาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

5.1 พัฒนาการของพรรคการเมืองไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน

พรรคการเมืองไทยเริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เพราะมีบทบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย” จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ทำให้เกิดพรรคการเมืองในช่วงปี 2489-2494 จำนวนถึง 10 พรรคการเมือง เช่น พรรคสหชีพ โดยมีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นหัวหน้าพรรค พรรคแนวรัฐธรรมนูญ โดยมีพลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าพรรค ถึงแม้ว่าพรรคการเมืองไทยจะเริ่มถือกำเนิดตามกฎหมายเมื่อ พ.ศ. 2489 แต่ตามความเป็นจริงแล้วพรรคการเมืองไทยได้มีประวัติศาสตร์แห่งการกำเนิดที่มีเกียรติสูงส่งยิ่ง เพราะจุดเริ่มต้นของการกำเนิดมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์ในช่วง พ.ศ. 2453 - 2468 ทรงวางแผนที่จะให้พลสกนิกรของพระองค์คุ้นเคยกับรูปแบบและมีความเข้าใจกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชโองบายว่าสักวันหนึ่งประเทศไทยจะต้องมีการสถาปนากการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) ตามแบบอย่างของประเทศสหราชอาณาจักรที่พระองค์ทรงศึกษามาเป็นเวลานานถึง 9 ปี พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะให้สร้างเมืองจำลอง “ดุสิตธานี” ขึ้นในเขตพระราชวังดุสิตอันเป็นเมืองสมมติในการเรียนรู้การปกครองระบอบประชาธิปไตยและทรงจัดตั้งระบบสองพรรค (Two-party system) ขึ้นมามีพรรค แพร่แถบสีน้ำเงิน (โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระนามแฝงว่า “ท่านราม ฌ

กรุงเทพ” เป็นหัวหน้าพรรค) และพรรคแพนแถบสีแดง (โดยมีพลเอกพระยามราภ เป็นหัวหน้าพรรค) เพื่อฝึกฝนประชาธิปไตยให้กับขุนนางและข้าราชการชั้นสูงซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินและเป็นผู้ที่มีหัวคิดแบบอนุรักษซึ่งไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก นอกจากนี้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คนสามัญระดับปัญญาชนบางส่วนเข้าร่วมในกิจกรรมพรรคการเมืองด้วย เพราะในระบอบเวลานั้นคนไทยยังไม่เข้าใจประชาธิปไตยมากนัก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ถึงแม้จะมีการรับรองสิทธิของประชาชนในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่ในสมัยนั้นก็ไม่ได้มีการตรากฎหมายพรรคการเมืองขึ้นมารองรับ ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก คือพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 และมีการตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นอีกได้แก่ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ปัจจุบันมีพรรคการเมืองในประเทศไทยทั้งหมด 60 กว่าพรรคที่จดทะเบียนและยังมีสถานะเป็นพรรคการเมืองอยู่ นอกเหนือจากนั้นเป็นพรรคที่ยกเลิกการดำเนินงาน หรือยุบเพื่อรวมกับพรรคอื่น หรือถูกสั่งให้ยุบโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2550) บริบททางการเมืองของไทยจึงเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและระบบพรรคการเมือง (Party system) ของไทยอย่างแยกไม่ออก และสอดคล้องกับทฤษฎีประชาธิปไตยที่มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสังคมตะวันตก และหลายส่วนของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การที่พรรคการเมืองไทยมีความอ่อนแอและไม่สามารถสร้างแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีทางประชาธิปไตยได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนหนึ่งก็คือ ปัญหาของพรรคการเมืองไทยเองโดยตรง นอกจากนั้นยังมีปัญหาสำคัญอื่นๆ เช่น ปัญหาทางด้านความเป็นตัวแทน ผู้ดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง ปัญหาการเลือกตั้ง การทุจริตในการเลือกตั้ง ระบบอุปถัมภ์ซึ่งฝังรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างทางการเมืองและสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชน การรวมกลุ่มทางการเมือง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนไม่มีความเข้มแข็งพอ ดังนั้น เมื่อมองถึงพัฒนาการทางการเมืองไทยในรูปแบบสถาบันทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พรรคการเมืองไทยนั้น จากอดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นไปตามกรอบแนวคิดประชาธิปไตยหรือสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น พรรคการเมืองไทยเกิดขึ้นมาตามสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองในอดีต และเกิดจากตัวบุคคลหรือผู้นำพรรคการเมืองเป็นนายทุนใหญ่ เป็นผู้มียารมีทางการเมืองเป็นต้น

การเดินทางมาของระบอบประชาธิปไตยและพรรคการเมืองไทยในช่วงระยะเวลา 70 กว่าปี จนถึงเหตุการณ์ยุบพรรคการเมืองในวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 และการยุบพรรคการเมือง ในวันที่ 2 ธันวาคม 2551 นั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการยืนยันพัฒนาการการเมืองการปกครองของไทยใน ระบอบประชาธิปไตยผ่านระบบตัวแทน หรือพรรคการเมืองได้เป็นอย่างดีซึ่งสาเหตุหลักมาจากการ ทุจริตในการเลือกตั้ง โดยการซื้อเสียงและการทุจริตผ่านทางช่องทางต่างๆเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจใน การเข้ามาเป็นนักการเมือง ดังนั้นการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองไทยในฐานะที่เป็นองค์กร สถาบันทางการเมืองซึ่งมีภาระความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในการบริหารประเทศ ส่วนภาค ประชาชนต้องมีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองไปสู่การเมืองภาคพลเมือง และจนถึงการ ส่งเสริม กระตุ้นและพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของระบบการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยแบบ ตัวแทนให้พัฒนาไปสู่การเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรง โดยภาคพลเมืองให้ได้ในที่สุด (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2549)

5.2 พัฒนาการสามขั้นของพรรคการเมืองไทย จากในอดีตถึงปัจจุบัน แบ่งพัฒนาการ ออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ (สิริพรรณ นกสวน 2549)

5.2.1 พรรคการเมืองภายใต้การครอบงำของคณะทหารและระบบราชการ อยู่ระหว่าง พ.ศ. 2489-2531 นับตั้งแต่เริ่มมีพรรคการเมืองพรรคแรกคือพรรคก้าวหน้า ตลอดถึง พรรคการเมืองในรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยเป็นไป อย่างลุ่ม ๆ คอน ๆ ขาดความต่อเนื่องมากกว่า 40 ปี เพราะมักถูกการปฏิบัติของคณะทหารเข้ามา แทรกแซง ผลก็คือพรรคการเมืองไทยไม่สามารถเจริญเติบโตอย่างมีลำดับขั้นตอนที่เป็นธรรมชาติ และแสดงความสามารถในการพัฒนาประเทศให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้ใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งได้อย่างเต็มที่ สาธารณะสำคัญ ลักษณะของผู้นำ และสมาชิกของพรรคการเมืองไทยภายใต้ การครอบงำของทหารและระบบราชการ แบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1) บทบาทและหน้าที่ในการคัดเลือกผู้นำทางการเมือง (Political Elite Recruitment) เป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของพรรคการเมืองในทุกระบบ และทำให้ พรรคการเมืองแตกต่างไปจากการรวมกลุ่มทางการเมืองแบบอื่นๆ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่ม อิทธิพลเพราะกลุ่มการเมืองเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่สรรหาผู้บริหารประเทศ แต่ในห้วงเวลาที่อยู่ภาย ใต้การครอบงำของทหารและระบบราชการ พรรคการเมืองไทยมิได้ทำหน้าที่สรรหาและแต่งตั้ง ผู้นำของประเทศ กล่าวอย่างชัดเจนก็คือในสังคมที่ระบอบการปกครองเป็นแบบอำนาจนิยม และใน ช่วงของรัฐบาลพลเอกเปรม หรือ “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” นั้น ผู้นำทางการเมืองไม่ได้มาจากพรรค การเมือง แต่เติบโตมาจากกองทัพหรือระบบราชการ ถึงแม้ภายใต้การครอบงำของทหารบางขณะ ประเทศไทยจะมีการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันค่อนข้างเสรี แต่การจัดตั้งรัฐบาลแต่ละครั้ง พรรค

การเมืองต้องรวบรวมพรรคร่วมรัฐบาล 3-5 พรรคเข้าด้วยกัน ที่ร้ายไปกว่านั้นคือ ภายในพรรคร่วมรัฐบาลจำนวนมากดั่งกล่าว พรรคการเมืองก็ยังคงหันหน้าไปพึ่งพานายทหารให้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำคัญ ๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ตัวอย่างที่สำคัญคือ ภายใต้การบริหารที่ยาวนานของรัฐบาลที่นำโดยพลเอกเปรม อดิเรกสาร มีหัวหน้าพรรคการเมืองหลักสามพรรคที่ได้รับความนิยมเสียงมากที่สุดจากการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ออกมาประกาศอย่างเป็นทางการว่าไม่ต้องการเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผู้นำพรรคการเมืองเหล่านี้ได้แก่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา หัวหน้าพรรคกิจสังคม และนายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรครวมไทย ดังนั้น ในตัวแบบพัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้การครอบงำของทหารและระบบราชการ ลักษณะเด่นของผู้นำทางการเมืองคือ เป็นผู้นำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้รวมไปถึงคณะรัฐมนตรีจำนวนหนึ่ง และวุฒิสมาชิกทั้งสภาด้วย

2) บทบาทและหน้าที่ในการจัดทำนโยบายที่ใช้ในการบริหารประเทศ ในความเป็นจริงการบริหารประเทศอาจไม่ต้องสัมพันธ์กับการจัดทำนโยบาย ซึ่งนี่ก็คือความเป็นจริงของพรรคการเมืองไทยในสมัยที่อยู่ภายใต้การครอบงำของคณะทหารและระบบราชการ เนื่องจากในขั้นตอนที่ 1 นั้นนโยบายเป็นผลงานของระบบราชการและกลุ่มเทคโนแครต (Technocrats) ลักษณะของนโยบายในพัฒนาการขั้นที่ 1 ของพรรคการเมือง คือ นโยบายไม่ได้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแสวงหา สร้างความชอบธรรม และขยายฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมือง ด้วยธรรมชาติของพรรคร่วมรัฐบาลที่แตกแยกเป็นกลุ่ม ๆ ปัญหาหลักของนโยบายคือการขาดนโยบายที่บูรณาการ มีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกันทั้งคณะรัฐบาล สามารถนำไปประสานปฏิบัติได้ ตัวอย่างเช่น ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม มีการมอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเดียวกัน มาจาก ส.ส. คนละพรรคการเมืองเพื่อตรวจสอบ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน และเชื่อว่าจะป้องกันคอร์รัปชัน ดังนั้นจึงเหมือนกับมีรัฐบาลย่อยหลาย ๆ รัฐบาลทำหน้าที่บริหารประเทศ ไม่ใช่การบริหารของพรรคร่วมรัฐบาล

3) ความสามารถในการรวบรวมคะแนนเสียงเพื่อเป็นฐานคะแนนในระยะยาวของพรรคได้รับการให้ความสำคัญน้อยมาก ทั้งนี้สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่พรรคและนักการเมืองต่างตระหนักดีว่าการรัฐประหาร การยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา พรรคการเมืองและนักการเมืองจึงพยายามสร้างความนิยมส่วนตัวในระยะสั้น ๆ ที่เห็นผลทันตา มากกว่าเน้นการวางยุทธศาสตร์ของพรรคเพื่อสะสมคะแนนเสียงในระยะยาว เทคนิคในการหาเสียงจึงเป็นการสร้างความผูกพันแบบอุปถัมภ์โดยการแจกจ่ายเงิน สิ่งของ สร้างถนน ขุดบ่อ คือเป็นการให้ทางวัตถุที่สร้างบุญคุณต่อกัน

4) ลักษณะสำคัญของพรรคการเมืองในขั้นตอนที่ 1 ของพัฒนาการ คือ การขาดจริยธรรมทางการเมือง และไร้ซึ่งความจงรักภักดีต่อพรรคของเหล่าบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนักการเมือง ลักษณะเช่นนี้เป็นที่มาของความล้มเหลวและความไร้เสถียรภาพของพรรคการเมืองไทย และถูกใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของคณะทหารอยู่เสมอ

พรรคการเมืองภายใต้การครอบงำของคณะทหารและระบบราชการดำเนินมาจนถึงสมัยรัฐบาลพลเอกเปรมที่บริหารประเทศอย่างต่อเนื่องกว่า 8 ปี ความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในช่วงเวลานี้ ส่งผลให้เกิดกลุ่มธุรกิจจำนวนมาก กลุ่มธุรกิจและนักธุรกิจจำนวนหนึ่งได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากขึ้น ทั้งผ่านการเลือกตั้ง และการให้เงินสนับสนุน ดังจะเห็นว่าจำนวน ส.ส. และคณะรัฐมนตรีที่มีภูมิหลังในแวดวงธุรกิจเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้งของคนจากตระกูลตระกูลไพบูลย์ ตระกูลพร้อมพันธ์ และตระกูลอมรวิวัฒน์ เป็นต้น (Loathamatas 1988: 453-455) อย่างไรก็ตามอำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมก็ยังเป็นรองอำนาจของกลุ่มทหารและระบบราชการอยู่มาก

5.2.2 พรรคการเมืองในยุคทุนภูมิภาคและนักการเมืองเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ อยู่ระหว่าง พ.ศ. 2531- 2543 นั่นคือพรรคการเมืองตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย จนถึงพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2544 ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ลักษณะของพรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 2 นี้จะต่างไปจากพรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 1 โดยเฉพาะการแสดงบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง ดังนี้

1) ความสามารถของพรรคการเมืองในการคัดสรรและเสนอผู้นำพรรคการเมืองเป็นผู้นำประเทศ โดยเฉพาะในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผู้นำพรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 2 ได้แสดงเจตจำนงและความกระตือรือร้นในการจัดตั้งรัฐบาล แทนที่จะต้องหันไปเชิญนายทหารมารั้งตำแหน่งผู้นำประเทศ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองคนแรกที่ประกาศอย่างชัดเจนว่าต้องการและสามารถบริหารประเทศได้ ต่อมาพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ยื่นตัวออกมาให้สัมภาษณ์ว่าไม่ต้องการตำแหน่งอื่นใดนอกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เนื่องจากพรรคการเมืองยุคทุนภูมิภาคและนักการเมืองเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ต้องอาศัยเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างจังหวัดที่มาจากเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านี้มักขาดความรู้ความสามารถในการบริหารประเทศ ทำให้พรรคร่วมรัฐบาลยังคงต้องใช้วิธีดั้งเดิมในการเชิญ “คนนอก” ที่มีคุณวุฒิและประสิทธิภาพพอที่จะบริหารประเทศเข้ามาดำรง

ตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ในพัฒนาการของพรรคการเมืองขั้นที่ 2 นี้ “คนนอก” ไม่ได้มาจากสถาบันทหารหรือระบบราชการมาคั่งในยุคแรก แต่มักมาจากภาคธุรกิจ

2) บทบาทและหน้าที่ในการรวบรวมคะแนนเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง โดยที่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งส่วนมากในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศต้องการผู้แทนที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในชีวิตประจำวันที่เป็นรูปธรรมให้แก่พวกเขาได้ มากกว่าที่จะคาดหวังตัวแทนที่ชูประเด็นปัญหาระยะยาวระดับชาติ จึงเป็นการง่ายที่นักการเมืองเครือข่ายระบบอุปถัมภ์จะเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในการนี้ปัจจัยที่เอื้ออำนวยก็คือ “งบพัฒนาจังหวัด” หรือ “งบ ส.ส.” ที่นำงบประมาณของรัฐบาลมาจัดสรรให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ในเขตเลือกตั้ง โดยการขอจะต้องจัดทำเป็นโครงการเพื่อพัฒนามาเสนอเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเท่ากับว่าระบบราชการถูกข้ามไปโดยปริยาย งบพัฒนาเช่นนี้ก่อให้เกิดการเมืองที่เอาเงินรัฐบาลกลางมาพัฒนาเขตเลือกตั้งตน (Pork Barrel) ยังผลเป็นการขยายตัวครั้งสำคัญของนักการเมืองภูมิภาคที่หวังส่วนแบ่งก้อนโตของเงินงบประมาณแผ่นดิน นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย เป็นตัวอย่างนักการเมืองที่สามารถนำเงินงบประมาณกลางมาใช้พัฒนาพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี เขตเลือกตั้งของตนได้อย่างกว้างขวาง เป็นกอบเป็นกำ ดังจะเห็นว่า ถนนโรงเรียน พิพิธภัณฑสถานในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ชื่อ “บรรหาร แจ่มใส” ตามชื่อผู้อุปการคุณ และกรรมาการยุติงบพัฒนาจังหวัดใน พ.ศ. 2542 เพราะรัฐบาลเห็นว่า ส.ส.ฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่สมควรเข้ามายุ่งเกี่ยวกับงบประมาณของรัฐบาล ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ระหว่าง ส.ส. และผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นไปด้วยความยากลำบากขึ้น เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสูญเสียรายได้จำนวนมาก ซึ่งเป็นแหล่งทุนในการสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์ไปสำหรับประเทศไทย พรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 2 ยุคทุนภูมิภาคและนักการเมืองเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ไม่สามารถพัฒนาโครงสร้างของพรรคให้ความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์กลายเป็นจักรกลการเมือง หรือให้มีความเป็นสถาบันที่รวบรวมคะแนนเสียงของประชาชนในเขตชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักการเมืองไทยเมื่อไม่ได้พัฒนาโครงสร้างสาขาพรรค และปรับปรุงระบบอุปถัมภ์ให้เป็นกลไกในการรวบรวมคะแนนเสียงที่วางใจได้ เมื่อถึงฤดูเลือกตั้งจึงต้องหันไปพึ่งพาเครือข่ายอุปถัมภ์ของผู้นำและผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง “เจ้าพ่อ” ให้ช่วยระดมคะแนนเสียง และสนับสนุนทางการเงินด้วยเหตุนี้ องค์กรพรรคจึงอ่อนแอ และเป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลและความสามารถส่วนตัวที่จะสรรหาเงิน วัตถุ สิ่งของและการบริการแก่ประชาชนในเขตเลือกตั้ง

3) บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในการจัดทำนโยบาย ในยุคพรรคการเมืองทุนภูมิภาคนี้ การจัดทำนโยบายเปรียบเสมือนเพียงพิธีกรรมทางการเมืองที่จะต้องจัดให้มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่ได้ส่งผลอย่างสำคัญต่อกระบวนการระดมเสียงสนับสนุนในการ

เลือกตั้งทั้งระดับพรรคการเมือง และระดับผู้สมัครแต่ละคน ปัญหาดั้งเดิมในเรื่องการขาดบูรณาการ และความเชื่อมโยงของนโยบายจากทุกกระทรวงที่มีสาเหตุหลักมาจากพรรคร่วมรัฐบาลดังปรากฏในพัฒนาการของพรรคการเมืองชั้นที่ 1 ยังคงมีให้เห็นอย่างเด่นชัดในพัฒนาการของพรรคการเมืองชั้นที่ 2 นอกจากนี้ยังมีปัญหาสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลพรรคร่วมหลายพรรคที่ต้องอาศัยพรรคขนาดกลางและขนาดเล็กเข้าร่วมทุกครั้ง ไม่ว่าจะพรรคที่ชนะการเลือกตั้งจะมีคะแนนเสียงเท่าใด แต่ก็ไม่เคยมีพรรคใดได้เสียงข้างมาก ทำให้พรรคขนาดกลางและขนาดเล็กมีอำนาจต่อรองอยู่เสมอ

5.2.3 พรรคการเมืองภายใต้การนำของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ระดับชาติ อยู่ระหว่าง พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน ปัจจัย (Factors) ที่เอื้อต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองในชั้นที่ 3 หรือตัวแบบที่พรรคการเมืองอยู่ภายใต้การครอบงำของบริษัทธุรกิจระดับชาติมี 3 ประการได้แก่

- 1) การยกเลิกบพัฒนาจังหวัด หรือที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า “งบ ส.ส.” ก่อให้เกิดการอ่อนตัวลงของนักธุรกิจการเมืองภูมิภาคและเครือข่ายอุปถัมภ์ ซึ่งส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนต้องหันมาพึ่งพาพรรคการเมือง และผู้นำพรรคการเมืองมากขึ้น
- 2) กฎ ระเบียบภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เช่น มาตราที่กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ต้องมีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี และระบบเลือกตั้งซึ่งเป็นแบบผสมระหว่างระบบเสียงข้างมากธรรมดาแบบเขตเดียว เบอร์เดียว กับระบบบัญชีรายชื่อที่กำหนดคะแนนเสียงขั้นต่ำ 5% และเป็นเขตเลือกตั้งใหญ่ กล่าวคือทั้งประเทศเป็นเขตเดียว เหล่านี้เป็นข้อกำหนดที่เอื้อประโยชน์ให้พรรคการเมืองใหญ่ที่มีเงิน และทรัพยากรจำนวนมาก นอกจากนี้ระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อยังเปิด โอกาสให้ผู้สมัครที่ไม่ต้องการแข่งขันในระบบเลือกตั้งแบบเขต สามารถเข้าสู่ระบบการเมืองผ่านระบบบัญชีรายชื่อได้ คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งเป็น “นายทุน” ของพรรคการเมือง
- 3) บทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของสื่อมวลชน และเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้พรรคการเมืองสามารถสื่อสารโดยตรงสู่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวนมากได้ในคราวเดียวกัน ดังนั้นพรรคการเมืองจึงสามารถมีเครื่องมือ หรือช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของตนเอง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่เคยมีความสำคัญในการระดมผู้ออกเสียงเลือกตั้งในอดีตจึงถูกก้าวข้าม และดูเหมือนจะลดความสำคัญลง

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้พรรคการเมืองในพัฒนาการชั้นที่สามได้รับความนิยมนสูงก็คือวัฒนธรรมนิยมวัตถุและบริโภคนิยม กล่าวคือในสังคมที่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อกับการบริโภค และการมุ่งแสวงหาวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้า เช่น สังคมไทยในขณะนี้เปิดโอกาสให้การแข่งขันทางการเมืองใช้กลยุทธ์และวิธีการตลาดสร้างความนิยมได้ง่ายและแน่นอน กลยุทธ์ทางการตลาดที่พรรคการเมืองนำมาใช้คือการสำรวจความคิดเห็น (Polling) จึง

เสมือนว่านโยบายและแนวทางแก้ปัญหาสังคมที่เสนอโดยพรรคการเมืองเป็นสินค้าที่ก่อนจะออกมาสู่สายตาประชาชน จะต้องมีการสำรวจตลาดเสียก่อน กลยุทธ์ทางการเมืองเช่นนี้ ประสบความสำเร็จได้ก็เฉพาะแต่ในสังคมที่อุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองไม่เคยเป็นเหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเปิดช่องให้พรรคการเมืองปฏิบัติตนเสมือน “บริษัทหาเสียงเลือกตั้ง”

ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้รูปแบบและวิธีการแข่งขันทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป

คุณสมบัติสำคัญของพรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 3 ภายใต้การนำของกลุ่มทุนธุรกิจระดับชาติขนาดใหญ่ คือ

- 1) พรรคการเมืองจะเสนอนโยบายที่ชัดเจน
- 2) พรรคการเมืองจะพยายามเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในสังคม
- 3) มีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) จะต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้นำพรรคในสายตาประชาชน

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายสูงสุด ว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษร ฉบับที่ 18 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) กลุ่มนายทหารที่ทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สิ้นสุดลง แล้วประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 แทน ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ผ่านการแปรญัตติ (การเสนอความคิดเห็นและขอแก้ไขเพิ่มเติม) จากนั้นจึงแจกจ่ายเผยแพร่ไปยังประชาชนทั่วประเทศ เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549

ร่างรัฐธรรมนูญได้รับการสนับสนุนและต่อต้านจากหลายฝ่าย ในเรื่องของขั้นตอนการร่างและเนื้อหา ประเด็นการวิจารณ์หลักอยู่ที่การขาดความมีส่วนร่วมจากประชาชนในการร่างการที่ คมช. ผูกขาดการแต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ การแก้ไขสมาชิกวุฒิสภาเกือบครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง การลดความมั่นคงของฝ่ายบริหารและระบบพรรคการเมือง การลดขนาดของสภาผู้แทนราษฎร การเพิ่มอำนาจของฝ่ายทหารและฝ่ายข้าราชการ และการนิรโทษกรรมผู้ที่ก่อรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ ซึ่งหลังจากที่การออกเสียงประชามติผ่านพ้นไป โดยมี

ผู้เห็นชอบ 57.81% (ภาพที่ 2.2) และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีการลดความมั่นคงของฝ่ายบริหารและระบบพรรคการเมือง เดิมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งมีความมั่นคง และระบบพรรคการเมืองเพิ่มความสำคัญขึ้น สภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขให้ฝ่ายบริหารและระบบพรรคการเมืองมีความอ่อนแอลง โดยทำให้ยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ง่ายขึ้น อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคได้ง่ายขึ้น และไม่อนุญาตให้บุคคลใดมีสิทธิเป็นนายกรัฐมนตรีเกินสองสมัย

ผลการออกเสียง:	
จำนวนผู้มาใช้สิทธิ	25,978,954 (57.61 %)
จำนวนผู้ไม่มาใช้สิทธิ	19,114,001 (42.39 %)
ผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด	45,092,955
การลงคะแนน:	
บัตรที่นับเป็นคะแนน	25,474,747 (98.06 %)
บัตรที่ไม่นับเป็นคะแนน (บัตรเสีย/การคืนบัตร/อื่น ๆ)	504,207 (1.94 %)
รวม	25,978,954
การเห็นชอบและไม่เห็นชอบ:	
เห็นชอบ	14,727,306 (57.81 %)
ไม่เห็นชอบ	10,747,441 (42.19 %)
รวม	25,474,747

ภาพที่ 2.2 ผลการออกเสียงตามรายงานผลอย่างเป็นทางการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2550

6.1.1 การแต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 สภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่จัดร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยมีขั้นตอนการแต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

- 1) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ แต่งตั้ง สมัชชาแห่งชาติ จำนวน 2,000 คน
- 2) สมัชชาแห่งชาติ กรอง ผู้มีสิทธิเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 200 คนโดยเลือกให้เสร็จภายใน 7 วัน

- 3) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ กรองผู้มีสิทธิเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จาก 200 คน เหลือ 100 คน
- 4) ผู้มีสิทธิเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ กรองสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 25 คน
- 5) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ แต่งตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรง อีกจำนวน 10 คน

6.1.2 เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้วางแนวทางการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยยึดตามแนวทางและแก้ไขจุดอ่อนของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญนี้ 4 ประการ คือ

- 1) ค้ำครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนอย่างเต็มที่
- 2) ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
- 3) การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
- 4) ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ

6.1.3 ประเด็นข้อเรียกร้อง ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ออกมาเรียกร้องในหลายประเด็น เช่น (วิกิพีเดีย 2550:รชน50)

- 1) การแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง แทนที่จะมาจากการเลือกตั้ง เดิมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้ง สภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยกลุ่มทหารและข้าราชการ
- 2) การลดความมั่นคงของฝ่ายบริหารและระบบพรรคการเมือง เดิมในรัฐธรรมนูญแห่ง พ.ศ. 2540 ฝ่ายบริหารที่มาจากเลือกตั้งมีความมั่นคง และระบบพรรคการเมืองมีความสำคัญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขให้ฝ่ายบริหารและระบบพรรคการเมืองลดอำนาจเบ็ดเสร็จลง โดยทำให้ยื่นญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ง่ายขึ้น อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคได้ง่ายขึ้น และไม่อนุญาตให้บุคคลใดมีสิทธิเป็นนายกรัฐมนตรีเกินสองสมัย
- 3) การไม่บัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดย มหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย คณะสงฆ์อานันทมุนีภิกขุและอีก 300 องค์กร ได้รณรงค์ให้มีการบัญญัติคำว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ไม่สำเร็จ
- 4) การเรียกร้องให้เปลี่ยนนามประเทศไทยเป็นสยาม เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงทางเชื้อชาติ ภาษา อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ให้ตรงตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์

เพื่อหลักการของความสมานฉันท์ ยอมรับในความหลากหลายทางเชื้อชาติ

6.1.4 ความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กับ พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อยู่หลายประการ ดังจะเห็นว่าการถอดรื้อโครงสร้าง เช่น สิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ อำนาจตุลาการ การเงินการคลังงบประมาณ ฯลฯ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้รับการกล่าวขานว่ามีความก้าวหน้าเนื่องจากนำแนวคิดใหม่ ๆ ที่ลอกเลียนจากต่างประเทศมาใช้ แต่เมื่อบังคับใช้จริงก็ดูจะไม่ค่อยสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองไทย เพราะเกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงขนาดใหญ่ การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ถูกวิจารณ์ว่าทำให้ฝ่ายการเมืองเข้มแข็งเกินไป จนเกิดระบบผู้นำกึ่งประธานาธิบดี เป็นเผด็จการทุนนิยม ใช้อำนาจผ่านพรรคการเมืองใหญ่ ทำให้เกิดผู้นำเดี่ยวที่สามารถใช้อำนาจได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาด ละเลยต่อเสียงปัญญาชนในสังคม สุดท้ายจึงสร้างปัญหาต่อระบอบประชาธิปไตยจนก่อตัวเป็นวิกฤตการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงมีข้อห้ามต่าง ๆ ที่เป็นพฤติกรรมของระบอบทักษิณ เช่น ห้ามควบรวมพรรคการเมืองในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร เข้มงวดต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และจริยธรรมของนักการเมือง สร้างมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น (วิกิพีเดีย 2550 : รธน50)

จุดแข็งของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 คือบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น รัฐต้องจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกคนชั้น ผู้ยากไร้ ผู้พิการ ทูพพลภาพ ต้องได้รับการศึกษาทัดเทียมบุคคลอื่น ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุ ไม่มีรายได้เพียงพอ ต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ให้สิทธิประชาชนได้รับหลักประกัน และสวัสดิภาพในการทำงาน ให้สิทธิแก่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐในการรวมกลุ่มเพื่อปกป้องสิทธิของตน ที่สำคัญคือให้มีผลบังคับทันที ต่างจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ที่ระบุข้อความท้ายมาตราต่างๆ ว่า “ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมาย บัญญัติ” หมวดที่ได้รับการบัญญัติขึ้นมาใหม่ เช่น “สิทธิชุมชน” ชุมชนสามารถปกป้องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรท้องถิ่นของตน หรือการกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นหากโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ หมวด “การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน” ให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย หรือถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบได้ง่ายขึ้น ประชาชนมีโอกาสนำแก้ไขรัฐธรรมนูญได้โดยตรง รวมถึงการให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ฯลฯ หมวด “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” มีสภาพบังคับให้รัฐต้องทำซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ที่จะทำหรือไม่ก็ได้ เพิ่มเนื้อหามุ่งกระจายความเป็นธรรมในสังคม และ ปกป้องทรัพย์สินของชาติ เช่น ปรับปรุงระบบ

การจัดเก็บภาษีอากร การปฏิรูป ที่ดิน จัดให้มีการวางผังเมืองเพื่อให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง คุ่มครองสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไม่ให้เกิดการผูกขาด หรือหากรัฐบาลจะทำสนธิสัญญาที่มีผลต่อความมั่นคงทางสังคมหรือเศรษฐกิจ เช่น เอฟทีเอ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน จุดเด่นอื่น ๆ คือ มาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนที่เข้มแข็งขึ้น เช่น ห้ามนายกรัฐมนตรี้และรัฐมนตรี รวมถึงภรรยาและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท กำหนดให้ ส.ส. และ ส.ว. ตลอดจนคู่สมรสและบุตร ห้ามรับหรือแทรกแซงสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา แสดงบัญชีทรัพย์สินจากเดิมที่กำหนดเฉพาะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และได้เพิ่มหมวด "จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ" สร้างกลไกควบคุมการใช้อำนาจให้เป็นไปโดยสุจริตและเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังได้ปรับปรุงระบบตรวจสอบโดยรื้อที่มาจากกรอิสระทั้งหมด ป้องกันไม่ให้ฝ่ายการเมืองแทรกแซงกระบวนการสรรหาอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต

6.1.5 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตราที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองไทย มีดังนี้

1) มาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีมติหรือข้อบังคับดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

2) มาตรา 68 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ ในกรณีที่บุคคล หรือพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้ทราบการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบ ในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

3) มาตรา 95 วรรคสอง พรรคการเมืองหนึ่งจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้

4) มาตรา 101 (3) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

5) มาตรา 103 วรรคสอง วรรคสาม เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนในแต่ละเขตเลือกตั้งแล้ว แม้ภายหลังจะมีจำนวนลดลงจนไม่ครบจำนวน ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนแล้ว เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งมิได้

6) มาตรา 104 วรรคสอง ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร จะมีการควมรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้

7) มาตรา 106 (7) การลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

8) มาตรา 109 (2) เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่เป็นการว่างตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ให้ประธานสภาผู้แทน

ราษฎรประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

9) มาตรา 237 วรรคสอง ถ้าการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งทำผิด พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ปากฎหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมือง ผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยให้พลละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

6.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งมีขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ทางคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ (กมธ.) อันประกอบด้วยร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ประชุมมีมติให้น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ เป็นประธาน นายวิษณุ เครืองาม เป็นรองประธาน กมธ. คนที่ 1 นายสุจิต บุญบงการ เป็นรองประธานคนที่ 2 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายยัวร์ตัน กมลเวชช เป็นรองประธาน คนที่ 3 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา นายบรรศักดิ์ อูวรรณ โฉ เป็นรองประธาน คนที่ 4 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยนางกาญจนารัตน์ ลิวิโรจน์ เป็นเลขานุการ กมธ. นายเจษฎ์ โทณะวณิก เป็นรองเลขานุ นายประพันธ์ คุณมี นายคำคุณ สิทธิสมาน และนายชงทอง จันทรางศุ เป็นโฆษก กมธ.

6.2.1 ความสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นในรูปแบบพระราชบัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้มีขึ้นอีกรูปแบบหนึ่งในระบบบทกฎหมายไทย เพื่อกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นกฎเกณฑ์สำคัญเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ บางมาตราที่บัญญัติหลักการไว้อย่างกว้าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในตัวบทแห่งรัฐธรรมนูญให้มีความยาวมากเกินไป และเพื่อที่จะได้สะดวกแก่การแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ต้องดำเนินการตามวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมลงในรัฐธรรมนูญที่ทำให้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

6.2.2 ลักษณะของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีลักษณะเหมือนกับพระราชบัญญัติธรรมดาทั่วไป แต่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นพิเศษบางประการ ดังต่อไปนี้

1) การเรียกชื่อกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ต้องเรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย... พ.ศ. ...” เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เป็นต้น

2) การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้ก็แต่เฉพาะเรื่องรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 บังคับไว้เท่านั้น จะตราขึ้นเพื่อใช้ในเรื่องอื่น ๆ ดังเช่นพระราชบัญญัติทั่วไปไม่ได้

3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 บังคับให้ตราขึ้นมี 9 ฉบับ ดังต่อไปนี้เท่านั้น ส่วนกฎหมายอื่น ๆ แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ออกเพื่ออธิบายขยายความเพิ่มเติมได้ แต่รัฐธรรมนูญฯ ก็ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(4) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

(5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล

รัฐธรรมนูญ

(6) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(7) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

(8) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(9) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ประกาศใช้ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2550 วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัตินี้ เพื่อทดแทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งถูกประกาศยกเลิกพร้อมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

6.2.3 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

แบ่งบทบัญญัติออกเป็น 6 หมวด คือ

หมวด 1 การจัดตั้งพรรคการเมือง

ประกอบด้วย มาตรา 8 - มาตรา 16

หมวด 2 การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง

ประกอบด้วย มาตรา 17 - มาตรา 43

หมวด 3 การเงินและการสนับสนุนพรรคการเมือง

ส่วนที่ 1 การเงินของพรรคการเมือง ประกอบด้วย

มาตรา 44 - มาตรา 52

ส่วนที่ 2 รายได้ของพรรคการเมือง ประกอบด้วย

มาตรา 53 - มาตรา 54

ส่วนที่ 3 การบริจาคแก่พรรคการเมือง ประกอบด้วย

มาตรา 55 - มาตรา 72

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ ประกอบด้วย

มาตรา 73 - มาตรา 86

ส่วนที่ 5 การใช้จ่ายของพรรคการเมือง ประกอบด้วย

มาตรา 87 - มาตรา 90

หมวด 4 การสิ้นสภาพ การเลิกและการยุบพรรคการเมือง

ส่วนที่ 1 การสิ้นสภาพพรรคการเมือง ประกอบด้วย มาตรา 91

ส่วนที่ 2 การเลิกพรรคการเมือง ประกอบด้วย มาตรา 92

ส่วนที่ 3 การยุบพรรคการเมือง ประกอบด้วย มาตรา 93 - มาตรา 98

หมวด 5 การควมรวบรวมพรรคการเมือง

ประกอบด้วย มาตรา 99 - มาตรา 103

หมวด 6 บทกำหนดโทษ

ประกอบด้วย มาตรา 104

ส่วนที่ 1 โทษทางอาญา ประกอบด้วย มาตรา 105 - มาตรา 121

ส่วนที่ 2 โทษทางปกครอง ประกอบด้วย มาตรา 122 - มาตรา 132

บทเฉพาะกาล

ประกอบด้วย มาตรา 133 - มาตรา 140

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องพัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงดังนี้

7.1 จากการศึกษาของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (อ้างถึงใน ปฤษฎา ชรรมช 2544 : 39) ในเรื่องพรรคการเมืองในรอบ 60 ปี มีลักษณะ ดังนี้

7.1.1 พรรคการเมืองไทยเป็นแบบเฉพาะกิจ ทำหน้าที่เพียงส่งคนเข้ารับการเลือกตั้ง ด้านเดียว การรวมกลุ่มคนและตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งเท่านั้น หลังเลือกตั้งแล้วพรรคการเมืองไม่ได้ทำหน้าที่อื่น แม้แต่การให้การศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป

7.1.2 พรรคการเมืองไทยไม่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากไม่ได้อยู่บนรากฐานอุดมการณ์ที่แจ่มชัดและชัดเจน ไม่ได้ก่อตั้งจากรากฐานมหาชนอย่างแท้จริง ทำให้ไร้เสถียรภาพ มีการยุบพรรคการเมือง และมีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ ๆ เสมอในคราวที่มีการเลือกตั้ง

7.1.3 พรรคการเมืองไทยดำเนินธุรกิจการเมือง มีลักษณะผูกขาดจากนายทุน และกลุ่มชนภายในพรรค มีการใช้เงินจำนวนมากในการลงทุนเพื่อแสวงหาการยอมรับจากประชาชน ทำให้สมาชิกพรรคมิได้อยู่ด้วยอุดมการณ์ แต่จะร่วมกันได้โดยผลประโยชน์ และจะย้ายพรรคไปเมื่อผลประโยชน์ขัดกัน

7.1.4 พรรคการเมืองไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเงิน ทำให้ลักษณะการบริหารพรรคอยู่ภายใต้ผู้นำพรรค ซึ่งเป็นผู้นำทางการเมือง การกำหนดนโยบายจึงไม่ได้มาจากสมาชิกพรรค สมาชิกเป็นเพียงผู้รับนโยบายของพรรคและปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น

ดังนั้น การที่จะพัฒนาพรรคการเมืองไทย ไปสู่ความเป็นมหาชนได้ จะทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็ง มีอุดมการณ์ที่ชัดเจน มีนโยบายที่ขยายกว้างและชัดเจน และการตั้งเป็นพรรคต้องเปิดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม จะเป็นหนทางให้พรรคการเมืองนั้น เป็นพรรคการเมืองที่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

7.2 จากการศึกษาของ เซาวันะ ไตรมาศ (เซาวันะ ไตรมาศ 2547) ในเรื่องการปรับบทบาทของพรรคการเมืองไทยในยุคใหม่ เสนอการปรับแนวทาง ดังนี้

7.2.1 ต้องปรับตามเงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ทำให้กิจกรรมทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจต่างผูกโยงสู่กระบวนการทางการเมืองอย่างเข้มข้น และเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาประสิทธิภาพที่ให้รัฐสนองตอบมากกว่าการแสวงหาอำนาจการควบคุมจากรัฐ พรรคการเมืองจึงควรขยายความรับผิดชอบมากขึ้น ผลพวงของการปฏิรูปตามรัฐธรรมนูญ พรรคการเมืองต้องปรับบทบาททั้งองค์กร บุคลากร ทักษะ ความสามารถเฉพาะทาง ความเป็นมืออาชีพของนักการเมือง และการปรับกรอบนโยบายของพรรคการเมืองในปัจจุบันต้องเปลี่ยนแปลง

7.2.2 ต้องปรับตามเงื่อนไขระบบพรรคการเมืองตามกรอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกรอบที่เอื้ออำนวยในการดำเนินกิจกรรมของทางการเมืองที่มีความคมชัดและเปิดเผย กระบวนการคัดสรรผู้นำพรรคได้รับสิทธิผลจากกระบวนการที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ชัดความสามารถในเชิงบริหารแบบมืออาชีพ ผลงานและความสำเร็จเป็นภาพลักษณ์ใหม่ของผู้นำ การวัดผลความสำเร็จจะมีมาตรฐานการชี้วัดที่เป็นรูปธรรม พรรคจะถูกกำหนดโดยกลุ่มตัวแทนผลประโยชน์ที่พรรคเข้ามามีบทบาทร่วมในการตอบสนองผลประโยชน์ และร่วมทำงานด้วย มากกว่าเพียงความเป็นตัวแทน หรือการแสดงออกทางนโยบายพรรคด้านเดียว

7.2.3 ต้องปรับตามเงื่อนไขภาวะผู้นำใหม่ การเป็นผู้นำใหม่ การเป็นผู้นำใหม่ทางการเมืองต้องสร้างภาวะผู้นำในความสามารถทางการเมือง การปกครอง ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่พรรคการเมืองต้องมีความกระตือรือร้น และมีขีดความสามารถเพียงพอต่อความรับผิดชอบทางการเมืองทุกส่วน ซึ่งพรรคจะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งความสามารถในการแบ่งปันทางอำนาจ ความสามารถในการพัฒนาเป็นสถาบัน ความสามารถในการบริหารประเทศ พรรคการเมืองต้องระดมการสนับสนุนของอำนาจมวลชนกลุ่มใหญ่ ต้องจัดโครงสร้างสนับสนุนระบบงานความชำนาญเฉพาะทางในภารกิจของกระทรวง ทบวง กรม

7.2.4 ต้องปรับกรอบนโยบายพรรค นโยบายพรรคต้องมีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาประชาชนได้ ผลักดันการเปลี่ยนแปลงได้ทุกสถานการณ์ลึกซึ้งและรอบด้าน มีความเป็นสากล และจะต้องมีขีดความสามารถในการแก้ปัญหาสำคัญของประเทศ และพัฒนาประเทศได้ บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชาติได้ มีความเป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่คมชัด เจาะจงลงไปคือ ปึงเจกบุคคล ซึ่งพรรคจะต้องสามารถใช้นโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลังสนับสนุนทางการเมือง โดยแปรนโยบายให้เป็นรูปธรรม นโยบายจะต้องมีความทันสมัยตามสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ซึ่งต้องมีความครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในวงกว้าง รวมทั้งมีความอ่อนไหว ละเอียดอ่อนต่อภาวะจิตวิทยา มิติทางวัฒนธรรม สถานการณ์สากล การดำรงเผ่าพันธุ์ มนุษยชาติ และสิทธิมนุษยชน

7.2.5 ต้องปรับตามการใช้ทรัพยากรของพรรค การมีทรัพยากรบุคคลภายในพรรค โดยเฉพาะคุณสมบัติ และความสำเร็จ ความเป็นมืออาชีพทางการเมือง จะต้องมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อเทียบกับทรัพยากร เงินทำให้การจัดสรรทรัพยากรและระบบการบริหาร การจัดการจะไม่ผูกโยงอยู่กับประเด็นทุนทรัพย์ของสมาชิกเพียงอย่างเดียว

7.2.6 ต้องปรับบทบาทของพรรคใหม่ บทบาทของพรรคการเมืองจะต้องมีการขยาย และจัดสรรให้ครอบคลุมทั้งบทบาทในการแข่งขันช่วงชิงอำนาจ (การเลือกตั้ง) บทบาทในการจัดองค์กรของพรรคให้มีความเป็นสถาบัน ศูนย์รวมอำนาจของพรรคจะต้องกระจายออกนอก ศูนย์กลางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันความสำคัญและประสิทธิผลของหัวคะแนนจะถูกถ่ายเทไปสู่ อิทธิพลของสื่อและสาธารณชนมากขึ้น พร้อมกันนั้นบทบาทของพรรคจะต้องอยู่เหนือบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรอบที่ความเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่ม และการกรองความนิยมในระดับชาติ มีความสำคัญมากกว่าความเป็นตัวแทนในพื้นที่เป้าหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

7.3 จากการศึกษาของ ปฤษฎา ธรรมธร ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การปฏิรูปพรรคการเมืองไทย (ปฤษฎา ธรรมธร 2544 : 4-5) ได้ศึกษาสาเหตุที่พรรคการเมืองไทยไม่สามารถพัฒนาพรรคการเมืองไปสู่ทิศทางที่ปรารถนาของมวลชนได้ มีปัจจัยภายนอกและภายในพรรคการเมือง ดังนี้

7.3.1 ปัจจัยภายนอกเป็นปัญหาของเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง มีการกระทำรัฐประหารหลายครั้ง โดยคณะนายทหาร ทำให้พรรคการเมืองถูกยกเลิก พรรคการเมืองดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม และมองพรรคการเมืองไม่ใช่กลไกสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

7.3.2 ปัจจัยภายในเป็นปัญหาของพรรคการเมืองเอง เช่น การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา บางพรรคการเมืองเป็นการจัดตั้งเพื่อสนับสนุนสร้างความชอบธรรมของผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็น

หลักการที่แตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นความต้องการของกลุ่มประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์หรือให้ความต้องการของตน บรรลุวัตถุประสงค์ การรวมตัวเป็นพรรคการเมืองไทยจึงขาดลักษณะให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และไม่มุ่งผูกกำลังหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกันให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีพื้นฐานอยู่ที่มวลชน

จากการศึกษาวิจัยของ ปฤษฎา ธรรมธร มีข้อเสนอการปฏิรูปพรรคการเมืองไทย ดังนี้

1) แนวคิดการปรับปรุงพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ควรปรับปรุงบทบัญญัติที่มีรายละเอียดมากเกินไปออก เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองพัฒนาไปโดยธรรมชาติทางการเมือง การจดทะเบียนพรรคการเมืองควรมีข้อบังคับทางอุดมการณ์พรรคการเมือง เพื่อประชาชนจะได้จำแนกประเภทพรรคการเมืองได้ถูกต้อง

2) แนวคิดการพัฒนาพรรคการเมือง ต้องขยายสาขาพรรคลงไปสู่ระดับชุมชน หรือระดับเขตเลือกตั้งทุกเขต และต้องมีกิจกรรมของพรรคอย่างแท้จริง อำนวยการบริหารพรรคการเมืองต้องไม่รวมศูนย์กลางที่พรรค ควรกระจายอำนาจมาเป็นการให้สาขาพรรคดำเนินงาน จะเป็นการพัฒนาผู้นำทางการเมืองภายในพรรคจากกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย

การปฏิรูปพรรคการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการเมืองในฐานะที่พรรคการเมืองเป็นพาหนะทางการเมืองต่อการนำนโยบายที่ประชาชนเห็นด้วย และให้การสนับสนุนเข้ามาบริหารประเทศ การที่พรรคการเมืองพัฒนาพรรคให้เป็นพรรคมวลชนอย่างแท้จริง จะเป็นการสอดคล้องกับการพัฒนาการเมืองไทยในปัจจุบันไปสู่อนาคตที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

7.4 จากการศึกษาของ สุนิติ ขาวสำอางค์ ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของรัฐในการกำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง” (สุนิติ ขาวสำอางค์ 2542) โดย สุนิติ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของรัฐเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบทางการเงิน ข้อบกพร่องเกี่ยวกับกฎหมายในส่วนที่กำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ผลการศึกษาพบว่า รัฐมีบทบาทในการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเป็นอิสระทางการเงิน จากกลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มนายทุนต่าง ๆ โดยการกำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กฎหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคต่าง ๆ กำหนดมาตรการทางภาษีในการจูงใจให้ประชาชนบริจาคเงินแก่พรรคการเมือง นอกจากนี้ รัฐยังได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบการรับ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมือง เพื่อให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสด้านการเงินของพรรคการเมือง

7.5 จากการศึกษารายงานการวิจัย เรื่อง “อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง : กรณีศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศไทย” โดย ดร.ปัญญา อุดชาชน และ รศ. ม.ร.ว.วุดมิเลิศ เทวกุล (ปัญญา อุดชาชน และ วุดมิเลิศ เทวกุล, ม.ร.ว. 2547 : 2 - 3) มีดังนี้

7.5.1 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการยุบพรรคการเมืองทั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและตามบทบัญญัติของกฎหมายได้

7.5.2 ด้วยข้อเท็จจริงด้านกฎหมายเกี่ยวกับสถิติคำวินิจฉัยรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2546 และด้านเจตนาของพรรคการเมืองที่ต้องการยุบพรรคการเมืองตนเอง มีดังนี้

1) ศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีอำนาจหน้าที่ยุบพรรคการเมืองได้ กรณีดังต่อไปนี้

(1) ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของกฎหมาย กรณีที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านการเมือง การปกครองของรัฐ โดยพรรคการเมืองได้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการล้มล้าง หรืออาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย พรรคการเมืองอย่างร้ายแรงที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

(2) ตามบทบัญญัติของกฎหมาย กรณีที่พรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอให้ยุบนั้น ได้ต่อสู้ทั้งในประเด็นข้อเท็จจริงและประเด็นข้อกฎหมายกับนายทะเบียนพรรคการเมือง

2) กรณีอื่น ๆ นอกจากกรณีตามข้อ 1) นายทะเบียนพรรคการเมืองควรมีอำนาจหน้าที่ยุบพรรคการเมืองได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ตามบทบัญญัติของกฎหมาย กรณีเพื่อให้เป็นไปตามเจตนาของพรรคการเมือง เช่น พรรคการเมืองที่แสดงเจตนายุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น หรือพรรคการเมืองที่แสดงเจตนายุบพรรคการเมืองตนเอง เนื่องจากไม่มีสภาพเป็นพรรคการเมืองตามองค์ประกอบและบทบาทของพรรคการเมือง เป็นต้น และคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองถือเป็นที่ยุติ

(2) ตามบทบัญญัติของกฎหมาย กรณีที่พรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอให้ยุบนั้น ไม่ได้ต่อสู้ทั้งในประเด็นข้อเท็จจริง และประเด็นข้อกฎหมายกับนายทะเบียนพรรคการเมือง และคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองถือเป็นที่ยุติ

3) เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะตามข้อ 1) และ 2) ควรแก้ไข
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 มาตรา 72
มาตรา 73 และมาตรา 94

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก มีรายละเอียดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินวิจัย 4 ประเด็น คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ได้กล่าวไว้ในประชากร โดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนได้ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังนี้

1.2.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 3 คน ได้แก่

1) ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ และโฆษกพรรคพลังประชาชน มีความรอบรู้ทางด้านกฎหมายพรรคการเมือง และความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นอย่างดี

2) นายชำนาญ ศักดิ์เศรษฐ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นรองเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ และกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ เคยดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย 2 สมัย ปัจจุบันเป็นคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

3) นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพฯ และโฆษกพรรคประชาธิปัตย์ มีความรอบรู้ทางด้านรัฐศาสตร์เป็นอย่างดี

1.2.2 ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ได้แก่

1) สาขารัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน คือ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขารัฐศาสตร์ เป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรัฐธรรมนูญ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2549 - 2551 ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นฝ่ายบริหารของรัฐบาลเพื่อควบคุม กำกับ ดูแล การบริหารงานของรัฐบาลให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2) สาขานิติศาสตร์ จำนวน 1 คน คือ

นายคมสัน โพธิ์คง เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขานิติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์เรื่อง พัฒนาการของพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นคำถามประเด็นหลักเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในประเด็นเรื่องของ 1.การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง 2.การจัดตั้งและดำเนินกิจการพรรคการเมือง 3.การบริหารการจัดการภายในพรรคการเมือง 4.สถานภาพความเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง 5.การเงินของพรรคการเมือง 6.การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง 7.การสิ้นสภาพพรรคการเมือง ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับสถานภาพในด้านต่าง ๆ ของพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

2.3 บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย บันทึกนี้สร้างขึ้นเพื่อไว้บันทึกสิ่งที่ได้จากการสังเกตในช่วงการสัมภาษณ์ขณะเก็บข้อมูล เพื่อไว้ประกอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 อุปกรณ์ภาคสนาม ประกอบด้วย สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงจากเอกสารปฐมภูมิหรือเอกสารชั้นต้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตราที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

3.2 รวบรวมข้อคิดเห็น ข้อวิจารณ์ จากสื่อมวลชนที่ตีพิมพ์ในวารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ในประเด็นของพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

3.3 รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง พัฒนาการของพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้การวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรวิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 4.1 - 4.2

ตารางที่ 4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่ง

ผลบวกต่อพรรคการเมือง

ตารางที่ 4.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่ง

ผลลบต่อพรรคการเมือง

1. ผลกระทบทางบวกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ที่มีต่อการพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

2. ผลกระทบทางลบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อการพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ที่มีผลกระทบทางลบต่อพรรคการเมืองไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรวิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงบุคคล ที่มีคุณสมบัติตามที่ได้กล่าวไว้ในประชากร โดยกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนได้ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังนี้

2.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 3 คน ได้แก่

1) ร.ท.กฤษ เทพ ไสกระจ่าง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ และโฆษกพรรคพลังประชาชน

2) นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นรองเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ และกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ ปัจจุบันเป็นคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

3) นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพ และโฆษกพรรคประชาธิปัตย์

2.2 ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ได้แก่

1) สาขารัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน คือ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชิริภัทร์ เสรีรังสรรค์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขารัฐศาสตร์ เป็นผู้มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรัฐธรรมนูญ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2549 - 2551 ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นฝ่ายบริหารของรัฐบาลเพื่อควบคุม กำกับ ดูแล การบริหารงานของรัฐบาลให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2) สาขานิติศาสตร์ จำนวน 1 คน คือ

นายคมสัน โพธิ์คง เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขานิติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์

ตารางที่ 4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ.2550
<p>มาตรา 68 วรรคสอง “ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ทราบการกระทำความผิด ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการกระทำความผิด” วรรคสี่ “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี”</p>	<p>มาตรา 17 วรรคสาม “กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง แต่กรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ต้องรับผิดชอบตามวรรคสาม หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมกระทำการนั้น และได้คัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่สิ้นสุดการประชุม”</p>
<p>มาตรา 95 วรรคสอง “พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขต เลือกตั้งก็ได้”</p>	<p>มาตรา 26 ระบุไว้ว่า “ภายในหนึ่งปีนับจากจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา”</p>
<p>มาตรา 98 วรรคสอง “สามารถนำมาตรา 94 วรรคสาม มาใช้บังคับกับการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนด้วยโดยอนุโลม”</p> <p>มาตรา 101 (3) “สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ถึงวันเลือกตั้ง ยกเว้นขุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง”</p>	<p>มาตรา 27 “ภายในหนึ่งปีนับจากวันจัดตั้งพรรคการเมือง หลังจากพรรคการเมืองมีสมาชิกพรรคห้าพันคนและสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาแล้ว ให้มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองครั้งแรกภายในหกสิบวัน ในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ.2550
มาตรา 103 วรรคสอง “พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตให้ครบตามจำนวน ไม่สามารถถอนการสมัครหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้”	มาตรา 28 “พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ในเรื่อง การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”
มาตรา 104 วรรคสอง “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้”	มาตรา 48 “รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร”
มาตรา 106(6) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 265 หรือมาตรา 266”	มาตรา 53 “รายได้ของพรรคการเมืองมีที่มาได้หลากหลายแนวทาง” เช่น เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรค เงินบริจาคแก่พรรค เงินอุดหนุนจากกองทุน
มาตรา 109(2) “เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนว่างลง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้นขึ้นมาแทน”	มาตรา 58 “การบริจาคโดยแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีให้กระทำได้โดยผู้เสียภาษีแต่ละคนอาจจะบริจาคพรรคการเมืองที่ประสงค์จะบริจาคภาษีให้ได้หนึ่งพรรคการเมืองปีละหนึ่งร้อยบาท ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยอธิบดีกรมสรรพากร”
	มาตรา 59 “ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บริจาคเงินแก่พรรคการเมืองเกินสิบล้านบาทต่อปี”
	มาตรา 67 “ห้ามมิให้สมาชิกซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก เว้นแต่ได้รับมอบหมายจากกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ.2550
	มาตรา 73 “รัฐบาลจัดกองทุนเพื่อการพัฒนา พรรคการเมือง มีที่มาจากเงินงบประมาณ รายจ่าย เงินที่ได้รับจากกรมสรรพากร เงินสนับสนุนสมทบจากรัฐบาล”
	มาตรา 79 “ให้นายทะเบียนจัดสรรเวลาออก อากาศให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับ การเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุก พรรค โดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง เพื่อให้แถลง ผลงานของพรรคการเมืองปีหนึ่งไม่น้อยกว่า สองครั้ง โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ”
	มาตรา 91 “พรรคการเมืองสิ้นสภาพ หากไม่ส่ง ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกัน สมาชิกพรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคนภายใน หนึ่งปี”
	มาตรา 99 “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทน ราษฎร จะมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มี สมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้”

ตารางที่ 4.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ.2550
<p>มาตรา 65 วรรคสาม “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติข้อบังคับดังกล่าว หากขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิก”</p>	<p>มาตรา 38 “การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หากผู้สมัครทำความผิด กรรมการบริหารพรรคจะมีความผิดด้วย”</p>
<p>มาตรา 106 (7) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมือง ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลง แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าว มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”</p>	<p>มาตรา 78 (3) “หากสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ติดกันสี่ครั้ง ให้เลิกเงินสนับสนุนพรรคการเมือง”</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ.2550
<p>มาตรา 237 วรรคสอง “ผู้สมัครรับเลือกตั้งทำผิด หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำ การเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญนี้ ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะ เวลาห้าปี”</p>	<p>มาตรา 98 “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ พรรคการเมือง และปรากฏหลักฐานว่าหัวหน้าพรรค การเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย การกระทำ ดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค การเมือง มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่คำสั่งยุบ พรรคการเมือง”</p>

1. ผลกระทบทางบวกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ที่มีต่อการพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำมาซึ่งการยกเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งตามหลักการแล้วกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจะต้องสิ้นสุดตามไปด้วย แต่ในภายหลังคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้ออกประกาศเกี่ยวกับการคงสภาพกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฉบับไว้ เพื่อให้โครงสร้างทางการเมืองในขณะนั้นยังสามารถดำเนินต่อไปได้ภายใต้การดูแลควบคุมของ คปค. ในขณะนั้นเองพรรคการเมืองซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ได้ภายใต้ข้อบังคับของประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 15 แต่ประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2540 ยังคงสามารถใช้บังคับได้ต่อไป เพื่อให้พรรคการเมืองยังคงสภาพอยู่ต่อไป ต่อมาได้มีการสรรหาสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และประกาศใช้ตามกำหนดระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 กำหนดไว้ หลังจากเสร็จสิ้นการทำประชามติ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 สภาร่างรัฐธรรมนูญก็ได้สิ้นสุดการทำหน้าที่ และเป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อบังคับใช้ต่อไป

ในการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. เกิดขึ้นจากแนวคิดที่มาจากเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงก่อนมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ที่ผ่านมา เนื่องมาจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้มีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็งและมีองค์กรอิสระที่คอยตรวจสอบอีกทางหนึ่งนอกจากกระบวนการในสภา ทำให้ได้พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากเป็นประวัติการณ์ในสภาผู้แทนราษฎร นำไปสู่การรวบรวมพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้มีฐานเสียงในสภาผู้แทนราษฎรที่เด็ดขาดมากขึ้น ส่งเสริมการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารให้มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และจากการที่รัฐบาลมีความเข้มแข็งจนเกินไป นำไปสู่เหตุการณ์ความไม่สงบ การชุมนุมประท้วงและยุบสภาในเวลาต่อมา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้เป็นข้อคิดในการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งได้วางแนวทางในการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคการเมืองให้สามารถตรวจสอบได้และมี

จริยธรรมทางการเมืองสูงขึ้นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของผู้นำพรรคการเมืองในอนาคต (ชยพล ธานีวัฒน์ 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 65 วรรคแรกบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 จึงได้บัญญัติขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการของพรรคการเมือง

1.1 การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง

1.1.1 ประเด็นเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ระบุว่า “ภายในหนึ่งปีนับจากจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” เมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งระบุว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับจากจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องมีสมาชิกตั้งแต่ ห้าพันคนขึ้นไป และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” ซึ่งเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติ ฉบับใหม่ที่ได้จัดตั้งขึ้นมา นั้น มีความยืดหยุ่นให้แก่พรรคการเมืองมากขึ้น โดยขยายระยะเวลาในการหาสมาชิกพรรคจากหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เป็นหนึ่งปี ซึ่งช่วยให้พรรคการเมืองที่ยังไม่มีฐานสมาชิกสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ โดยมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “เป็นผลดีต่อการที่จะทำให้พรรคการเมืองเข้มแข็งในระดับหนึ่ง ตรงที่ว่าการตั้งพรรคการเมืองจัดตั้งไม่ยุ่งเกินไป ต้องมีกลุ่มคนที่ขึ้นอาสานอกจากผู้ที่ก่อตั้งแล้วต้องมีสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่พรรคการเมืองต้องมีสมาชิก ซึ่งการกำหนดห้าพันคนก็ถือว่าเป็นเหมาะสม และการมีสาขาถือว่าเป็นตัวแทนแต่ละภาค ถ้ามองในแง่ของสิทธิประชาชนที่จะจัดตั้งพรรคการเมือง มองได้ว่าเป็นการรอนสิทธิทำให้การตั้งพรรคการเมืองมีความยุ่งยาก แต่ตรงนั้นก็ต้องยอมรับข้อเท็จจริง ในการออกกฎหมายบางเรื่อง เราต้องรอนสิทธิประชาชน ถ้าไม่ตัดสิทธิหรือรอนสิทธิ จะทำให้องค์กรที่ตั้งขึ้นมันหลวมเกินไป กฎเกณฑ์ตรงนี้ก็เป็นผลดีมาก กว่าผลเสีย ทำให้การตั้งพรรคการเมืองไม่ได้ตั้งเล่น ๆ แต่ต้องมีความตั้งใจและมีสมาชิกพรรค มาตรานี้มีความยืดหยุ่นจาก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

เพราะให้หาสมาชิกพรรคภายใน 180 วัน แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ให้หาสมาชิกพรรคได้นานขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้น่าจะส่งผลดี เพราะว่า พรรคการเมืองต้องประกอบไปด้วยสมาชิก ถ้าภายในหนึ่งปี ไม่สามารถหาสมาชิกได้ห้าพันคน ก็ไม่ควรที่จะดำรงสถานะเป็นพรรคการเมืองต่อไป ระยะเวลาหนึ่งปี เป็นระยะเวลาที่เหมาะสม ให้คนที่มาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้เน้นในเรื่องของปริมาณ เวลาหนึ่งปีทำให้คัดเลือกสมาชิกที่มีคุณภาพมากขึ้น และมีศูนย์กลางในแต่ละภาคเพื่อให้มีการขยายฐานสมาชิกเพิ่มมากขึ้น”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “เป็นองค์ประกอบของการเกิดขึ้นของพรรคการเมือง ซึ่งผมคิดว่าบทบัญญัติของมาตรานี้เป็นความจำเป็น เพราะว่าการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองควรมีองค์ประกอบที่มีความหลากหลาย มาจากหลายพื้นที่ แล้วควรจะเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินกิจการทางการเมืองได้จริง คือ ไม่ใช่เป็นการจัดตั้งขึ้นเพียงเพื่อให้ผู้จัดตั้งได้เข้ามามีบทบาทเป็นการเฉพาะตัว เพราะฉะนั้น โครงสร้างของพรรคการเมืองที่ต้องมีสมาชิก ไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา มันเป็นประกาศลักษณะของพรรคการเมืองทั่วประเทศ องค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมอยู่แล้วครับ เรื่องระยะเวลาการหาสมาชิกพรรคการเมือง ขยายเวลาเป็นหนึ่งปี ก็เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการได้ที่เป็นจริง ซึ่งต้องเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานก่อนว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ตรงที่ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นเงื่อนไขจึงกำหนดขึ้นใหม่ว่าด้วยพรรคการเมืองก็ดี ว่าด้วยการเลือกตั้งก็ดี จึงเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะเฉพาะในการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่ผ่านมา มากกว่าที่จะมุ่งหมายพูดถึงความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะ โดยโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ มันเป็นประชาธิปไตยในตัวคนของมันอยู่แล้ว”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรการนี้เป็นมาตรการเพื่อให้พรรคการเมืองเป็นฐานรากของประชาชน มาตรการนี้เป็นมาตรการที่ดีที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพยายามจะให้การก่อกำเนิดของพรรคการเมืองไทย ซึ่งปัจจุบันไม่เป็นธรรมชาติ การก่อตั้งพรรคการเมือง โดยหลักการต้องเกิดโดยธรรมชาติ เป็นการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความคิดร่วมกันในการที่จะได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง นำไปสู่การบริหารราชการแผ่นดินตามแนวนโยบายที่วางไว้ของกลุ่มเขา ควรเกิดจากการรวมตัวด้วยความเห็นธรรมชาติ แต่ว่าระบบพรรคการเมืองของไทย จัดตั้งโดยมีกฎหมายกำหนด คือต้องมีการจดทะเบียน การจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งประเด็นนี้ ผมไม่เห็นด้วยให้มีการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ถ้าจัดตั้งพรรค

การเมืองก็ตั้งโดยธรรมชาติ แต่ว่าในกฎหมายพรรคการเมืองตอนปี พ.ศ. 2540 เขาให้การตั้งพรรคการเมืองทำได้ง่าย เพียงแค่ 7 – 15 คน ก็สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ก็เลยเกิดพรรคการเมืองที่มีปัญหาหลอก ๆ ขึ้นมาหลายประการ เช่น มีสาขาพรรคหลวง ๆ มีสมาชิกพรรคซึ่งบางทีไม่รู้ตัวตัวเองเป็นสมาชิกพรรค ไม่ได้เกิดจากเจตนารมณ์จริง ๆ มีการล่ารายชื่อมากมาย และรายชื่อสมาชิกพรรคก็ซ้ำซ้อนกันหลาย ๆ พรรค บางคนเป็น 2 พรรค บางคนเป็น 3-4 พรรค ข้อมูลพรรคการเมืองตั้งแต่ก่อนใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 มีสมาชิก 2 ล้านคน ขึ้นมาเป็น 20 กว่าล้านคน ภายในเวลาเพียงแค่ 2-3 ปี แสดงว่าการตั้งพรรคการเมือง เกิดสมาชิกจำนวนมากขนาดนี้ มีลักษณะผิดปกติ ซึ่งกลับไปดูแล้วพบว่าที่ผิดปกติเพราะมีการล่าจำนวนสมาชิก มีการตั้งสาขาพรรคขึ้นมาเพื่อหวังเงินกองทุนสนับสนุนพรรคการเมือง ที่นี้ในการตั้งพรรคการเมืองส่งผลอย่างไรในเรื่องกฎหมายพรรคการเมือง ต้องดูวัตถุประสงค์ของกฎหมายพรรคการเมือง ฉบับปี 50 แตกต่างจากกฎหมายพรรคการเมืองปี 40 กฎหมายพรรคการเมืองปี 41 เขาไม่ได้ดูว่าการจัดตั้งพรรคการเมืองมีวัตถุประสงค์อย่างไร แต่ปี 50 การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องมีฐานรากจากประชาชน พยายามจะให้พรรคการเมืองลงไปสู่ฐานราก เพราะแก้ไขกฎหมายเดิมของรัฐธรรมนูญปี 40 และรัฐธรรมนูญอื่น ๆ คือว่า พรรคการเมืองตั้งจากส่วนหัวและลงไปสู่ฐานราก แต่ฐานรากไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองเลย ในรัฐธรรมนูญ ปี 50 จึง พยายามให้พรรคการเมืองมีกิจกรรมในฐานรากขึ้นมาสู่ระดับบน ก็เลยวางมาตรการหลาย ๆ ส่วนเช่น การวางมาตรการในเรื่องของการถือกรรมกรการบริหาร กรรมการบริหารต้องมาจากพรรคการเมือง การส่ง ส.ส. ต้องมาจากพรรคการเมือง ซึ่งรวมถึงประเด็นในเรื่องของการมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีด้วย มาตรการนี้เป็นการกระตุ้นให้พรรคการเมืองลงไปทำกิจกรรมในฐานราก เพราะฉะนั้น หลักการใน 1 ปี มีสมาชิกไม่น้อยกว่า ห้าพันคน สาขาภาคละหนึ่งสาขา จึงเป็นนโยบายของผู้ร่างกฎหมาย ที่ต้องการให้พรรคการเมืองมีฐานรากของสมาชิก ซึ่งมีที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง จึงไปกำหนดระยะเวลาว่าต้องเร่งทำ รัฐธรรมนูญปี 40 ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องฐานรากได้ เพราะวาระระบบการจัดตั้งพรรคการเมืองค่อนข้างง่าย และปัญหาคือ กกต ไม่เคยไปตรวจสอบการเป็นสมาชิกว่ามีชื่อแท้จริงไหม ในรัฐธรรมนูญปี 50 จึงวางหลักการที่สำคัญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองว่าบุคคลต้องมีคุณสมบัติพรรคการเมือง แต่ว่าจะเป็นสมาชิกมากกว่าหนึ่งพรรคไม่ได้ เพราะถ้าเป็นสมาชิกเกินกว่าหนึ่งพรรค จะทำให้ซ้อนรอยเดิม คือเป็นการล่ารายชื่อ เพื่อจะเอาเงินสนับสนุน แต่เรื่องเงินสนับสนุนก็แก้จากเดิม โดยไม่ได้เอาฐานสมาชิกเป็นตัวคิด”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ในความคิดเห็นของผม การที่กฎหมายกำหนดให้พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้น ภายในหนึ่งปีต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคนและมีสาขาพรรคอีก

ไม่น้อยกว่าภาคหนึ่งสาขา ผมเห็นว่า ความจริงแล้วพรรคการเมืองเป็นเรื่องของการที่ประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองคล้าย ๆ กันมารวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง มันเป็นเรื่องของการพัฒนาการที่ค่อยเป็นค่อยไป จะไปได้มาก ไปได้น้อยหรือไม่ประการใด ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องของการพัฒนาการในตัวของมันเอง ซึ่งไม่น่าจะมีอะไรไปกำหนดกฎเกณฑ์มัน ผมเปรียบเทียบง่าย ๆ คือว่า ถ้าเราไปกำหนดอย่างนี้ เอาละ พรรคที่ตั้งมาแล้วไม่ถึงห้าพันคน หรือตั้งสาขาพรรคได้ไม่ถึง 4 สาขา แล้วต้องยุบตัวมันเอง ตรงกันข้าม พรรคการเมืองที่ทำได้ เช่นหนึ่งปี หาสมาชิกได้ไม่น้อยกว่าห้าพันคนก็ดี หรือมีสาขาพรรคครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ดี ถ้าเราลองเทียบกับความเป็นจริงในขณะนี้จะเห็นได้ว่ามีพรรคการเมืองต่าง ๆ เหล่านี้อีกจำนวนหลายสิบพรรค ที่มีบทบาทในสังคมไทยน้อยมาก เพราะฉะนั้น เกณฑ์ตรงนี้มันจึงไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่ควรไปกำหนด เพราะพรรคที่ทำไม่เข้าเกณฑ์แล้วถูกยุบ กับพรรคที่ทำเข้าเกณฑ์แล้วยังมีอยู่ แต่ไม่มีบทบาทในสังคมไทย ไม่ได้มีอะไรแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น การที่กำหนดกฎเกณฑ์ในกฎหมายดังกล่าวนี้ ในความเห็นของผมคิดว่ามันเป็นบทบาทบัญญัติที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นบทบาทบัญญัติที่ไม่สามารถที่จะไปชี้ชัดว่าพรรคการเมืองใดสมควรจะเป็นพรรคการเมืองต่อไปหรือไม่ เราจะเห็นได้ว่าแม้ ปัจจุบันเราจะมีพรรคจดทะเบียนพรรคการเมืองห้าหกสิบพรรค แต่ก็มีพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาอยู่ ผมเข้าใจว่าอาจจะไม่ถึง 20 % ด้วยซ้ำไป อาจจะมีประมาณแค่ 10 % เพราะฉะนั้น การกำหนด กฎเกณฑ์ตรงนี้จึงไม่เป็นประโยชน์อะไรขึ้น แต่ถ้าเราปล่อยให้พรรคการเมืองพัฒนาการไปในตัวของมันเอง เช่น หนึ่งปีไม่ได้ห้าพันคน แต่สองปีเขาได้สามปีเขาได้ มันก็คือการเติบโตของมันไปตามจังหวะก้าวของสภา เพราะว่าบางพรรคอาจจะเกิดจากการรวมตัวของคนเชื้อชาติเดียวกัน เช่น ของชนกลุ่มน้อยเป็นต้น ในประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยมาก ๆ ชนกลุ่มน้อยก็อยากที่จะมีพรรคการเมืองของตนเองแต่หาสมาชิกได้น้อย ก็ไม่เห็นจะแปลกอะไร เขาก็พัฒนาการของเขาไปเรื่อย อาจจะเป็นพันคน สองพันคน เป็นห้าพันคน หมื่นคนก็ได้ แต่การที่เราที่กำหนดไว้ดังกล่าวนี้ ผมจึงมองว่า ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง

จะเห็นได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การที่มีสมาชิกพรรคห้าพันคน และสาขาพรรคภาคหนึ่งสาขา ภายในหนึ่งปี สามารถทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น โดยมาตรานี้ได้ปรับแก้จากราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งกำหนดให้หาสมาชิกพรรคห้าพันคน ภายใน 180 วัน โดยเพิ่มเป็นหนึ่งปี จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเริ่มต้น 15 คนเท่ากัน ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีบทบาทเริ่มตั้งแต่กลุ่มที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งพรรคการเมือง และขยายฐานสมาชิกไปสู่ในระดับห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 พยายามทำให้พรรคการเมืองมีกิจกรรมในระดับฐานรากมาสู่ระดับบนมากขึ้น เป็นการพัฒนา

พรรคการเมืองให้มีกิจกรรมทางการเมืองและให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกพรรคอย่างแพร่หลาย เพราะถ้าหากพรรคการเมืองไม่สามารถหาสมาชิกพรรคตามที่กำหนดไว้ได้แล้ว อาจทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพได้ ส่วนความเห็นของ รศ.ดร.ธีรภัทร์ ซึ่งมีความเห็นต่างกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่น โดยเห็นว่า ควรปล่อยให้พัฒนาการของพรรคการเมืองเป็นไปแบบค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติ ไม่ควรไปกำหนดกฎเกณฑ์ให้พรรคการเมืองต้องรับหาสมาชิก และสาขาพรรคให้ได้ครบถ้วนภายในหนึ่งปี ซึ่งไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง

1.1.2 ประเด็นเรื่องของการควรรวมพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 104 วรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 99 ระบุว่า “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควรรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้” ซึ่งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 70 ไม่ได้มีข้อห้ามในการควรรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ การควรรวมพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ยังคงมีบทบัญญัติที่คล้ายกันกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 คือการควรรวมมี 2 ลักษณะ คือ

- 1) การรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคใหม่
- 2) การรวมพรรคการเมืองหลายพรรคกับพรรคการเมืองหลัก

โดยการควรรวมพรรคการเมืองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่พรรคการเมือง และมีการจัดประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองที่ได้ทำการควรรวมกันและแจ้งต่อนายทะเบียน ทั้งนี้การควรรวมพรรคการเมืองนั้นมีข้อแม้ว่า หากยังมีสภาผู้แทนราษฎรอยู่ และพรรคการเมืองนั้น มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่สามารถทำการควรรวมพรรคนั้นได้ (ชยพล ธานีวัฒน์ 2550)

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อประเด็นการควรรวมพรรคการเมือง มีดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มีความจำเป็นที่จะต้องมีการนี้ เพราะไม่เช่นนั้นพรรคการเมือง พอเวลาเลือกตั้งมาแล้ว อยากรวมเป็นพรรคใหญ่ อยากรวมเป็นรัฐบาลพรรคเดียวก็จะมี การควรรวมกัน มีการซื้อพรรครวมกันมาเป็นก้อนใหญ่ ซึ่งในปี 2540 ไม่ได้มีข้อห้ามตรงนี้ ก็ได้มีการควรรวมพรรคการเมืองหลายพรรค ไม่ว่าจะเป็น พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา ควรรวม มาเป็นพรรคไทยรักไทย ทำให้ถูกมองว่าเป็นการไม่ซื้อตรงต่อประชาชน คือประชาชนเขาเลือก แต่ละพรรคมา เสร็จแล้วพรรคการเมืองมาฮั้วกัน มารวมกัน เพื่อจะเป็นพรรคเดียวเข้มแข็ง อย่างนี้ ถือว่าผิดเจตนารมณ์ของประชาชน เพราะฉะนั้นหลักการตรงนี้ก็คิดว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสม ทำให้ พรรคการเมือง ไม่สามารถมาลุยทางลัดได้ คือมาดกปลาในบ่อไม่ได้ ต้องเอาประชาชนเป็นตัวตั้ง”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมว่ามาตรานี้ดีมาก เพราะว่าจะป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นเมื่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ปล่อยให้มีการควมรวมพรรคการเมืองได้ พุง่าย ๆ เหมือนกับไปซื้อพรรคมา เพราะฉะนั้น มาตรานี้จะป้องกันการแข่งพรรคมารวมกับอีกพรรคหนึ่ง ทำให้การเลือกตั้งที่บางพรรคอาจจะมีเสียงไม่มาก ถ้ามีเงิน แทนที่จะไปซื้อเสียงหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ใช้วิธีหลังการเลือกตั้ง แล้วซื้อทั้งพรรคเลย ตรงนี้ก็จะเป็นการป้องกันได้”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรานี้ก็เช่นเดียวกัน เพราะตามรัฐธรรมนูญ ปี 40 เป็นรัฐธรรมนูญที่สามารถควมรวมพรรคการเมืองได้หลังจากการเลือกตั้ง ซึ่งตรงนี้ ทำให้ขัดต่อเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งของประชาชน เพราะว่าในวันที่ไปเลือกตั้ง มีการเลือกตั้งการเมืองอยู่สองชุด ชุดที่หนึ่งก็คือในระบบบัญชีรายชื่อ อีกชุดหนึ่งก็คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากเขตเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นเห็นชัดเจนว่าการเลือกตั้งในระยะเวลาที่ผ่านมา ความมุ่งหมายของประชาชนต้องการเลือกพรรคการเมืองเป็นสำคัญ พอเลือกตั้งเสร็จแล้วมาควมรวมพรรคการเมืองเสียเลย มันขัดต่อเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งของประชาชนอย่างแน่นอน การที่ทำให้พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งมีเสียงข้างมากนั้น เป็นความจำเป็นในทางการเมือง แต่ว่าการควมรวมพรรคจะเกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้ง ไม่ใช่ควมรวมหลังจากการเลือกตั้ง ซึ่งมีการควมรวมแบบนี้มาแล้วในรัฐธรรมนูญ ปี 40 ซึ่งฉบับนี้ต้องการที่จะแก้ไขปัญหานี้เหมือนกัน อย่างที่อธิบายได้ว่าการเลือกตั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญ คือ ในวันที่ประชาชนเขาโหวตให้แม่แต่คะแนนเดียว เขาก็มีความมุ่งหมายต่อพรรคการเมืองนั้น เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วไปควมรวมเสียเลยไม่น่าจะถูก เพราะฉะนั้นผมคิดว่ารัฐธรรมนูญ ปี 50 นี้ถูกแล้วครับ ต้องไปควมรวมแล้วถึงเลือกตั้ง ไม่ใช่เลือกตั้งเสร็จแล้วไปควมรวม”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรการนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะประเด็นของพรรคไทยรักไทย ที่ไปรวมพรรคชาติพัฒนา พรรคความหวังใหม่ และอีกหลายพรรคเข้าไปอยู่ในพรรคไทยรักไทย ทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้นผิดปกติ และก่อให้เกิดภาพรัฐบาลที่ปราศจากการตรวจสอบ อันนี้เป็นประเด็นหนึ่ง ประเด็นที่สอง คือ ในภาพสะท้อนของพรรคการเมือง การควมรวมพรรคที่ผ่านมา ว่าพรรคการเมืองไทยนั้น ไม่ใช่พรรค เป็นเพียงกลุ่มคนกลุ่มบางกลุ่ม ที่ไม่มีฐานรากของสมาชิก ในการตัดสินใจทางการเมืองของอนาคตของพรรคการเมือง เพราะฉะนั้น เวลาการควมรวมพรรค ตัดสินใจโดยกรรมการบริหารพรรคการเมือง เพียงแค่นิดเดียว และตัดสินใจรวมกับพรรคอื่นโดยไม่ได้คำนึงถึงสมาชิก มาตรการนี้เป็นมาตรการที่สำคัญ ที่วางหลักการให้การควมรวมพรรคโดยหวังผลประโยชน์ทางการเมืองทำได้ยากขึ้น หมายความว่า ถ้าคุณจะยุบรวมพรรคคุณต้องไปเตรียมการทำอะไรในช่วงเวลาระหว่างนั้น แล้วถึงไปดำเนินการควมรวมภายหลังอายุสภา ควมรวมระหว่างอายุสภาไม่ได้ ประเด็นที่ตามมา

คือ เกิดระบบพรรคที่อยู่ในระบบการเมืองหลาย ๆ พรรค เกิดขึ้น เป็นตัวเลือกหนึ่ง ป้องกันการควมรวมและมีอำนาจเบ็ดเสร็จโดยระบบรัฐบาล ซึ่งระบบเผด็จการโดยกระบวนการรัฐสภาเกิดขึ้นได้ ไม่ใช่เกิดไม่ได้”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “การควมรวมพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา ในระหว่างอายุของสภา ผมคิดว่าถูกต้องแล้ว ไม่ควรควมรวมกันได้ เพราะว่าการที่มีการเลือกตั้ง ประชาชนเลือกพรรค ก อีกฝ่ายเลือกพรรค ข แล้วอยู่ ๆ พรรค ก กับ พรรค ข จะมาควมรวมกัน โดยคนที่เลือกพรรค ก กับ พรรค ข เขาไม่รู้เรื่องมาก่อนว่าจะควมรวมกัน เพราะฉะนั้นการที่จะควมรวมกันในสภาโดยพยายามที่จะทำให้เกิดจำนวนที่นั่งมากขึ้นนั้น มันอาจจะไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่เลือกสมาชิกของพรรคนั้นเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏการณ์นี้ เคยมีตัวอย่างมาแล้วสมัยพรรคไทยรักไทย ที่มีการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 หลังจากนั้นก็ไปควมรวมกับพรรคการเมืองอื่น ๆ ซึ่งมันขัดต่อเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้ง ลักษณะเดียวกันการควมรวมนั้นมันอาจจะทำให้เกิดผู้มีอิทธิพลทางการเงิน หรือผู้มีอิทธิพลทางการเมืองสามารถใช้เป็นวิธีการหนึ่งในการเข้าสู่อำนาจ ซึ่งก่อนหน้าอาจจะมีพรรคเล็ก พรรคน้อย แต่พอเข้าไปแล้วควมรวมเพื่อให้ตัวเองมีอำนาจมากขึ้นก็ได้ ซึ่งตรงนี้ ผมคิดว่าการควมรวมพรรคการเมืองต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของสมาชิกของแต่ละพรรคอย่างแท้จริง ไม่ได้มาเกิดขึ้นหลังจากการเลือกตั้ง”

สรุปประเด็นการควมรวมพรรคการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การควมรวมพรรคการเมืองโดยไม่ให้มีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะเป็นผลดีต่อระบบการเมืองโดยรวม เพราะเป็นการป้องกันการผูกขาดอำนาจจากกลุ่มนายทุนของบางพรรค ที่มาซื้อพรรคการเมืองอื่นภายหลังจากการเลือกตั้งแล้ว ซึ่งผิดเจตนารมณ์ของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคการเมืองที่ตัวเองชอบ แต่ภายหลังกลับมารวมกับพรรคการเมืองอื่น มาตรการนี้ เป็นบทเรียนมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการซื้อพรรคการเมืองกันมาก เพื่อที่จะได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ทำให้เกิดมีการผูกขาดอำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงบัญญัติไว้ว่าห้ามมีการควมรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหานี้อีก

1.2 การดำเนินกิจการพรรคการเมือง

1.2.1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

มาตรา 17 “ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และ

มติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และต้องส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้ หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้”

ประเด็นที่ศึกษา คือ มาตรา 17 วรค 3 ระบุว่า “กรรมการบริหารพรรคการเมือง ต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามข้อบังคับพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” และวรรค 4 ระบุว่า “กรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ต้องรับผิดชอบตามวรรคสาม หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมกระทำการนั้น และได้คัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่สิ้นสุดการประชุม” ซึ่งมาตรานี้ มีจุดประสงค์ให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความรับผิดชอบร่วมกัน หากมติของพรรคการเมืองนั้นมีปัญหาขึ้นมา และยังไม่ให้ทางออกกับกรรมการบริหารพรรคที่ไม่เห็นด้วยกับมติของพรรค สามารถคัดค้านในที่ประชุม หรือทำเป็นหนังสือว่าไม่เห็นด้วยกับมตินั้น ยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวัน เพื่อจะได้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อมติของพรรค ทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความรอบคอบในการลงมติ และมีอิสระในตัวเอง ลดการครอบงำของผู้มีอำนาจในพรรค

โดยความเห็นของ ร.ท.กฤษ เทพ ไสกระง่าง กล่าวว่า “คิดว่าหลักการที่บอกว่า ถ้าเป็นมติร่วมกันของกรรมการบริหารพรรคการเมือง ถ้ามีการประชุมอย่างเป็นเรื่องเป็นราว มีมติชัดเจน ก็เห็นว่าหลักการนี้ใช้ได้ มติในที่ประชุม หากมีคนไม่เห็นด้วย คัดค้าน ถ้าเกิดความผิดพลาดขึ้นมา เขาก็สามารถรอดพ้นจากการกระทำผิดนั้นด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้วจะไม่ค่อยเกิดกรณีอย่างนี้ แต่คิดว่าหลักการนี้เป็นหลักการที่ดีที่ทำให้พรรคการเมืองมีความรอบคอบในการลงมติ และทำให้กรรมการบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับมติที่อาจมีการผิดพลาดในการแสดงท่าทีของตัวเองว่าไม่เห็นด้วย และได้รับการคุ้มครอง ก็ใช้ได้ครับ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “เนื่องจากการยอมรับมติของคณะกรรมการบริหารการทำงานเป็นคณะ ความรับผิดชอบร่วมกันเป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว การพิสูจน์ให้เห็นว่าความรับผิดชอบร่วมกันนั้นเป็นหลักการพื้นฐาน แต่ว่าเนื่องจากความรับผิดชอบที่จะมีขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญปี 50 มันมีผลต่อสิทธิในอนาคตต่อการถูกตัดสิทธิในทางการเมืองต่อความรับผิดชอบที่มีลักษณะเฉพาะตัวอยู่ด้วย นั่นก็คือการที่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เวลาถูกตัดสิทธิทางการเมืองด้วยการตัดสิทธิต่อทุกคนเป็นปัญหาเหมือนกัน กฎหมายฉบับนี้จึงสงวนสิทธิ

มีบางเรื่องที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน และรับผิดชอบส่วนบุคคล เพราะฉะนั้นการสงวนสิทธิของ ความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผมคิดว่าก็เป็นการเปิดทางที่จะไม่มุ่งหมายเอาความผิดแก่ทุกคนเสียเลย ทีเดียว ซึ่งผมคิดว่าก็ทำให้การดำเนินงาน การมีมติในแต่ละครั้งนั้น มีความระมัดระวังมากขึ้น อันนี้เป็นองค์ประกอบที่ลึกลับ ไปด้วยบทบัญญัติของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้แบ่งความ รับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรคเป็นสองส่วน หนึ่งรับผิดชอบโดยคณะ ซึ่งต้องรับผิดชอบ ร่วมกันแน่นอน สองเวลารับผิดชอบร่วมกันแต่ว่าผลที่ได้รับมันมีผลกระทบเป็นรายบุคคล เพราะ ฉะนั้นการสงวนสิทธิเป็นรายบุคคล ผมคิดว่าเป็นความจำเป็นอีกเหมือนกัน เพราะว่าไม่ใช่เสียง ข้างมากจะถูกต้องเสมอไป เสียงข้างน้อยอาจเป็นฝ่ายถูกก็ได้ แต่วันหนึ่งเมื่อเสียงข้างน้อยเป็น ฝ่ายถูก แต่เสียสิทธิในอนาคตไปเสียแล้ว เสียงข้างน้อยก็ไม่มีประโยชน์ นอกจากไม่ได้แก้ไขอะไร ได้แล้ว ยังได้รับโทษตามกฎหมายอีกด้วย”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ข้อบัญญัติตรงนี้ ก็คงต้องการที่จะให้พรรค การเมืองแต่ละพรรค บรรดาคณะกรรมการบริหารพรรคจะต้องตัดสินใจด้วยความรอบคอบและ รับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ขณะเดียวกันในบรรดาพรรคการเมืองต้องทราบดีว่าที่ผ่านมานั้น มันเข้าหลักทฤษฎีของ โรเบิร์ต มิเกล (Robert Michels) เรื่องของกฎเหล็กแห่งคณาธิปไตย คือจะ มีคนเพียงไม่กี่คนที่มียานาจ ซึ่งทำให้คนอื่น ๆ ไม่กล้าที่จะต่อต้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้น บทบัญญัติของกฎหมายมาตรานี้ เขามุ่งที่จะคุ้มครองผู้ที่ไม่เห็นด้วย ว่าเมื่อคุณ ไม่เห็นด้วย คุณต้องกล้าที่จะแสดงความไม่เห็นด้วย ซึ่งตรงนั้น ทำให้คุณ ไม่ต้องรับผิดชอบในมติ ดังกล่าวได้ แต่ถ้าเมื่อใดคุณไม่ได้แสดงเจตนาของการคัดค้าน หรือแสดงความไม่เห็นด้วยที่ชัดเจน ทั้งในที่ประชุม หรือในรายงานการประชุม หรือเจ็ดวันหลังจากการประชุมแล้ว มันแสดงให้เห็นว่า คุณต้องรับผิดชอบร่วมกันกับผู้ซึ่งลงมติเห็นชอบเสียงส่วนใหญ่เหล่านั้น แต่ถ้าคุณไม่เห็นชอบคุณ ต้องแสดงความไม่เห็นชอบ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะจะทำให้พรรคไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ คนใดคนหนึ่ง หรือไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเสียงข้างมาก คนที่ไม่เห็นด้วยอาจจะเสียง ข้างน้อยที่มีเหตุผล มีน้ำหนักที่ควรจะได้รับฟัง เพราะฉะนั้น มาตรานี้จึงเป็นการพิทักษ์ หรือปกป้องเสียงส่วนน้อยนั่นเอง”

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันว่า เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง เพราะ ทำให้กรรมการบริหารพรรคที่มีความเห็นไม่ตรงกันในที่ประชุมพรรค สามารถคัดค้านหรือทำเป็น หนังสือยื่นต่อประธานในที่ประชุมภายใน 7 วันหลังการประชุม เพื่อที่จะได้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อ มติของพรรคมีความผิดขึ้นมา มาตรานี้ บัญญัติมาเพื่อให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความ รับผิดชอบต่อมติของพรรคมากขึ้น และทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความเป็นอิสระใน

ตัวเอง ลดการครอบงำของผู้มีอำนาจ หรือหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งทำให้พรรคต้องกลั่นกรองมติของพรรค และมีความรอบคอบมากขึ้น

1.2.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 27 “ภายในหนึ่งปีนับจากวันจัดตั้งพรรคการเมือง หลังจากพรรคการเมืองมีสมาชิกพรรคห้าพันคนและสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาแล้ว ให้มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองครั้งแรกภายในหกสิบวัน ในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

ร.ท.เทพ ไสกกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นเรื่องจำเป็น เพราะเมื่อตั้งพรรคการเมืองแล้ว หลังจากที่หาสมาชิกได้ครบถ้วน จะต้องมีการประชุมใหญ่ ซึ่งจะต้องมีการพูดถึงนโยบาย ข้อบังคับ และมีการเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมือง ก็เป็นรูปแบบธรรมดาและจะเป็นพรรคการเมืองที่สมบูรณ์แล้ว เพราะมีกรรมการบริหารพรรค ซึ่งจะทำหน้าที่บริหารไปตามนโยบาย มาตรานี้เป็นหลักการที่จำเป็น ที่ประชุมใหญ่ของพรรคถือว่าสำคัญมาก เพราะเป็นที่ประชุมที่จะทบทวนนโยบาย การแต่งตั้งกรรมการบริหารพรรค ตรงนี้ถือว่าการประชุมสำคัญมาก เมื่อตั้งพรรคการเมืองมาได้ หาสมาชิกได้ครบแล้ว ต้องมาถึงขั้นตอนนี้ คือการประชุมใหญ่พรรค”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “เห็นด้วยกับมาตรานี้เป็นอย่างยิ่ง มาตรานี้จะส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง จะทำให้พรรคการเมืองมีการทบทวนนโยบายพรรคหลังจากการจัดตั้งพรรคการเมือง ส่งเสริมการทำงานของพรรคการเมืองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นแบบทางพิธีการ ซึ่งกระบวนการที่จะดำเนินการในลักษณะอย่างนี้จำเป็นมาก สำหรับระยะเวลาภายในหกสิบวัน ก็เป็นกระบวนการในการจัดเตรียม เพราะว่าพรรคไม่เพียงจะจัดประชุมให้ได้เท่านั้น แต่จัดขึ้นเพื่อจะทบทวนนโยบาย ทบทวนข้อบังคับ การเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค เป็นกระบวนการที่จะต้องใช้เวลา ซึ่งผมคิดว่าระยะเวลาหกสิบวันเป็นระยะเวลาที่ไม่ยาวนานเกินไป มีความเหมาะสม”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “เมื่อเขากำหนดเกณฑ์ของการตั้งพรรคไว้ห้าพันคนภายในหนึ่งปี ซึ่งผมไม่เห็นด้วยนั้น แต่เมื่อมีเกณฑ์ตรงนี้ ผู้ร่างกฎหมายต้องการที่จะให้สมาชิกทั้งหมดได้มาทบทวนใหม่ เพราะว่าภายในหนึ่งปีมันเหมือนเป็นพรรคการเมืองที่สมบูรณ์ เมื่อสมบูรณ์ก็จะได้มีการประชุมกันให้เกิดความชัดเจนขึ้นว่าอะไรควรจะปรับ ควรจะเปลี่ยนแปลง เพราะว่าช่วงตอนเริ่มต้นตั้งพรรคใหม่ ๆ มันอาจจะไม่ได้คุยกันอะไรมาก ลักษณะอย่างนี้เองที่ผมบอกว่าไม่สะท้อนหลักพัฒนาการของพรรค เหมือนกับการที่คุณไปกำหนดกฎเกณฑ์ให้พรรคเป็นกลไก ไม่ได้คิดว่าพรรคเป็นสิ่งมีชีวิต เหมือนกับการที่มีลูกซัดคนแล้วไปกำหนดว่าสองปีต้องสูงร้อยเซ็น สามปีต้องสูงร้อยยี่สิบเซ็น แต่เด็กบางคนอาจจะโตธรรมชาติ อาจจะเตี้ย แคร่สูงไม่เท่ากัน

มันต้องเป็นไปตามธรรมชาติ กรณีของพรรคการเมือง ผมไม่เห็นด้วยตั้งแต่แรกว่าต้องไปกำหนด กฎเกณฑ์สมาชิกห้าพันคน มีสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขา เพราะฉะนั้น เท่ากับว่ามาตรานี้ผมไม่ เห็นด้วยที่มากำหนดกฎเกณฑ์อย่างนั้น”

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ เห็นว่า มาตรานี้เป็นผลดีต่อพรรค การเมือง เพราะการประชุมใหญ่พรรคการเมืองภายในหกสัปดาห์ หลังจากจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก พรรคการเมืองจะเป็นพรรคการเมืองที่สมบูรณ์ได้ ต้องมีการประชุม ใหญ่ในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะ กรรมการบริหารพรรคการเมือง และระยะเวลาหกสัปดาห์นั้นถือว่ามีความเหมาะสม ส่วนความเห็น ของ รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มีความเห็นต่างกันตรงที่ว่าไม่ควรไปกำหนดกฎเกณฑ์ให้พรรค การเมืองต้องทำตามทุกอย่าง เพราะไม่สะท้อนหลักพัฒนาการของพรรคการเมือง ควรปล่อยให้ พัฒนาการเป็นไปตามธรรมชาติของพรรคการเมืองเอง

1.2.3 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 “พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่น้อยปีละหนึ่งครั้ง ในเรื่องการค้าเนิน กิจการต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะ กรรมการบริหารพรรคการเมือง”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย ปีละหนึ่งครั้งถือว่าไม่ มากไม่น้อยเกินไป เพราะในแต่ละปีจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย อาจจะมีการเปลี่ยนแปลง กรรมการบริหารพรรค ก็จะใช้โอกาสนั้นในการดำเนินการ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “การประชุมใหญ่สามัญประจำปี ปีละครั้ง เป็นช่วง เวลาที่เหมาะสม เพราะว่าการทบทวนการทำงานในทางการเมืองในรอบระยะเวลาหนึ่งปี น่าจะเป็น รอบที่มีลักษณะสากล เพราะว่าไม่ว่าจะเป็นองค์กรทางการเมือง องค์กรทางธุรกิจ องค์กรทาง ราชการ ปีหนึ่ง ๆ เป็นช่วงเวลาของแผนงาน มีเป้าหมาย และสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จริง ๆ ในเวลาหนึ่งปี บางเรื่องอาจจะสามเดือน เป็นไตรมาส แต่ในเรื่องของ พรรคการเมือง ผมคิดว่าหนึ่งปีเหมาะสมแล้วครับ”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “เป็นเรื่องดี จะได้อำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ สมาชิกพรรคจะได้มีส่วนร่วมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ไม่มีอะไรที่เป็นเรื่องเสียหายสำหรับพรรค การเมือง”

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “ถูกต้อง ตรงนี้เป็นข้อปฏิบัติที่พรรคการเมือง ต้องทำ ทุกปีจะต้องมีการประชุมใหญ่ เรียกว่าการประชุมใหญ่สามัญ และถ้าจำเป็นต้องประชุม วิสามัญ ก็เปิดพิเศษได้ด้วย แต่อย่างน้อยหนึ่งครั้งในหนึ่งปีต้องมี เพราะจะต้องมีการรับรองบุคคล

มีการดำเนินการต่าง ๆ ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายก็ต้องอาศัยการประชุมใหญ่นี้แหละ หรือถ้าจะมีการเลือกตั้งกรรมการบริหารในกรณีที่จัดตั้งใคร ก็ต้องอาศัยที่ประชุมใหญ่เหมือนกัน แต่สิ่งที่จะทำจริง ๆ คือ งบดุล รับรองงบดุล ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของพรรคการเมือง โดยใช้เสียงข้างมากในมติที่ประชุมใหญ่”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “เป็นการเขียนกฎหมาย สร้างเงื่อนไขให้กับพรรคการเมืองต่าง ๆ ในบางประเทศไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง เพราะเขามองพรรคการเมืองเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของสังคม และเขายอมรับในวุฒิภาวะของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ของตัวเอง ไม่ใช่ต้องมาเขียนกฎหมายบังคับทุกราย เพราะฉะนั้น บางเรื่องมันหยาบหยาบ เขาจะประชุมก็ครั้งก็เป็นเรื่องของเขา อยู่ที่พรรคการเมืองคุยกันเอง ถ้ามาเขียนกำหนดอย่างนี้ ก็เหมือนกับเรามองว่าพรรคเป็นเด็กทารกที่จะต้องคอยป้อนนม ป้อนน้ำ ป้อนอาหารให้มันโตขึ้น แต่เราไม่ได้มองว่าพรรคเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ถึงเวลาก็บรรลุวุฒิภาวะของมันเอง ฉะนั้น กรณีแบบนี้ การที่มีกฎหมายมากำหนดกฎเกณฑ์ทุกเรื่อง ผมจึงไม่เห็นด้วย”

สรุปมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองปีละหนึ่งครั้งนั้น เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง และเป็นสิ่งที่พรรคการเมืองต้องทำ โดยการประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองเรียกว่าการประชุมสามัญ ซึ่งจะมีการรับรองงบดุล ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค การเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค โดยใช้เสียงข้างมากในมติที่ประชุมใหญ่เป็นสำคัญ สมาชิกพรรคจะได้มีส่วนร่วมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และจะทำให้พรรคการเมืองมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น ส่วน รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ ซึ่งมีความเห็นต่างกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นตรงที่ว่า ควรปล่อยให้พัฒนาการของพรรคการเมืองเป็นไปตามธรรมชาติของสังคม ไม่ควรไปกำหนดกฎเกณฑ์ให้พรรคการเมืองต้องทำตามทุกอย่าง เท่ากับมองว่าพรรคการเมืองยังเหมือนเด็ก ขาดวุฒิภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ตนเอง

1.3 การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

1.3.1 ประเด็นของการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 109 (2) ระบุว่า “เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนว่างลง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้น ขึ้นมาแทน” มาตรานี้ ทำให้พรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลจะจัดสรรโควตาให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนขึ้นมาเป็นรัฐมนตรี เพราะไม่ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ เพียงแต่เลื่อนผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีของพรรคการเมืองลำดับถัดไปขึ้นมาแทน ทำให้พรรคไม่เสียสิทธิที่จะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง หากเลือกสมาชิกสภาผู้แทนแบบแบ่งเขตมาเป็นรัฐมนตรี จะต้องมี

การเลือกตั้งใหม่เกิดขึ้น และอาจได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคอื่นแทน โดย นายจตุพร พรหมพันธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน พรรคพลังประชาชน อดีตแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) กล่าวถึงการจัดสรรเก้าอี้รัฐมนตรีในรัฐบาลพรรคพลังประชาชนว่า “การจัดสรรเก้าอี้รัฐมนตรีนั้นเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ในพรรคที่จะมีการหาผู้ที่เหมาะสม ซึ่งเบื้องต้น ได้เคยมีการพูดคุยกันในพรรคแล้วว่าหากแกนนำพรรคที่เป็น ส.ส.ระบบสัดส่วนคนใด ขึ้นไปเป็นรัฐมนตรีก็ขอให้ลาออกจาก ส.ส. เพื่อจะได้ขยับเอาผู้สมัคร ส.ส.ระบบสัดส่วนคนถัดมาให้มีโอกาสได้เป็น ส.ส. ยกเว้นแกนนำพรรคบางคนที่จะต้องเป็นรัฐมนตรีและเป็น ส.ส. ไปด้วยกันเท่านั้นที่ไม่ต้องลาออก ซึ่งผู้ที่ได้ไปเป็นรัฐมนตรีนั้นจะต้องยอมลาออกจากการเป็น ส.ส. และต้องยอมเสี่ยงกันบ้าง เพราะที่ผ่านมามีหลายคนเคยเสี่ยง และทำงานหนักมาแต่ยังไม่ได้รับตำแหน่งอะไรเลย” (เดลินิวส์ออนไลน์ 2551)

ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุผลที่จัดให้มี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทสัดส่วนนั้นจะพบว่า มีเจตนาเพื่อส่งเสริมพรรคการเมือง โดยมุ่งให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง โดยพิจารณาจากนโยบายพรรคเป็นหลัก มิใช่พิจารณาคุณสมบัติของบุคคล ผู้อยู่ในบัญชีเป็นหลัก อันจะเห็นได้จากกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สามารถเลือกบุคคลในบัญชีเป็นคนที่ได้ ต้องเลือกทั้งบัญชีพรรคการเมืองบัญชีใดบัญชีหนึ่งเท่านั้น การจัดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทสัดส่วนนี้ยังเป็นการเสนอช่องทางเข้าสู่การเมืองของนักการเมืองหน้าใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ แต่หาเสียงไม่เก่ง อีกทั้งเป็นทางเลือกที่พรรคการเมืองจะบรรจุหัวหน้าพรรคและผู้ที่คาดว่าจะป็นรัฐมนตรีลงในบัญชีรายชื่อของพรรคให้ประชาชนพิจารณาก่อน ซึ่งกรณีนี้เป็นผลมาจากการที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และฉบับ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดให้สถานะรัฐมนตรีกับสถานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แยกออกจากกัน เมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (ฝ่ายบริหาร) แล้วจะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฝ่ายนิติบัญญัติ) ในขณะเดียวกันไม่ได้ เนื่องจากเป็นการขัดแย้งกันระหว่างอำนาจสองฝ่าย ดังนั้นเมื่อนำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนมาร่วมคณะรัฐมนตรี ผู้ที่มีชื่อลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อก็จะเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน ไม่จำเป็นต้องจัดการเลือกตั้งซ่อม ดังกรณีการนำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทแบ่งเขตเลือกตั้งมาเป็นรัฐมนตรี การจัดยุทธศาสตร์การเลือกตั้ง จึงนิยมนำผู้ที่พรรคคาดว่าจะป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีไปบรรจุในบัญชีรายชื่อ ดังนี้เมื่อถึงคราวเลือกตั้งประชาชนจึงมีเพียงแต่เลือกผู้แทนราษฎรที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในสภานิติบัญญัติเท่านั้น ประชาชนยังมีโอกาสที่จะเลือกผู้ที่คาดว่าจะอยู่ในคณะรัฐมนตรีอีกด้วย เพราะฉะนั้นหากจะกล่าวว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบสัดส่วนนั้น เป็นการที่ “พรรคเลือกคน ประชาชนเลือกพรรค” (นรนิติ เศรษฐบุตร 2550 : 328)

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นดังนี้

ร.ท.กุเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรการนี้ถือว่าถูกต้องแล้ว เพราะวาระบบสัดส่วนจะไปเลือกซ่อมไม่ได้ เพราะว่ามันเป็นเขตใหญ่ พื้นที่กว้างขวาง เปลืองงบประมาณมาก ก็ใช้วิธีเลื่อนคนที่อยู่ในลำดับรองลงไป ก็ถูกแล้ว”

นายของอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรการนี้ผมเห็นด้วย เป็นไปตามปกติ น่าจะส่งผลบวกต่อพรรคการเมืองครับ”

นายชำนาญ ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรการนี้เป็นการตอบสนองข้อเท็จจริงของบัญชีรายชื่อ เป็นเรื่องของระบบสัดส่วน ซึ่งเขามีรองรับอยู่แล้ว ในความเป็นจริงคนที่ลงระบบสัดส่วนแล้วถอนตัวไม่ได้ต้องอยู่ในบัญชีไปตลอด ซึ่งผมคิดว่าเป็นไปตามระบบอยู่แล้ว หากเกิดอะไรขึ้นกับผู้สมัครก็เลื่อนเอาผู้อยู่ลำดับถัดไปขึ้นมาแทน ที่เห็นด้วยกับการเลื่อนนี้ เพราะคนที่สมัครทั้งสิบคนถอนตัวไม่ได้อยู่แล้วครับ”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรการนี้ผมเห็นว่าไม่มีปัญหาอะไร เป็นธรรมชาติของระบบบัญชีรายชื่ออยู่แล้ว เป็นคะแนนนิยมพรรค เมื่อเป็นคะแนนนิยมพรรคไม่ติดตัวบุคคล ก็สามารถเลื่อนขึ้นมาแทนได้ ในกฎหมายพรรคการเมืองเขียนไว้ว่า การเลือกผู้สมัครต้องประชุมสาขาพรรค ของไทยพิจารณาจากกรรมการบริหาร ไม่ได้พิจารณาจากสาขาพรรค นี่คือการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การส่งแบบสัดส่วน ของการใช้ระบบสัดส่วนแบบเต็มที สาขา มีสิทธิส่งผู้สมัคร คนในสาขาเข้ามาเป็นกรรมการในสัดส่วนของแต่ละภาค นี่คือการประเดิมของการส่งผู้สมัคร แต่ประเด็นนี้คือการเลื่อนตำแหน่งแทนที่ว่างลง”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ในกรณีนี้หมายถึงการเลือกตั้งระบบสัดส่วน เมื่อเกิดตำแหน่งว่างก็ไม่ต้องไปจัดการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งจะต้องเสียงบประมาณมากมาย ก็ให้รายชื่อบุคคลสำรองถัดไปขึ้นมาแทน ผมเห็นด้วยอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ากฎหมายยังเขียนอย่างมีช่องโหว่อยู่มาก ยกตัวอย่างเช่น สมมติว่าในเขตเลือกตั้งนั้น บัญชีรายชื่อสัดส่วน พรรค ก มีจำนวน ส.ส. สัดส่วน 10 คน ในกรณีนี้เขาแบ่งเป็น 8 ภาค ภาคละ 10 คน สมมติภาคเหนือ เขต 1 มี ส.ส. สัดส่วนได้ 10 คน พรรค ก เกิดได้ที่นั่งทั้งหมดเลย 10 คน แล้วเกิดเสียชีวิตไป 2 คน ทำให้ไม่มี ส.ส. เลื่อนขึ้นมาแทนที่ได้ เพราะไม่มีบัญชีสำรองคนที่ 11-12 ทำให้ต้องไปเลือกตั้งใหม่ กฎหมายเขียนไม่ครบถ้วน ไม่สมบูรณ์ เพราะอย่างน้อยที่สุด พรรคการเมืองเสนอรายชื่อแต่ละเขต 10 คนแล้ว ยังเสนอสำรองได้อีก 10 คน อย่างนี้ผมก็โอเค”

โดยสรุปมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า มาตรานี้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะระบบสัดส่วนไม่สามารถเลือกตั้งซ่อมได้ เป็นเขตเลือกตั้งใหญ่ พื้นที่กว้างขวาง ทำให้เปลืองงบประมาณแผ่นดินมาก จึงใช้วิธีเลื่อนคนที่อยู่ในบัญชีรายชื่อในลำดับรองลงไป เพราะบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในระบบสัดส่วน ถือเป็นคะแนนนิยมของพรรคการเมือง ไม่ยึดติดตัวบุคคล จึงสามารถเลื่อนคนที่อยู่ถัดไปขึ้นมาแทนได้ ทำให้พรรคการเมืองไม่เปลืองงบประมาณในการเลือกตั้ง และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคทำงานให้กับประชาชนได้เหมือนเดิม ทำให้พรรคมีความเข้มแข็ง เป็นผลดีกับระบบการเมืองโดยรวม

1.3.2 รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 95 วรรคสอง “พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้” ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระอ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นเรื่องที่ดี เอื้อประโยชน์แก่พรรคการเมืองเล็ก ๆ ที่ไม่มีทุนทรัพย์พอเพียงจะส่งทุกเขตเลือกตั้ง สามารถเลือกเอาบางเขต ก็ถือว่าเอื้ออาทรต่อพรรคที่ไม่มีทุนทรัพย์ เป็นผลดีต่อพรรคการเมืองแน่นอนครับ”

นายออาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย เพราะเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขนาดเล็กได้มีโอกาส บางทีเขาก็อาจเป็นพรรคการเมืองที่ทำประโยชน์ให้ในบางพื้นที่ เช่น เป็นกลุ่มประมง กลุ่มสวนยาง กลุ่มอะไรต่าง ๆ เขาอาจจะไม่มีกำลังที่จะส่งทั้งประเทศได้ จะได้มีโอกาสในการขยายแนวความคิด ตั้งพรรคการเมืองเพื่อมาทำงานให้เกิดประโยชน์กับคนกลุ่มหนึ่งในสังคม”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย เพราะว่าถ้าไปมีข้อจำกัดให้ส่งทุกเขตเลือกตั้ง ทั้งสัดส่วน ทั้งระบบ ทำให้พรรคเล็ก ๆ เกิดไม่ได้ พัฒนาการไม่ได้ ในความเป็นจริงถึงเปลืองหรือไม่เปลือง แต่ว่าไม่ถายนัก เพราะพรรคการเมืองถ้าเป็นแล้วต้องเป็นพรรคแห่งชาติ ที่ต้องมีการพัฒนาการ ก็เพราะว่าพรรคการเมืองที่อยู่มาแล้วหลายสิบปีก็ยังส่งไม่ได้ด้วยซ้ำไป แต่ว่าผมยอมรับได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาและเดินต่อไปได้ ผมคิดว่าก็ไม่จำเป็นต้องส่งทุกเขตเลือกตั้ง”

นายคมสัน โภธิ์คง กล่าวว่า “ส.ส.สัดส่วนเป็นคะแนนนิยมของพรรค และอาจเลือกได้ว่าพื้นที่ไหนมีคะแนนดี พรรคนั้นก็ส่ง ไม่มีปัญหาอะไร มาตรานี้แก้ปัญหาของเดิมด้วยซ้ำไป ของเดิมการบังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งทุกภาค ทุกเขตเลือกตั้ง คือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ทำให้พรรคการเมืองหลายพรรคไม่มีศักยภาพที่จะไปหาคะแนนเสียงในแต่ละเขตได้และเมื่อเอาคะแนนรวมในแต่ละเขต พรรคพวกนี้จะไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่เขามีฐานคะแนนพอสมควรในบางพื้นที่ในการที่จะมีระบบสัดส่วนได้ มีความนิยมพรรคในบางพื้นที่ได้ มาตรานี้แก้ปัญหารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เพราะของเดิมมันกว้างเกินไป”

โดยสรุปประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า มาตรฐานนี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองเล็ก ๆ สามารถพัฒนาและเดินหน้าต่อไปได้ เพราะพรรคการเมืองเล็ก ๆ บางพรรคมีคะแนนนิยมอยู่ในบางพื้นที่ ถ้านับเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง พรรคเล็ก ๆ ก็จะไม่สามารถเกิดได้เพราะคะแนนเสียงไม่ถึง หากแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 8 เขต ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 95 พรรคเล็กที่มีคะแนนเสียงอยู่ในบางเขต ก็จะสามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนได้ ทำให้พรรคการเมืองมีศักยภาพในการบริหารงานมากขึ้น มาตรฐานนี้ เป็นการแก้ปัญหาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ซึ่งกว้างเกินไป และคะแนนเสียงที่ได้จะมีแต่พรรคการเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น

1.3.3 ประเด็นของการนับคะแนนเสียง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 98 วรรคสอง “สามารถนำมาตรา 94 วรรคสาม (การนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) มาใช้บังคับกับการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนด้วยโดยอนุโลม”

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “เป็นเพียงกำหนดวิธีว่า การนับคะแนนผู้สมัครในระบบสัดส่วนจะนับอย่างไร คือเมื่อแบ่งสัดส่วนประเทศออกเป็น 8 เขต เป็น 8 ภาค จะต้องนับเป็นภาค ๆ ไป ก็ต้องใช้วิธีเดียวกับการนับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ก็คือเอามารวมตรงไหน ก็กำหนดโดยอนุโลม เพราะว่าการนับคะแนน เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เขาให้นับคะแนนในหน่วยเลือกตั้ง ฉะนั้นก็นับจากหน่วยเลย ก็นับรวมจากหน่วยมาเลยหน่วยไหนมีคะแนนสัดส่วนเท่าไรก็นับมาเลย เป็นเรื่องที่สะดวกและเป็นผลดีต่อระบบการเมืองโดยรวม”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรฐานี้ผมเห็นด้วย ผมว่าสามารถดำเนินการได้ และก็ช่วยทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณ ประหยัดเวลา และได้รับผลใกล้เคียงกัน มีคนส่วนหนึ่งอยากให้นับที่เขตหรืออำเภอ จะมีผลดีผลเสียต่างกัน ถ้านับที่เขตบางที่จะมีการทุจริตกันในเขต ถ้านับที่หน่วยเลือกตั้ง ผู้คนก็จะมองเห็น ถ้านับที่หน่วยเลือกตั้งก็จะสามารถคาดเดาได้ว่าหน่วยนั้น หมู่บ้านนั้นเลือกใคร การนับคะแนนที่เขต ในหลาย ๆ พื้นที่มีการกีดกัน เบี่ยงเบน”

สรุปประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า การนับคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ควรนับที่หน่วยเลือกตั้งเหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เพราะทำให้ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายงบประมาณ และได้รับผลใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นผลดีต่อระบบการเมืองโดยรวม

1.3.4 ประเด็นของการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง “พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตให้ครบตามจำนวน ไม่สามารถถอนการสมัครหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้”

ร.ท.กุเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรฐานนี้หมายถึง เมื่อเขตใดเขตหนึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าไร ต้องส่งให้ครบจำนวนนั้น เช่น เขตหนึ่งมีสามคน ต้องส่งให้ครบสามคน เมื่อส่งแล้วจะถอนหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทีนี้ก็จะทำให้การเลือกตั้งชัดเจนขึ้น ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดการสับสน เขาให้ส่งได้สามคน บางพรรคส่งคนเดียวหรือสองคน ทำให้เกิดความสับสน หากพรรคเห็นว่าผู้สมัครคนนั้นไม่ดี จะไปถอนออกไม่ได้ เพราะว่ามีกำหนดตามเวลาที่สมัคร จะไปถอนออกเพื่อให้เกิดตัวเลขว่าง หรือไปเปลี่ยนแปลงยังไม่ได้ใหญ่ จะเกิดการสับสน ซึ่งมาตรฐานี้จะเป็นผลดีต่อพรรคการเมือง”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ถูกต้องนะครับ คือการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ปัจจุบันในเขตเลือกตั้งจะเป็นเรื่องของจำนวน หนึ่ง สอง สาม การเลือกพรรคการเมืองที่เป็นจริง ทั้งคนทั้งพรรค จะทำให้พรรคคัดสรรคนดีมาสู่ระบบ ถ้าเขตไหนมีสามคน ต้องส่งทั้งทีม เขตไหนมี สอง ก็ส่งสอง มีหนึ่งก็ส่งหนึ่ง หรือไม่ส่งเลย แต่ส่งแล้วทำให้เกิดระบบการเป็นพรรคการเมืองขึ้น เพราะฉะนั้นการพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งเราไม่ได้ส่งเท่าที่มีความสามารถแล้ว ยิ่งเสียไปใหญ่ เช่น เขตเลือกตั้งนี้ ไม่พร้อมไม่ส่ง ถ้าส่งจะส่งเป็นทีม เพราะเลือกได้สามเบอร์ แต่ถ้าเลือกเบอร์เดียว จะเป็นการทำลายระบบพรรคการเมือง ซึ่งไม่จำเป็น แล้วพรรคเล็กก็ไม่เกิดด้วย”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ประเด็นนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดาอยู่แล้ว เพราะว่าเวลารับสมัครแล้วมาถอน เลขเบอร์ก็เปลี่ยน เขาเขียนกฎหมายไว้เพื่อให้เกิดการจัดการเลือกตั้งสะดวก ง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่สับสน ไม่ใช่วันนี้สมัคร อีกวันไปถอน ก็ทำให้เกิดความยุ่งยาก”

สรุปประเด็นมาตรฐานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ มีความเห็นตรงกันว่า มาตรฐานี้ เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีความรอบคอบที่จะคัดสรรคนดีเข้าสู่ระบบการเมือง ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง ไม่สามารถให้ถอนหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้ หากส่งคนไม่ดี มีการทุจริต ก็จะไม่สามารถถอนหรือเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้เกิดปัญหา กับพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคในภายหลังได้ และการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ควรส่งเป็นทีม จะทำให้เกิดพัฒนาการของพรรคการเมืองต่อไปได้

1.4 สถานภาพความเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

1.4.1 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 101 (3) “สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ถึงวันเลือกตั้ง ยกเว้นยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง”

ร.ท.กุเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “ทำให้เป็นผลดี ตรงที่ว่าแต่ก่อนไม่ได้มีบทบัญญัตินี้ คนเราก็จะเป็นสมาชิกหลายพรรค เวลาตรวจสอบก็ตรวจสอบยากว่าอยู่พรรคไหนแน่ ฉะนั้น ถ้าผู้สมัครจะลงเลือกตั้ง ต้องแสดงความมุ่งมั่นว่าจะอยู่พรรคใดพรรคหนึ่ง ติดต่อกัน

ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันหรือสามเดือน แต่ถ้ามีการยุบสภา จะเป็นกรณีที่ถูกเงิน หรือว่าเป็นกรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งเร็ว ก็เปิดทางให้เป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง ซึ่งก็เหมือนกับว่าไม่มีข้อห้ามเลย เพราะว่าปกติถ้าออกพระราชกฤษฎีกาการเลือกตั้ง ก็จะทำให้เวลา 45 วัน อยู่แล้ว นับจากวันที่สมัครถึงวันเลือกตั้งก็ครบเดือนอยู่แล้ว”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันถึงวันเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคง”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นผลบวกแก่พรรคการเมืองโดยตรง พรรคการเมืองใช้มาตรานี้ในการบังคับสมาชิกให้อยู่ในพรรคการเมือง แต่เป็นผลลบต่อตัวสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการแก้มาตรการ การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้ผลมากที่สุด มาตรการหนึ่ง ซึ่งย้ายพรรคกันมั่วในสมัยก่อนที่เราเบื่อหน่ายกันมาก”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “มาตรานี้ เขาคงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตัดสินใจตั้งแต่เนิ่น ๆ ว่าจะไปอยู่พรรคไหน ในกรณีที่อยู่แล้วว่าจะครบวาระของ ส.ส. ในสมัยนั้น จะต้องมีการจัดการเลือกตั้งใหม่เมื่อครบ 4 ปี ก็ต้องรีบไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคไว้ก่อน เกินกว่า 90 วัน ไม่ใช่เพิ่งจะมาสมัคร แต่ว่ากรณียุบสภานี้ไม่รู้ล่วงหน้า เพราะฉะนั้น ไม่รู้ล่วงหน้าก็เลย สามารถสมัครได้ภายใน 30 วัน เพราะส่วนใหญ่เขาจะกำหนดให้เลือกตั้งหลังจาก 30 วันแล้ว ก็สมเหตุสมผลดี ผมเห็นด้วย”

สรุปในประเด็นมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเป็นสองประเด็นว่า

ประเด็นแรก มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง พรรคการเมืองสามารถใช้มาตรานี้ในการบังคับสมาชิกพรรคไม่ให้ออกนอกแถวไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น ซึ่งทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น

ประเด็นที่สอง เป็นผลลบต่อตัวสมาชิกพรรคการเมือง ทำให้สมาชิกย้ายพรรคลำบากขึ้น เพราะมีกำหนดเวลาการย้ายพรรคระบุไว้ ซึ่งหากย้ายพรรคไปแล้ว ระยะเวลาไม่ทันกับการเลือกตั้ง จะทำให้สมาชิกผู้นั้น หมดสิทธิเข้ารับการเลือกตั้ง

1.4.2 รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 106(6) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 265 (การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยงานของรัฐ แทรกแซงการรับสัมปทานจากรัฐ รับเงินหรือประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานราชการ) หรือมาตรา 266 (ใช้ตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ของข้าราชการ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและเงินเดือน)”
ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมคิดว่ามาตรานี้สมควรแล้ว เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรทำหน้าที่เชิงนิติบัญญัติ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องแต่งตั้ง โยกย้าย กรอบตำแหน่งต่าง ๆ การดำรงตำแหน่งในหน้าที่อื่นใดของรัฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรเป็นอยู่แล้ว จะเกิดกรณีผลประโยชน์ทับซ้อน มาตรานี้จะป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรานี้ ผมเห็นด้วย เรื่องของการแยกอำนาจ อย่างมีความชัดเจน ในที่จริงการที่ฝ่ายการเมืองเข้าไปแทรกแซงในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ไม่เป็นธรรมดาด้วย ผมคิดว่านี่เป็นมาตรการหนึ่ง ก็เหมือนกับการห้ามไม่ให้ฝ่ายหนึ่งเข้ามาแทรกแซงอีกฝ่ายหนึ่งนั่นเอง ผมคิดว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจที่เหมาะสมแล้ว”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะว่าทำให้สมาชิกพรรคการเมือง ทำหน้าที่ของสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ก้าวก่ายในงานของฝ่ายบริหาร และทำให้ภาพพจน์ของพรรค เป็นภาพที่ไม่มีมลทินในเรื่องเกี่ยวข้องกับการทุจริต คอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของบุคคลเกิดขึ้น มาตรา 265 ยิ่งแล้วใหญ่ คุณเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณพิจารณาตรวจสอบเขา แต่คุณไปรับผลประโยชน์เขาแล้วคุณจะทำหน้าที่ตรวจสอบหรือ มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมืองแน่นอน การไปแทรกแซง โยกย้ายข้าราชการ สร้างอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้พรรคการเมืองเข้าไปก้าวก่ายแล้วก็เกิดการกระทำที่มิชอบโดยอำนาจหน้าที่เกิดขึ้น มาตราเหล่านี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้ภาพลักษณ์พรรคการเมืองดีขึ้น เพราะว่าคุณสามารถไปผ่านกระบวนการของคณะรัฐมนตรีได้”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ประเด็นนี้ ผมเห็นด้วยอยู่แล้ว เพราะเขาต้องการที่จะไม่ให้มีการใช้อำนาจ อิทธิพล เข้าไปแทรกแซง ที่ผ่านมา ส.ส. คิดว่าตัวเองมีอิทธิพล ก็ขอให้โยกย้ายข้าราชการ ก็ไปก้าวก่ายฝ่ายบริหาร เพราะฉะนั้น เขาเขียนกฎหมายไว้เพื่อป้องกันไม่ให้มีการก้าวก่ายซึ่งกันและกัน ผมเห็นด้วยกับมาตรานี้”

สรุปในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรทำหน้าที่เชิงนิติบัญญัติ ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องแต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการ เพราะอาจจะทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรก้าวก่ายในงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะทำให้ภาพพจน์ของพรรคการเมืองมีมลทินในเรื่องเกี่ยวข้องกับการทุจริต คอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของบุคคลเกิดขึ้น

1.5 การเงินของพรรคการเมือง

1.5.1 ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นของเงินสนับสนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 73 “รัฐบาลจัดกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง มีที่มาจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินที่ได้รับจากกรมสรรพากร เงินสนับสนุนสมทบจากรัฐบาล” มีดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจำจ กล่าวว่่า “มาตรานี้เป็นหลักการที่จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เพราะเดี๋ยวนีั พรรคการเมืองถูกมองว่าตกอยู่ภายใต้อำนาจกลุ่มนายทุน ถ้ามีงบประมาณจากรัฐเข้ามาทำให้พรรคการเมืองบริหารได้ ก็จะทำให้พรรคการเมืองนั้นปลอดภัยจากอำนาจนายทุน พรรคการเมืองก็จะเป็่นพรรคการเมืองที่เป็นของประชาชนมากขึ้น”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วยเพราะว่าจะได้มีเงินในการพัฒนา ทั้งพัฒนาพรรค พัฒนาระบบประชาธิปไตย สร้างความเข้าใจให้กับประชาชน”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย ในการสนับสนุนบทบาทของพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองยังต้องระดมการสนับสนุนจากประชาชนเป็นหลักด้วย เพราะถ้าไม่มีในเรื่องนี้ มันกลายเป็นว่าตั้งพรรคขึ้นมาเพื่อรับงบประมาณแผ่นดินจากรัฐบาล ก็เป็นภาษีของประชาชน ต้องมีความมุ่งหมายขอระดมความร่วมมือจากประชาชนด้วย ไม่เช่นนั้นความเป็นเจ้าของพรรคการเมืองไม่เกิดแน่นอน”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่่า “มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เรื่องเงินเป็นผลบวกต่อพรรคการเมืองในการดำเนินกิจกรรมทั้งนั้น”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่่า “เพื่อให้พรรคการเมืองมีทุนในการดำเนินกิจการ โดยที่ไม่ต้องไปพึ่งพานายทุนหรือคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะ กฎหมายนี้ เขามีเจตนาต้องการให้มีกองทุนพรรคการเมือง คอยสนับสนุนให้พรรคการเมืองดำเนินกิจการไปได้ โดยจะได้รับการเงินมากน้อยประการใดก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น จำนวนสมาชิกพรรค จำนวนสาขาพรรค จำนวนที่นั่ง ส.ส. จำนวนคะแนนโหวตของ ส.ส. สัดส่วนตัวต่าง ๆ เหล่านี้ ก็พอที่จะรับฟังได้ ภาษีประชาธิปไตยก็หมายถึงว่าให้ประชาชนที่เสียภาษี เขาอยากจะทำเงินส่วนหนึ่งไปสนับสนุนพรรคการเมืองที่นิยมชมชอบ และจะเป็นอีกทางหนึ่ง ที่ช่วยทำให้พรรคการเมืองไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของนายทุน ก็ยอมรับได้ เพียงแต่ว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้ ไม่ควรที่จะดำเนินการในเชิงที่เอาเปรียบระหว่างพรรคการเมืองด้วยกัน เช่น ที่ผ่านมา ครม.มีมติให้เอาเงินภาษีมาสนับสนุนพรรคการเมืองได้ ในช่วงที่สิ้นสุดการชำระภาษี ประมาณการเดือนมีนาคม พังจะมาตัดคืน เหลือเวลาอีก 15 วัน จะถึงวันสิ้นสุดแล้วสำหรับการเสียภาษี และรัฐบาลเองก็โฆษณาว่า ใคร ๆ ชอบเบอร์ 001 ก็ให้เสียกับพรรคนี้ ซึ่งเป็นการเอาเปรียบพรรคการเมืองอื่น ที่ไม่รู้เรื่อง เตรียมตัวไม่ทัน

อันนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมของพรรคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งรัฐข้อมูลล่วงหน้าในขณะที่พรรคการเมืองอื่นไม่รู้เรื่อง”

สรุปในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันว่า มาตรฐานนี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นหลักการที่จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบนายทุน พรรคการเมืองจะได้มีเงินทุนจากรัฐบาลในการพัฒนาพรรคการเมืองเอง และพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน

ในส่วนของการเสียภาษีอากรจากเงินได้ของพรรคการเมืองนั้น กฎหมายภาษีอากรที่ว่าเงินได้ที่พรรคการเมืองได้รับตามมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ถือว่าเป็นเงินได้พึงประเมินเพื่อเสียภาษีหรือไม่ โดยมาตรา 53 มีดังนี้

- 1) เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรคการเมืองตามที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง
- 2) เงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการของพรรคการเมือง
- 3) เงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่ได้จากการจัดกิจกรรมหาทุนของพรรคการเมือง
- 4) เงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ที่ได้จากการบริจาคแก่พรรคการเมือง
- 5) เงินอุดหนุนจากกองทุน
- 6) ดอกผลของเงินและรายได้จากทรัพย์สินของพรรคการเมือง
- 7) รายได้อื่น

โดยได้มีข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร” ดังนั้น พรรคการเมืองจึงได้รับยกเว้นการเสียภาษีอากรจากเงินได้ดังกล่าวตามมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 พรรคการเมืองจึงไม่ต้องนำรายได้ดังกล่าวไปเสียภาษีอากร (วัชรวิทย์ จิตต์พาณิชย์ 2550)

1.5.2 การบริจาคเงินภาษีให้กับพรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 58 “การบริจาคโดยแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี ให้กระทำได้โดยผู้เสียภาษีแต่ละคนอาจจะบริจาคพรรคการเมืองที่ประสงค์จะบริจาคภาษีให้ได้หนึ่งพรรคการเมืองปีละหนึ่งร้อยบาท ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยอธิบดีกรมสรรพากร” และมาตรา 140 “ให้อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 61 และดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 58 ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีให้เสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 58 และ 140 นั้น ทำให้ประชาชนผู้มีเงินได้ทั่วไปสามารถบริจาคเงินให้พรรคการเมืองที่ชื่นชอบได้ พรรคการเมืองจะได้รับเงินภาษีเงินได้ทั้งสิ้น 105 บาท ต่อผู้บริจาค 1 ราย โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เปิดเผยถึงการบริจาคเงินสนับสนุนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 58 และมาตรา 140 ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่กำหนดให้ปีภาษี 2551 เป็นต้นไป ประชาชนผู้มีเงินได้ทั่วไปสามารถบริจาคเงินให้พรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบได้ โดยหักจากภาษีผ่านแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือ ภ.ง.ด.90 และทางรัฐจะจัดสรรเงินสนับสนุนพรรคการเมืองเพิ่มเติมอีกร้อยละ 5 หรือเท่ากับ 5 บาท จากจำนวนเงินที่ผู้มีภาษีเงินได้บริจาคให้พรรคการเมือง 100 บาท ดังนั้น พรรคการเมืองจะได้รับเงินภาษีเงินได้ทั้งสิ้น 105 บาท ต่อผู้บริจาค 1 ราย โดยผู้บริจาคไม่สามารถนำภาษีเงินได้ดังกล่าวมาหักค่าลดหย่อนภาษีได้ และพรรคการเมืองไม่สามารถรับเงินบริจาคจากบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือบุคคลต่างด้าวได้ตามมาตรา 69 เนื่องจากมีความผิดตามกฎหมายมาตรา 118 โดยมีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองกรณีนี้เป็นคนละกรณีกับการบริจาคของบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองได้ไม่เกิน 10 ล้านบาท ต่อปี ตามมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีข้อตกลงกับกรมสรรพากรว่าเมื่อผู้มีเงินได้แสดงเจตนาบริจาคภาษีเงินได้ให้กับพรรคการเมืองใดกรมสรรพากรจะเป็นผู้จัดเก็บและส่งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการมอบให้กับพรรคการเมืองนั้น ๆ

คณะกรรมการเลือกตั้ง ด้านกิจการพรรคการเมือง กล่าวว่า “การรับบริจาคภาษีเงินได้ให้กับพรรคการเมือง เป็นการนำข้อบัญญัติจากต่างประเทศมาใช้ คือประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสามารถให้ประชาชนบริจาคเงินให้กับพรรคการเมืองได้ จำนวน 10 ดอลลาร์ต่อปี ทั้งนี้ ไม่ได้กำหนดเป็นข้อบังคับแต่เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการเมืองนั้นๆ สำหรับประชาชนที่มีความประสงค์จะบริจาคภาษีเงินได้ให้แก่พรรคการเมือง สามารถกรอกข้อความที่กำหนดเพิ่มเติมในช่องประสงค์บริจาคเงินให้กับพรรคการเมืองที่ต้องการ โดยแต่ละพรรคการเมืองจะมีรหัสพรรคการเมืองกำกับตามลำดับการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง” (มติชนออนไลน์ 2552)

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินการของพรรคการเมืองอย่างแท้จริง โดยคำนึงว่าพรรคการเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีรากฐานมาจากประชาชน ซึ่งไม่เพียงแสดงเจตจำนงการมีส่วนร่วมในพรรคด้วยการสมัครเป็นสมาชิกพรรค ลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครของพรรค หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่พรรคจัดขึ้นเท่านั้น การบริจาคเงินภาษีที่ต้องเสียตามปกติเป็นประจำทุกปีให้แก่พรรคการเมือง โดยไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งในการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมืองที่ประชาชนชื่นชอบให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง เพื่อเสนอและผลักดันนโยบายสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงวัตถุประสงค์

การมีส่วนร่วมสนับสนุนพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง มี 3 ขั้นตอน คือ

- 1) กรอกแบบฟอร์มยื่นแบบเสียภาษี ภ.ง.ด.90, 91
- 2) ทำเครื่องหมาย ในช่องประสงค์จะบริจาคเงินภาษี 100 บาท
- 3) กรอกรหัสพรรคการเมืองที่ชื่นชอบเพียง 1 พรรค (รหัสพรรคการเมืองดูได้จาก

เว็บไซต์กรมสรรพากร www.rd.go.th และสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง www.ect.go.th)

ปีภาษี 2551

แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้มีเงินได้ธรรมดาทั่วไป

ภ.ง.ด.90

ผู้มีเงินได้: นายประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร
 ภรรยา: นางสาวประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร

ชื่อ: นายประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร
 ภรรยา: นางสาวประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร

สถานภาพของผู้นิมนต์

1) บุคคลธรรมดา 2) ห้างหุ้นส่วนสามัญ
 3) ผู้ถึงแก่กรรมด้วยระหว่างปีภาษี 4) ผู้ถึงแก่กรรมก่อนปีภาษี
 5) กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

ภาษีที่ชำระเพิ่มเติม

ผู้มีเงินได้ - บาท
 คู่สมรส - บาท
 รวม - บาท

ค่ารับรางวัล

ภาษีที่ชำระไว้เกิน

ผู้มีเงินได้ - บาท
 คู่สมรส - บาท

การร้องขอคืนเงินภาษี

ผู้มีเงินได้: - บาท
 คู่สมรส: - บาท

การแสดงความริจาคภาษีที่ชำระให้พรรคการเมือง:

พรรคการเมือง: รหัสพรรคการเมือง

ไม่ประสงค์บริจาค ประสงค์บริจาคภาษี 100 บาทให้
 ไม่ประสงค์บริจาค ประสงค์บริจาคภาษี 100 บาทให้

ช่องสำหรับแสดงความประสงค์ว่าจะบริจาคเงินให้พรรคการเมืองหรือไม่ ในแบบ ภ.ง.ด.90 และ ภ.ง.ด.91 โดยต้องใส่รหัสพรรคการเมืองด้วย

ผู้ยื่นคำขอ: นายประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร
 ภรรยา: นางสาวประจักษ์ ประจักษ์
 ที่อยู่: กรุงเทพมหานคร

โปรดทราบ

- กรมสรรพากรให้บริการอิเล็กทรอนิกส์แบบ ภ.ง.ด. 90 ทางเว็บไซต์ของกรมสรรพากรที่ www.rd.go.th ได้แก่
1. บริการยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 และชำระภาษี หรือขอคืนภาษีผ่านระบบเว็บไซต์ของกรมสรรพากร
 2. บริการพิมพ์แบบ ภ.ง.ด.90 ของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
 3. บริการไปกรมสรรพากรแบบ ภ.ง.ด.90 ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- ☎ โทร. 1588 หรือโทร. 0-2272-8000

ภาพที่ 4.1 แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภ.ง.ด.90 ปีภาษี 2551

1.5.3 ประเด็นรายได้ของพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 59 “ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บริจาคเงินแก่พรรคการเมืองเกินสิบล้านบาทต่อปี”

จากมาตรานี้ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไม่ได้มีข้อห้ามเรื่องการบริจาคเงินไว้ ใครจะบริจาคเงินให้พรรคการเมืองเท่าไรก็ได้ ทำให้ในช่วงรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีการบริจาคเงินให้พรรคไทยรักไทยเป็นจำนวนมาก

โดยเฉพาะคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้บริจาคให้พรรคไทยรักไทยกว่า 80 ล้านบาท ซึ่งก่อให้เกิดระบบเผด็จการนายทุนในพรรคไทยรักไทยขึ้นมา อีกกรณีหนึ่ง พรรคเพื่อไทย ได้ร้องเรียนคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า พรรคประชาธิปัตย์รับเงินบริจาคจาก นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ไทย จำนวน 250 ล้านบาท เมื่อ พ.ศ. 2548 ซึ่งนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ไทย กล่าวว่า “ได้เคยจ่ายเงินจำนวน 250 ล้านบาท ให้กับพรรคประชาธิปัตย์จริง แต่เป็นการจ่ายเงินค่าโฆษณา และไม่คิดว่าจะมีความผิด เนื่องจากในช่วงดังกล่าวยังมีการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งไม่มีการระบุความผิดในการบริจาคเงินจำนวนดังกล่าว ซึ่งผิดกับในปัจจุบันที่มีการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีการระบุถึงความผิดในการให้เงินบริจาคพรรคการเมือง” โดย คณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการพรรคการเมือง กล่าวว่า “เงินดังกล่าวมีการบริจาคในปี 2548 ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังไม่มีการกำหนด เพดานเงินบริจาค แต่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้หากเป็นเงินโดยมิชอบ” (พากฟ้าทะเลฝัน 2552) แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไม่ได้กำหนดเพดานการรับบริจาคของพรรคการเมืองไว้ พรรคการเมืองอาจตกอยู่ภายใต้ระบบ นายทุนมาครอบงำพรรคได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มาตรา 59 ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บัญญัติขึ้นมาเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะการให้ นายทุนบริจาคเงินจำนวนมากแก่พรรคการเมือง เป็นการได้เปรียบเสียเปรียบอย่างมากต่อพรรค การเมืองอื่น

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นมาตรา 59 มีดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “บทบัญญัติมาตรานี้ กล่าวว่าคุณคณนั้นจะมีอิทธิพลต่อพรรค ไม่ให้ใครคนใดคนหนึ่งเป็นนายทุนคนเดียวมาครอบงำพรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย ป้องกันการเป็นนายทุนพรรค มีอำนาจครอบงำพรรคการเมือง”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “เพราะต้องการไม่ให้มีการครอบงำพรรคการเมือง มีกำหนดสิบล้านบาท ไม่งั้นนายทุนจะมีอำนาจครอบงำพรรคการเมืองมาก แต่จริง ๆ แล้วเป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้การดำเนินกิจกรรมพรรคการเมืองกระจายไปยังกลุ่มผู้สนับสนุนมากขึ้น ไม่งั้นจะมีนายทุนผู้มีอำนาจผูกขาดพรรค แต่ข้อเสียคือให้แค่สิบล้านบาท บางที่ไม่พอทำกิจกรรมในความเป็นจริง แต่มาตรานี้เป็นเกณฑ์ที่หลาย ๆ ประเทศใช้กัน เป็นเรื่องปกติ ที่คงต้องคุมมาตรฐานการบริจาคให้พรรคการเมือง ไม่อย่างนั้นจะมีการบริจาคที่มีขอบเกิดขึ้น”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “สิบล้าน เป็นจำนวนที่พอสมเหตุสมผล คน ๆ หนึ่ง ไม่ควรจะบริจาคมากกว่าสิบล้าน ไม่เช่นนั้นพรรคการเมืองก็จะเป็นของคน ๆ นั้นไป ก็จะไม่เป็นพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย มาตรานี้ ผมว่าเหมาะสมแล้ว”

สรุป ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มาตรการนี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้นายทุนไม่สามารถมีอิทธิพลครอบงำพรรคการเมืองได้ ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง มีการกระจายไปยังกลุ่มผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่การจำกัดเพดานการบริจาคเงินสิบล้านบาทต่อปี อาจไม่พอทำกิจกรรมทางการเมือง ทำให้พรรคการเมืองต้องระดมหาทุนในทางอื่น

1.5.4 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 67 “ห้ามมิให้สมาชิกซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก เว้นแต่ได้รับมอบหมายจากกรรมการบริหารพรรคการเมือง” ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้
ร.ท.กฤเทพ ไสกระจำง กล่าวว่ “มาตรการนี้ก็เหมือนกัน การจะรับบริจาคต้องดูให้ดีว่ามีเจตนาอะไรแอบแฝงหรือเปล่า เพื่อป้องกันไม่ให้พรรคการเมืองสนองประโยชน์ต่อบุคคลที่บริจาคโดยหวังผลทางการเมือง”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่ “มาตรการนี้ เพื่อป้องกันคนมาสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเอาชื่อพรรคการเมืองไปหาประโยชน์โดยมิชอบต่าง ๆ เป็นผลบวกกับพรรคการเมืองครับ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่ “สนับสนุนไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกเสมอไป ต้องยอมรับว่พรรคการเมืองตั้งขึ้นเป็นของประเทศ เป็นของประชาชนทั้งประเทศ แล้วการดำเนินการบริหารพรรคการเมือง หรือการประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวทางการเมือง ก็กระทบกับผลของทั้งประเทศ แต่สมาชิกเป็นเพียงกองหน้า ที่ขึ้นมาสู่การปฏิบัติ มาทำหน้าที่แทน เพราะฉะนั้นการได้รับการบริจาค ได้รับการสนับสนุน ผมคิดว่าต้องไม่ผิด เพราะสมาชิกบางคนมีแรงออกแรง มีเงินออกเงิน มีปัญญาใช้ปัญญา ความสามารถของแต่ละคนแตกต่างกัน สมาชิกทุกคนหาเงินไม่ได้เลย แต่ว่มีความรู้ ความสามารถ คนบางคนความรู้น้อย เงินก็ไม่มี แต่ก็พร้อมที่จะทุ่มเทแรงกาย ลักษณะการให้ของพรรคการเมืองเป็นอย่างนี้ ต้องได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เฉพาะสมาชิกไม่พอ”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่ “มาตรการนี้ดีแล้ว เพราะว่การรับผิดชอบพรรคการเมือง เป็นเรื่องของคณะกรรมการบริหารพรรค สมาชิกไปรับบริจาค ต้องส่งกรรมการบริหารพรรค โดยได้รับมอบหมายเท่านั้น หากเที่ยวไประดมทุนโดยอาศัยชื่อของสมาชิกพรรค ทำให้พรรคเกิดความเสียหาย และมาตรา 67 ไม่ได้มีปัญหาอะไร เพราะพรรคการเมืองถึงไม่ได้ใช้สมาชิกไปขอรับบริจาค ก็ทำหนังสือมอบหมายไป และทำตามกติกาไปก็ไม่มีผลเสียอะไร”

สรุปในประเด็นมาตรการนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มาตรการนี้เป็นผลบวกกับพรรคการเมือง เป็นการป้องกันสมาชิกใช้ชื่อของพรรคการเมืองไปแอบอ้างหาประโยชน์

โดยมีขอบต่าง ๆ โดยไม่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองมีความเสียหายได้

1.5.5 ประเด็นของการบริจาคแก่พรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 “รายได้ของพรรคการเมืองมีที่มาได้หลากหลายแนวทาง” มีดังนี้

1) เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรค

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ถูกต้องอยู่แล้วที่สมาชิกจำเป็นที่จะต้องแสดงความเป็นสำนึกที่สังกัดต่อพรรคการเมือง”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “ดีแล้ว เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรคเป็นรายได้หลักของพรรคการเมืองในระบบสากล”

2) เงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการของพรรค

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “เงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้า บริการของพรรค เป็นเรื่องของเชิงสัญลักษณ์ด้วย ผมคิดว่าควรจะมีได้”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “ข้อนี้เป็นรายได้หลักของพรรคการเมือง”

3) เงินได้จากการจัดกิจกรรมหาทุนของพรรค

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “เป็นทางเดียวที่พรรคการเมืองจะหาทุนกันในช่วงที่จะมีการหาเสียงเลือกตั้ง หรือในแต่ละช่วงที่สำคัญ”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “พรรคต้องทำ ระดมทุน มีรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมและไม่ผิดกฎหมายที่ประชาชนให้ได้”

4) เงินบริจาคแก่พรรค

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “เงินบริจาคแก่พรรค ก็ดีครับ แต่ว่าควรมีข้อกำหนดการบริจาค ว่าบริจาคโดยใคร ได้เท่าไร”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ข้อนี้ดีครับ เพราะประชาชนที่ศรัทธาในพรรคการเมือง สามารถบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองได้ทุกวัน”

5) เงินอุดหนุนจากกองทุน

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “ข้อนี้มีความจำเป็นครับ เพราะรัฐบาลจัดให้มีกองทุนแล้ว ก็ต้องอุดหนุนพรรคการเมืองด้วย จึงจะทำให้พรรคการเมืองพัฒนาได้”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “เงินอุดหนุนจากกองทุนของพรรคการเมือง มีเพื่อเสริมให้ระบบการเมืองเดินไปอย่างมีการตรวจสอบได้ด้วย เพราะไม่มีใครให้เงินพรรคโดยไม่ตรวจสอบ ตรงนี้องค์กรกลางต้องทำ”

นายคมสัน โปธิ์คง กล่าวว่า “รัฐควรสนับสนุนในการทำกิจกรรม
เท่าที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นการให้เงินอุดหนุนเป็นเงินเสริมที่เข้ามา
ช่วยในการทำกิจกรรม เป็นข้อดีแล้ว ไม่มีปัญหาอะไร ถือว่าหลากหลาย”

6) ดอกเบี้ยและรายได้จากทรัพย์สินของพรรค

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ข้อนี้ หากพรรคการเมืองมีสินทรัพย์
เงินฝากธนาคาร ก็เป็นเรื่องของความจำเป็นที่ต้องได้ดอกเบี้ยตรงนี้อยู่แล้ว ไม่เสียหายอะไร”

นายคมสัน โปธิ์คง กล่าวว่า “ดอกเบี้ยและรายได้จากทรัพย์สินของ
พรรคการเมือง ผมคิดว่าคืออยู่แล้ว การหารายได้ของพรรคค่อนข้างกว้างพอสมควร ไม่ได้ปิดแคบ
อะไร ในต่างประเทศใช้การขายของเป็นรายได้ของพรรค เช่น ในประเทศไต้หวัน ขาย กาแฟ เสื้อยืด
ธง เข็มกลัด พวงกุญแจ ฯลฯ นั่นคือการระดมทุน ซึ่งพรรคการเมืองไทยไม่เคยทำเลย ในแง่ของ
การระดมทุนมีหลายรูปแบบที่พรรคการเมืองสามารถเลือกใช้ได้”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “เกี่ยวกับรายได้ของพรรคการเมือง
ทั้งหมดทุกข้อนี้ผมเห็นด้วย น่าจะคงไว้หมดเลย เพราะเป็นช่องทางที่จะให้พรรคการเมืองมี
เงินสนับสนุนในการทำกิจกรรมของพรรคได้”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “มาตราที่เกี่ยวกับการเงินของ
พรรคการเมืองทั้งหมดนั้นคืออยู่แล้ว ช่วยให้ผู้พรรคไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุนมากเกินไป”

สรุปในประเด็นการบริจาคแก่พรรคการเมืองนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความ
เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 เรื่องเกี่ยว
กับรายได้ของพรรคการเมือง เป็นผลบวกต่อพรรคการเมืองทุกข้อ เพราะทำให้พรรคการเมืองมีเงิน
อุดหนุนจากกองทุน และจากการระดมทุนต่าง ๆ ของพรรคการเมืองเอง ซึ่งพรรคการเมืองจะ
พัฒนาได้ จะต้องมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ทั้งทางด้านการเลือกตั้ง การให้ความรู้แก่
ประชาชน ซึ่งจะต้องอาศัยเงินในการดำเนินกิจกรรมทั้งนั้น มาตรานี้ จึงเป็นการกำหนดแนวทางให้
พรรคการเมืองสามารถหาเงินได้โดยถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้

1.6 ประเด็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 79 “ให้นายทะเบียนจัดสรรเวลาออกอากาศ
ให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรค โดยคำนึง
ถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง เพื่อให้แสดงผลงานของพรรคการเมือง
ปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสองครั้ง โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ”

ในเรื่องนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการพรรคการเมือง ได้กำหนด
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรการออกอากาศ ร่วมกับผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุ

โทรทัศน์ เพื่อจัดสรรเวลาออกอากาศให้กับพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แถลงผลงาน โดย คณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการพรรคการเมือง กล่าวว่า “ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยพรรค การเมืองมาตรา 79 กกต. ต้องจัดสรรเวลาให้กับพรรคที่มี ส.ส.ในสภาฯ ได้แถลงผลงานให้ประชาชนได้รับทราบผ่านทางโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งได้ข้อสรุปว่าพรรคที่มี ส.ส.ต่ำกว่า 50 คน จะได้รับการจัดสรรเวลาในการแถลงผลงาน 15 นาที ส่วนพรรคที่มี ส.ส.เกินกว่า 100 คน จะได้รับการจัดสรรเวลา 30 นาที ส่วนช่วงการออกอากาศนั้นจะมีสองช่วง คือ ช่วงแรกระหว่างวันที่ 20 พ.ค. ถึง 20 มิ.ย. ส่วนช่วงที่สองระหว่างวันที่ 15 ก.ย.ถึง 15 ต.ค. สำหรับช่วงเวลาในการออกอากาศทางโทรทัศน์ ระหว่างเวลา 17.00 น. ถึง 22.00 น ส่วนวิทยุอยู่ระหว่าง 8.00 น. ถึง 22.00 น” (ผู้จัดการออนไลน์ 2551) แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความสำคัญกับการออกอากาศของพรรคการเมือง ถึงได้จัดสรรเวลาออกอากาศในช่วงที่มีประชาชนสนใจมาก ดังจะเห็นได้ว่าช่วงเวลา 17.00 – 22.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนรับชมโทรทัศน์มากที่สุดช่วงหนึ่งเลยทีเดียว

ความเห็นของ ร.ท.กฤษ เทพ ไสกระจำ กล่าวไว้ว่า “ดีครับ แต่การที่จะไปกำหนดว่าเฉพาะพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็มองได้เหมือนกันว่าพรรคที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็จะหมดสิทธิที่จะใช้เงินหรือได้รับการสนับสนุนในลักษณะอย่างนี้ ก็เสียหายอยู่เหมือนกัน แต่ถ้าไม่มีข้อกำหนดอย่างนี้ จะกลายเป็นว่ามีพรรคการเมืองมากมายแล้วจะจัดสรรลำบาก พรรคการเมืองก็ควรจะพิสูจน์ตัวเองว่าเข้มแข็ง อย่างน้อยมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสภาได้ แต่ถ้าไม่มีก็อาจจะมีปัญหา แต่คิดว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ทำให้พรรคการเมืองได้ประชาสัมพันธ์ผลงานให้ประชาชนได้ทราบ”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย แต่ว่าควรที่จะจัดสรรเวลาที่เหมาะสม ไม่ใช่ไปจัดสรรเวลาที่ไม่มีคนดู ควรจะมีรูปแบบในการนำเสนอที่หลากหลาย ไม่ใช่ให้เวลาครึ่งชั่วโมง หรือหนึ่งชั่วโมง แล้วก็ไม่มีคนสนใจ เพราะว่ามันน่าเบื่อหน่าย ควรปรับปรุงในทางปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และการออกอากาศควรจะสลับหมุนเวียนทุกช่อง”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ดีครับ ไม่มีปัญหาอะไรสำหรับมาตรานี้ ผมเห็นด้วยอยู่แล้ว เป็นผลบวกต่อพรรคการเมืองแน่นอน”

สรุปประเด็นมาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะให้พรรคการเมืองสามารถแถลงผลงานที่ผ่านมา และพรรคการเมืองเล็ก ๆ สามารถแจ้งเกิดได้ เป็นที่รู้จักของประชาชน แต่ในเรื่องกระบวนการปฏิบัติยังเป็นปัญหา รูปแบบรายการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้ยังไม่น่าสนใจ รูปแบบรายการควรเป็นแบบรายการสัมภาษณ์มากกว่าการมานั่งแถลงการณ์ หรืออ่านข่าว เพื่อที่จะได้เป็นที่น่าติดตามของประชาชนมากขึ้น

1.7 ประเด็นของการสืบสภาพ การยุบพรรคการเมือง

1.7.1 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสอง “ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ทราบการกระทำความผิดกล่าว ข่มขู่มีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการกระทำความผิดกล่าว” วรรคสี่ “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี” ในประเด็นมาตรา 68 วรรคสี่ ตอนที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ยังเป็นฉบับร่างรัฐธรรมนูญฉบับรับฟังความคิดเห็นอยู่นั้น ไม่มีเนื้อหาในการตัดสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง ที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค จนกระทั่งใกล้วันที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะอ่านคำวินิจฉัยคดียุบพรรคไทยรักไทย ประเด็นนี้จึงเกิดขึ้นมา และก็ปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสี่ในท้ายที่สุด (ณรงค์เดช สรุ โฆษิต 2550)

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “มาตรานี้ผมเห็นด้วย ถ้าเกิดมีพรรคการเมืองใดที่กระทำการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ก็ควรที่จะถูกดำเนินการ ผมคิดว่าล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ควรจะมากกว่าห้าปี อาจจะสิบปี การกระทำการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย เช่น สนับสนุนทหารปฏิวัติ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “มาตรานี้ ผมเห็นด้วย นี่เป็นมาตรการที่พรรคการเมืองต้องไม่ทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไม่ดี หากพรรคการเมืองใดทำแบบนี้ สมควรถูกยุบพรรคครับ”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ประเด็นนี้ไม่ใช่ประเด็นทั่วไปที่ยุบพรรคแล้วหมดสิทธิ ประเด็นนี้หมายถึงการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย เมื่อเขาไปล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วไปตัดสิทธิเขา 5 ปี ไม่สมเหตุสมผล เพราะเขาล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ควรตัดสิทธิเขาตลอดไป เพราะไม่ใช่ คดีเล็ก ไม่ใช่ความผิดเล็กน้อย เพราะเป็นความผิดถึงล้มล้างระบอบประชาธิปไตย จะตัดสิทธิ 20 ปีหรือ 30 ปี ก็ว่ากันไป ไม่ใช่แค่ 5 ปี”

สรุปในมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า จะส่งผลบวกต่อพรรคการเมืองที่ดี ทำให้พรรคการเมืองมีความระมัดระวังในการทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ส่วนพรรคการเมืองที่ไม่ดี มีการกระทำการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย ก็สมควรที่จะถูกดำเนินการยุบพรรคการเมืองไป จะทำให้พรรคการเมืองที่ไม่ดีหมดไปจากระบบการเมืองไทย

1.7.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 “พรรคการเมืองสิ้นสภาพ หากไม่ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกัน สมาชิกพรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคนภายในหนึ่งปี”

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้ เป็นการพิสูจน์ว่าพรรคการเมืองจริงใจ เวลาตั้งพรรคการเมืองจะต้องต่อสู้ในการเลือกตั้ง ฉะนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งต้องส่งผู้สมัคร หากไม่ส่งผู้สมัครสองครั้งติดต่อกัน แสดงว่าเจตนาจะเป็นพรรคการเมืองไม่ดีขณะเดียวกัน การตั้งพรรคการเมืองหากสมาชิกพรรคไม่ถึงห้าพันคน ก็เป็นพรรคการเมืองไม่ได้ ก็ถูกแล้ว หลักการนี้ ใช้ได้”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมเห็นว่า ถ้าไม่ส่งผู้สมัคร หรือมีสมาชิกพรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคน ควรจะยุบพรรคไปเลย ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “เห็นด้วย เพราะว่าพัฒนาของพรรคการเมืองมาถึงขั้นหนึ่งแล้วที่ว่าพรรคการเมืองควรจะอยู่เป็นที่ยอมรับของประชาชน คือถ้าไม่สามารถให้การยอมรับได้เลย การจากไปก็เป็นความจำเป็นเหมือนกัน เพราะจะเกี่ยวกับเรื่องการอุดหนุนพรรคการเมืองด้วย พรรคการเมืองควรเป็นองค์กรแห่งความรับผิดชอบ และเป็นองค์กรแห่งตัวแทน ถ้ากรรมการบริหารพรรคไม่สามารถรับผิดชอบได้ พรรคก็จะต้องยุบ หรือในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนเลย ก็ควรที่จะยุบพรรค เหมือนกัน”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นการสิ้นสภาพ ไม่ใช่ยุบพรรค ต้องเข้าใจว่าเป็นมาตรการใหม่ พรรคการเมืองไม่ส่งผู้สมัครเลยจะเป็นพรรคการเมืองได้อย่างไร พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวของกลุ่มคน เพียงแต่ว่าจำนวนห้าพันคนอาจจะเป็นตัวฐานที่สูงไป แต่เรื่องการสิ้นสภาพเป็นมาตรการใหม่ของกฎหมายพรรคการเมืองฉบับปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายพรรคการเมืองเดิมไม่มี ถ้าพรรคมีสมาชิกไม่ถึงจำนวน เขายุบพรรคอย่างเดียว ข้อเสนอที่ตอนร่างกฎหมายผมเป็นคนเสนอเอง”

สรุปมาตรา 91 นี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีการธรรมาภิบาล ทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพยายามหาสมาชิกให้ได้ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองกำหนดไว้ห้าพันคน หากพรรคการเมืองทำไม่ได้ ควรจะสิ้นสภาพไป เพราะอาจไม่มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นพรรคการเมืองที่ดี ซึ่งมีผลผูกพันกับเงินอุดหนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล ทำให้สิ้นเปลืองเงินงบประมาณแผ่นดิน มาตรานี้ เป็นผลดีต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองโดยรวม

2. ผลกระทบทางลบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

2.1 การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

2.1.1 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 65 วรรคสาม “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติข้อบังคับดังกล่าว หากขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิก”

มาตรานี้ มีจุดประสงค์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความอิสระในการทำงาน ปลอดภัยจากการครอบงำของพรรคการเมือง ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพรรคได้ยากขึ้น โดย ร.ท.กฤเทพ ไสยกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้ก็เป็นการคุ้มครองการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องการให้เป็นอิสระ ไม่ให้พรรคเข้าไปครอบงำ เป็นการป้องกันให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่โดยอิสระ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนไหนเห็นว่าข้อบังคับของพรรคตนเอง หรือมติในเรื่องใดของพรรค เป็นเรื่องที่ไม่ชอบหรือขัดแย้งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็ให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้คำพิพากษา ใช้ดุลพินิจตัดสิน ซึ่งตัวนี้ หัวใจหลักคือว่าคำประกัน ซึ่งแต่ก่อนจะไม่มี หลักการคือว่าไม่ต้องการให้พรรคการเมืองเข้มแข็งเกินไป แล้วไปครอบงำการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรานี้เป็นผลพวงมาจากการที่มีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมาก ฉะนั้นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ก็จะมีข้อบัญญัติในการที่จะพยายามลดความเข้มแข็งของพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นอย่างหนึ่ง คือถ้าพรรคการเมืองมีมติไปบังคับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขาก็สามารถไปร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ตรงนี้ก็ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอิสระ”

นายคมสัน โภธิคัง กล่าวว่า “เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นเรื่องดีที่ ให้สมาชิกมีความเป็นอิสระได้พอสมควร เรื่องนี้ไปสอดคล้องกับหลักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ไม่ได้เขียนตรง แต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 นี้เขียนตรง เพราะฉะนั้นมาตรา 65 นี้ ของเดิม เป็นข้อดีด้วยซ้ำไปที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้มีสิทธิที่โต้แย้ง คัดค้านการกระทำที่ไม่ชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ เช่น บังคับให้เขาลงมติในเรื่องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เขาก็มีสิทธิที่จะวินิจฉัยในนั้นได้ แต่พรรคการเมืองอาจมองว่าทำให้การบริหาร

จัดการภายในพรรคยาก แต่ต้องตอบว่าในอดีต พรรคการเมือง การที่ไม่ได้เป็นพรรคการเมือง จึงถูกรวบงำโดยกลุ่มคนบางกลุ่ม ที่เป็นผู้บริหาร เพราะฉะนั้นการจำกัดอำนาจของผู้ที่มีอำนาจบริหาร ซึ่งไม่ได้มีฐานรากจากประชาชน จึงใช้มาตรการเหล่านี้ เป็นมาตรการสำคัญ เพราะว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน การที่เขาไปสัญญากับประชาชน ถึงแม้ว่าจะในนามพรรค หรือแม้ในกรณีที่เข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน การกิจสำหรับประชาชนเป็นภารกิจที่ศักดิ์สิทธิ์พอสมควร ที่จะต้องมีสิทธิที่จะโต้แย้งการกระทำของกรรมการบริหารพรรคได้”

สรุปรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 65 วรรคสาม นี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เป็นผลดีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีความเป็นอิสระจากพรรคการเมืองมากขึ้น สามารถโต้แย้ง คัดค้าน การกระทำที่ไม่ชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเขาได้ โดยสามารถร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้วินิจฉัยในมติของพรรคการเมืองนั้นว่าขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ หากขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิก แต่เป็นผลเสียต่อพรรคการเมืองโดยตรง เพราะพรรคการเมืองไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ทำให้พรรคการเมืองบริหารจัดการภายในพรรคได้ยากขึ้น เป็นการลดความเข้มแข็งของพรรคการเมือง

2.1.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง และปรากฏหลักฐานว่าหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย การกระทำความผิดว่า ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่คำสั่งยุบพรรคการเมือง”

มาตรานี้ เป็นปัญหามากในตอนศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังประชาชน จากกรณีของ นายยงยุทธ ดิยะไพรัช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ชื่อเสียงในจังหวัดเชียงราย โดย นายสุเมธ อุปนิสากร คณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วม กล่าวว่า “ส่วนตัวเห็นว่าควรพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 98 เนื่องจากระบุดตอนหนึ่งว่า หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย ซึ่งหมายถึงต้องพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะกรรมการบริหารพรรคที่มีส่วนรู้เห็น ผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมรู้ เกี่ยวข้อง ตนเข้าใจว่าก็ไม่ควรถูกเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง เพราะ พ.ร.บ.เลือกตั้ง ส.ส. และการได้มาซึ่ง ส.ว. 2550 มาตรา 103 มีเนื้อหาระบุว่า ถ้าการกระทำปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคผู้ใดมีส่วนร่วมรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย

หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ กต. เสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคคนั้น และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น 5 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ซึ่งระบุชัดเจนว่าหากจะต้องมีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเช่นนี้ก็ให้โยงไปใช้กับ พ.ร.บ.พรรคการเมืองด้วย ผมจึงบอกว่าอยากให้ช่วยกันพิจารณาดู เพราะผมเองก็ยังไม่แน่ใจว่า ในกฎหมายเลือกตั้ง และกฎหมายพรรคการเมืองนั้นจะแตกต่างกันอย่างไร และกฎหมายทั้งสองฉบับนี้จะขัดแย้งกันหรือไม่” (เชื่อนันท์ 2551 : 3) แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 นั้น ยังมีความคลุมเครืออยู่กับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ซึ่งต้องตีความให้ได้ว่ากรรมการบริหารพรรคที่มีส่วนรู้เห็นกับการทุจริตเท่านั้นที่สมควรถูกตัดสิทธิทางการเมืองไม่ใช่ทั้งหมด

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดย ร.ท. กุเทพ ไสกกระจาง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นหลักการที่ต้องดูให้ดีว่ามันขัดต่อหลักนิติธรรมหรือไม่ เพราะว่าการสั่งยุบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เขาจะไม่มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นเรื่องที่ยากมาก ๆ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีข้อบัญญัติที่ทำให้การยุบพรรคการเมืองกระทำได้ง่าย และยังไปตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีกด้วย ทำให้เกิดคำถามว่าแล้วพรรคการเมืองจะเป็นสถาบันได้อย่างไร จริง ๆ แล้วถ้ากรรมการบริหารพรรคทำผิด คนนั้นก็จะต้องรับผิดชอบไป เป็นคน ๆ ไป การจะเขียนโยงว่ากรรมการบริหารพรรคไม่ดูแล ปล่อยปละละเลย เราจะไปรู้ได้อย่างไร เพราะว่ากรรมการบริหารแต่ละคนจะมีความเคลื่อนไหว มีกิจกรรมของแต่ละคนไป จะให้คนอื่นไปรับรู้ด้วยหรือควบคุมด้วยก็คงไม่ได้ ตรงนี้เห็นว่าหลักการนี้น่าจะเป็นผลเสียต่อพรรคการเมืองมากกว่า แล้วก็มีความที่จะทำลายพรรคการเมืองบางพรรคมากกว่า ซึ่งไม่ควรที่จะเป็นหลักการในรัฐธรรมนูญ เพราะว่ามาตรานี้เป็นหลักการในประกาศคณะปฏิวัติ หรือประกาศ คปค. ตัวนั้นก็ถือว่ารับได้ เพราะว่าเกิดการปฏิวัติขึ้นมาเขาก็เขียนประกาศคณะปฏิวัติเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ว่านำมาเขียนในรัฐธรรมนูญมันเป็นหลักการใหญ่ ซึ่งมันเป็นเรื่องที่ทำลายความเข้มแข็งของพรรคการเมืองโดยตรง”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรานี้ จะเป็นผลลบต่อพรรคการเมืองในสภาพปัจจุบัน แต่ไม่ใช่พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ตามนิยามความหมายของพรรคการเมืองที่เรียนกันมา มาตรานี้ไม่เคยใช้ที่อื่น ก็ไม่จำเป็นว่าใช้ที่อื่นแล้วใช้กับเมืองไทยได้ดี มาตรานี้ใช้กับเมืองไทยแล้วเสียหายมาก มาตรานี้ผมคิดว่าเหมาะกับสภาพสังคมการเมืองไทยมากที่สุด ความจริงตัดสิทธิน้อยไปด้วยซ้ำ ตอนผมอภิปรายในสภาผมอภิปรายว่าต้องตัดสิทธิอย่างน้อย 10 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิกถอนสิทธิในทางอาญาที่กำหนดไว้ 10 ปี อ.ศรียา เสนอว่าควรตัดสิทธิ

ตลอดชีวิต กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ไม่สามารถรักษากรอบ กติกาของกฎหมายไว้ในขณะที่คุณกำลังจะเข้าได้ และคิดว่ากรรมการบริหารพรรคการเมืองเหล่านี้ จะรักษากติกา กฎหมายในอนาคตหากมีอำนาจเข้ามาบริหารประเทศได้หรือเปล่า ผมไม่เคยเชื่อว่าพวกนี้จะรักษากติกาของบ้านเมืองไว้ได้ เขียนยาวขึ้นตลอดเลยในเรื่องการเลือกตั้ง ไปดูให้ดีเลยในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งไม่ควรจะเขียนด้วยซ้ำไป แต่จำเป็นต้องเขียน เพราะว่าพฤติกรรมมันเปลี่ยน เพราะเราใช้รัฐธรรมนูญในเชิงของการเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “การที่จะไปยุบพรรคมีหลายประเด็น เมื่อมีหลายประเด็น แล้วบอกว่าหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค ไปรู้ประเด็นนั้นเข้าก็นำไปสู่การยุบพรรค และถอนสิทธิ ซึ่งการที่จะไปยุบพรรคง่าย ๆ โดยประเด็นที่ไม่เข้าทำในหลาย ๆ ประเด็นที่กฎหมายเขียนไว้ มันจึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เช่น เขาแค่ไม่ส่งรายงานกิจการของพรรคในปีนั้น ก็ไปยุบพรรคของเขา เพราะฉะนั้น การเขียนกฎหมายหุ้มหม่อมในลักษณะนี้ ไม่ได้เปิดโอกาสให้พรรคเจริญเติบโตโดยธรรมชาติโดยตัวของมันเอง ผมจึงไม่เห็นด้วย กับการที่จะไปตัดสิทธิหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค”

สรุปมาตรา 98 นี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเป็นผลลบต่อพรรคการเมือง เป็นการทำลายพรรคการเมือง ขัดต่อหลักนิติธรรม ซึ่งหากกรรมการบริหารพรรคผู้ใดทำผิด ควรรับผิดชอบเป็นคน ๆ ไป ไม่ใช่รับผิดชอบทั้งคณะ และการยุบพรรคการเมืองไม่ควรยุบง่ายเกินไป ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถเป็นสถาบันหลักทางการเมืองได้

2.2 ประเด็นของ การส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 “การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หากผู้สมัครทำความผิด คณะกรรมการบริหารพรรคจะมีความผิดด้วย” ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

ร.ท.กฤษ เทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้ ไม่ถูกหลัก คือการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารพรรคมีมติให้ส่งก็จริง แต่หากว่าเขาไปกระทำผิด จะถือว่ากรรมการบริหารพรรคทำผิดด้วย มันเป็นการมองกฎหมายแบบเชื่อมโยงโดยขาดหลักนิติธรรม คือการกระทำของบุคคลต้องเป็นของเฉพาะเขา ฉะนั้นจะไปโยงว่าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคทำผิดด้วย มันค่อนข้างจะไร้หลักทางด้านกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมรองรับ ซึ่งมาตรานี้ไม่มีในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาจากประกาศ ของ คปค.”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “กรณีนี้เป็นกรณีคนละเรื่องกับการทำความผิด โดยแท้ของกรรมการบริหารพรรคโดยตรง ต้องยอมรับว่าคณะกรรมการบริหารพรรคอนุญาตให้

ใครลงสมัคร เป็นเรื่องของข้อมูลในขณะนั้น การไปทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากนี้ ควรเป็นเรื่องของผู้ที่ทำความผิดเฉพาะ ความรับผิดชอบคือความรับผิดชอบทางการเมืองซึ่งต้องมีอยู่แล้ว แต่ความรับผิดชอบในทางการเมืองในการบริหาร เช่น นาย ก ไปซื้อเสียง แล้วถูกตัดสิทธิ กรรมการบริหารพรรค ถูกตัดสิทธิด้วย ผมคิดว่าทำให้มีผลกระทบมากไป ถ้าหากพรรคอื่นส่งใครเข้ามาอยู่อีกพรรคหนึ่ง แล้วซื้อเสียง ล้มพรรค พรรคนั้นก็ตาย ไม่ควรที่จะให้กรรมการบริหารพรรคผิดด้วย ผมไม่เห็นด้วย”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “คนแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่มีใครรู้ว่าอีกคนหนึ่งจะทำถูกหรือทำผิด เพราะฉะนั้น จะไปให้กรรมการบริหารพรรคมารับรองคนทุกคน ได้ยังไง เป็นไปไม่ได้ ถ้าโจรมาสมัครรับเลือกตั้ง ไม่มีใครรู้ว่าคนนี้เป็นโจรมาก่อน หัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค ต่อให้ดียังไง ก็ไม่มีทางไปรู้ว่าคนอื่นจะเป็นยังไง เป็นการเขียนกฎหมายที่ไม่สมเหตุสมผล เพราะพรรคการเมืองเป็นของคนเป็นล้าน ๆ คน แต่มีคนทำผิดคนเดียว แล้วไปยุบพรรคเขา มันจึงไม่ถูกต้อง”

สรุปในประเด็นมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เป็นผลลบต่อพรรคการเมืองโดยตรง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำความผิด ควรเป็นความผิดเฉพาะบุคคล ไม่ควรให้กรรมการบริหารพรรคมีความผิดด้วย เพราะกรรมการบริหารพรรคได้ถ่วงการของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับหนึ่งแล้วในช่วงก่อนการเลือกตั้ง แต่ปรากฏภายหลังว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งไปกระทำความผิด กรรมการบริหารพรรคอาจไม่มีส่วนรู้เห็นกับความผิดนั้น มาตรานี้ จึงขาดหลักนิติธรรม และอาจเกิดการก่อกวนแก่งแย่งระหว่างพรรคกันได้ หากเกิดการยุบพรรคขึ้น จะเป็นการทำลายพัฒนาการของพรรคการเมือง

2.3 ประเด็นของสถานภาพความเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106 (7) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมือง ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลง แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย” ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ร.ท.กุเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะความหมายของสมาชิกพรรคการเมือง คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะถ้าพ้นจากสมาชิกพรรคการเมืองแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็พ้นไปด้วย เพราะฉะนั้นเขาให้ความคุ้มครองว่าบางคนไปขัดมติพรรค อย่างกลุ่มงูเห่าแต่ก่อนนั้น พรรคมีมติไม่ร่วมรัฐบาล แต่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แยกตัวไปร่วมรัฐบาล ศาลรัฐธรรมนูญก็อาจคุ้มครองว่า พรรคจะไปไล่เขาออกจากความเป็นสมาชิกพรรค เพื่อให้เขาพ้นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ ซึ่งตรงนี้ก็เป็นที่บัญญัติที่ให้ไปพิสูจน์ในศาลรัฐธรรมนูญ ก็มีทั้งดี ไม่ดี ในด้านดีคือทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล้าตัดสินใจ มีอิสระ ในด้านไม่ดี ทำให้พรรคควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ ระบบรัฐสภาก็เสียหาย เพราะระบบรัฐสภาใช้เสียงข้างมาก ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในมติพรรค ก็จะทำให้พรรคปั่นป่วน”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “คำตอบเกี่ยวกับมาตรา 65 เพราะว่าเป็นมาตรการที่วางหลักการสำคัญของการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้นการพ้นด้วยมติ 3 ใน 4 ก็เป็นเรื่องที่เขาไม่ดำเนินการตามมติของพรรค แล้วเกิดมติดีที่ขัดแย้งกับมาตรา 65 ซึ่งถือว่ามาตรา 65 เป็นมาตรการที่คุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผลดีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแน่ แต่มีปัญหาทำให้เกิดผลเสียแก่พรรคการเมืองแน่นอน การมีมาตรา 65 มีประเด็นมาจากเรื่องงูเห่า ว่ามติดังกล่าวชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องถือว่าเขาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นผู้แทนของประชาชน กรรมการบริหารพรรคจะไปปลบ้างเจตจำนงของประชาชนที่เลือกเขาได้อย่างไร เพราะฉะนั้นมาตรานี้เป็นผลลบล่อพรรคการเมืองแน่นอน ”

สรุปในประเด็นมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มาตรานี้ เป็นผลดีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีอิสระในการดำเนินงาน สามารถมีความเห็นขัดต่อมติพรรคการเมืองที่ตนสังกัดได้ ส่วนที่เป็นผลลบล่อแก่พรรคการเมือง คือทำให้พรรคการเมือง ควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เกิดผลเสียต่อระบบรัฐสภาโดยรวม เพราะระบบรัฐสภาใช้เสียงข้างมาก ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในมติพรรค ก็จะทำให้เกิดความปั่นป่วนในพรรคการเมืองได้

2.4 ประเด็นในเรื่องของเงินสนับสนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78 (3) “หากสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ติดกันสี่ครั้ง ให้เลิกเงินสนับสนุนพรรคการเมือง” ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ร.ท.กุเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “มาตรานี้ไม่เห็นด้วย เป็นผลลบต่อพรรคการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมหนึ่ง แต่นี่พรรคการเมืองไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งก็ครั้งก็ตัดเงินอุดหนุน เท่ากับว่าทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพไปเพราะว่าการเลือกตั้งเป็นประเด็นหนึ่ง แต่ไม่ใช่ประเด็นทั้งหมดของการเมือง การที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครแสดงว่าเขามีส่วนร่วมของกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ควรสนับสนุนต่อไป ไม่ควรไปตัด”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ผมคิดว่า ขึ้นอยู่กับกิจกรรมในทางการเมืองคือการได้รับเลือกตั้ง ไม่ได้รับการเลือกตั้ง ปัจจัยมันไม่ได้อยู่ที่ติดต่อกันก็ครั้ง มันอยู่ที่ประชาชนเป็นคนเลือก แต่ว่าอย่างน้อย ต้องไปดูว่าเขามีการประเมินผลการทำหน้าที่พรรคการเมืองครบหรือไม่ แม้ไม่ได้รับการเลือกตั้งก็ตาม บางพรรคแพ้การเลือกตั้งตลอดก็มี ผมไม่เห็นด้วยกับมาตรานี้”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “เป็นธรรมดาเพราะต้องดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ก็ต้องมีผลในทางการเมืองอยู่บ้าง ไม่อย่างนั้นก็ถือว่าดำเนินกิจกรรมทางการเมืองไม่มีผลงาน มาตรานี้ไม่เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เป็นผลลบแน่นอน แต่เป็นผลบวกในเรื่องการใช้เงินในภาพรวม มองในแง่ดีทำให้พรรคการเมืองเพิ่มการทำกิจกรรมมากขึ้น มีเวลาถึง 4 หน ในการเลือกตั้ง 4 หน คือ 16 ปี เป็นการเร่งกิจกรรมทางการเมืองที่พรรคการเมืองต้องทำให้ได้”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “การให้เงินสนับสนุนพรรคการเมือง ไม่ได้หมายถึงให้เงินเขาไปส่งผู้สมัครให้ได้รับการเลือกตั้งเสมอไป อาจจะให้เขาไปส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยก็ได้ เขาอาจจะไปทำกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านเข้าใจหลักการประชาธิปไตยอะไรต่าง ๆ แต่ว่าเงื่อนไขปัจจัยของการได้รับการเลือกตั้งของ ส.ส.บ้านเรา ไม่ได้อยู่ตรงนี้ อยู่ที่การซื้อเสียง แล้วจะไปโทษพรรคที่เขาไม่ได้รับการเลือกตั้ง เพราะเขาไม่ได้ซื้อเสียงยังงั้นหรือ เพราะฉะนั้น การบัญญัติแบบนี้ ผมคิดว่าไม่เหมาะสม”

สรุปประเด็นมาตรานี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มาตรานี้ เป็นผลลบต่อพรรคการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมหนึ่งของพรรคการเมือง หากพรรคการเมืองไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งก็ครั้ง แล้วตัดเงินอุดหนุนพรรคการเมือง เท่ากับว่าทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพไป การที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง แสดงว่าพรรคการเมืองนั้นมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่แล้ว ควรสนับสนุนเงินอุดหนุนพรรคการเมืองต่อไป เขาอาจไปส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับประชาชนก็ได้ ซึ่งพรรคการเมืองบางพรรคเป็นพรรคเล็ก ๆ ที่ประชาชนในบางพื้นที่ให้ความสนใจ และมีประโยชน์ต่อชุมชน แต่ฐานะคนเสี่ยของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พรรคการเมืองพรรคอื่นไม่ได้ หากยกเลิกเงินสนับสนุนพรรค จะเป็นการปิดกั้นพัฒนาการของพรรคการเมืองโดยตรง และอาจทำให้พรรคตกอยู่ภายใต้ระบบนายทุนได้

2.5 ประเด็นของการสืบสภาพ การยุบพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง “ผู้สมัครรับเลือกตั้งทำผิด หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคมีตัวรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี”

มาตรา 237 วรรคสองนี้ เป็นปัญหาต่อพรรคการเมืองที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเป็นอย่างมาก โดย นายพิรพันธุ์ พาลุสุข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชาชน กล่าวว่า “สำหรับมาตรา 237 ในรัฐธรรมนูญปี 50 เห็นว่าจำเป็นต้องแก้ไขในหลักการเพื่อไม่ให้เกิดการยุบพรรคการเมืองได้ง่ายเกินไป ซึ่งการยุบพรรคยังคงมีอยู่แต่มีเทคนิคการเขียนกฎหมาย คือ ในรัฐธรรมนูญพูดเพียงหลักการ แต่รายละเอียดให้ไปอยู่ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ใจผมอยากให้เป็นอย่างนั้น การมาเขียนละเอียดเรื่องยุบพรรคไว้ในรัฐธรรมนูญจะเป็นปัญหาแก่ศาลเวลาพิจารณาคดี ศาลจะใช้ดุลพินิจยาก” (กษมาพร กิตติสัมพันธ์ 2551)

ความเห็นของสื่อมวลชนในมาตรา 237 วรรคสอง “ในกรณีที่ กรรมการบริหารพรรค ไปทำผิดกฎหมายเลือกตั้งแล้วให้ถือว่า คณะกรรมการบริหารทั้งหมดรู้เห็นเป็นใจ ต้องยุบพรรคทั้ง เรื่องนี้สมควรแก้ไขเป็นที่สุด เพราะเป็นการเขียนกติกาออกมาแบบ สุดโต่ง คล้ายกับว่า ถ้าถูกติดคุกพ่อแม่ต้องติดคุกด้วย กรรมการบริหารคนไหนทำผิด ไปซื้อเสียง ก็ต้องได้รับโทษ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดทุกประการ เพียงแต่ไม่ให้ เหมารวม ไปถึงกรรมการบริหารคนอื่นที่ไม่มีตัวรู้เห็นด้วย” (ไต้ฝุ่น 2551 : 4)

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “หลักการที่ไม่เป็นธรรม นำมาใช้ก็โยงมั่วไปหมด มันเป็นเรื่องที่ไม่ดี ที่บอกว่ามีกรรมการบริหารพรรคคนหนึ่งทำผิดแล้วบอกว่าพรรค หรือ กรรมการบริหารพรรคคนอื่นทำผิดด้วย เพิกถอนสิทธิหัวหน้าหรือกรรมการบริหารพรรคที่ถูกยุบเป็นเวลาห้าปี ตรงนี้เป็นการโยงกฎหมายมั่ว และไม่ได้ประโยชน์อะไร หลักการนี้ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งใครทำผิดคนนั้นก็ควรรับผิดชอบ ผิดหลักนิติธรรม”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “มาตรานี้ส่งผลต่อพรรคการเมืองที่มีปัญหา กระบวนการนี้ง่าย ถูกพิสูจน์โดยศาล กระบวนการรอบคอบพอสมควร เพราะว่า กรณี กกค. สั่งก็ผ่านกระบวนการวินิจฉัยโดย องค์การตรวจสอบ แล้วจึงนำไปสู่การยุบพรรค กรณีที่ถูกยุบพรรค อย่าง เช่น พรรคพลังประชาชน ไปผ่านศาลฎีกาเลือกตั้งมาก่อน ซึ่งการกระทำของผู้กระทำความผิดมาก่อน จึงนำไปสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้น กระบวนการถูกคุ้มครองสิทธิโดยศาลอยู่แล้ว”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “อันนี้ต้องดูว่าผู้กระทำความผิด กรรมการบริหารพรรค หรือหัวหน้าพรรค มีส่วนร่วมรู้เห็น แล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ก็เท่ากับว่าเป็นผู้สมคบคิด ในทางกฎหมายอาญาก็ถือว่ามีความผิดใกล้เคียงกับตัวการ เพราะฉะนั้น ตัวการตัดสิทธิแค่ 5 ปี ก็น้อยไป ตัวการควรตัดสิทธิไปตลอดชีวิต ตัวร่วมควรตัดสิทธิซัก 20 ปี เป็นต้น อย่างนี้ถึงจะ สมเหตุสมผล แต่ไม่จำเป็นต้องไปยุบพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองเป็นของสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นสถาบันทางการเมือง เป็นองค์กรที่มีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมาก ควรตัดสิทธิตัวบุคคลไป อย่าไปยุบพรรคการเมือง”

สรุปมาตรา 237 นี้ ส่งผลต่อพรรคการเมือง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ใครผิดก็ควรรับผิดชอบเป็นคน ๆ ไป ไม่ใช่ยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งหมด เป็นการขาดหลักนิติธรรม โดยอาจเกิดการกัณฑ์แก่งกันระหว่าง พรรคการเมืองได้ โดยที่พรรคตรงข้ามอาจส่งผู้สมัคร ไปอีกพรรคแล้วให้กระทำความผิด เพื่อให้เกิดการยุบพรรคได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลกระทบทางลบต่อ พรรคการเมืองไทย

แนวคิดในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 นั้น มาจากพรรคการเมืองที่ถูกตัดสิน ยุบพรรคโดยตุลาการรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2550 ซึ่งนายจาตุรนต์ ฉายแสง อดีตกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยที่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองจากกรณียุบพรรคไทยรักไทย กล่าวว่า “ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นกฎหมายที่ล้าหลัง เป็นกฎหมายที่ไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง ต้องการทำให้พรรคการเมืองและรัฐบาลอ่อนแอ ระบบกฎหมายนี้ขัดต่อหลัก นิติธรรม และกำลังจะนำประเทศไปสู่วิกฤตทางการเมือง” (ประชาไท 2551)

นพ.สุรพงษ์ สืบวงศ์ดี เลขาธิการพรรคพลังประชาชน กล่าวว่า “รัฐธรรมนูญฉบับนี้ สร้างให้เกิดความอ่อนแอของพรรคการเมือง เช่น สมาชิกพรรคไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามมติของ พรรคก็ได้ ในการลงมติในสภา กรณีของการที่ทำให้การเลือกตั้งมีความสับสนไม่มีลักษณะที่ทำให้ การเชื่อมโยงระหว่างผู้สมัครกับพรรคการเมือง เช่น หมายเลขของผู้สมัครระบบเขตกับของพรรค แตกต่างกัน ตรงนี้ทำให้การรณรงค์ในลักษณะที่เป็นภาพรวมของพรรคทำได้ยาก ถ้าหากใช้ รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2550 ต่อไป จะทำให้เกิดพรรคการเมืองที่อ่อนแอ รัฐบาลที่อ่อนแอ การเมืองไทย จะย้อนกลับไปสู่ยุคก่อนปี 2540 ที่มีการต่อรองผลประโยชน์และการเมืองสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ให้แก่คนไทยและพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองไม่ได้เหมือนกับที่เกิดขึ้นมาหลังปี 2540”

(มติชนรายวัน 2551:11)

นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวว่า “รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้มีรายละเอียดมากจนเกินไป ซึ่งจะเป็นการสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอกรอบนโยบายในการบริหารประเทศของพรรคการเมืองต่างๆ หลายเรื่องมีรายละเอียดกำหนดไว้จุกจิกในรัฐธรรมนูญโดยไม่จำเป็น และวันหนึ่งหากแนวนโยบายแห่งรัฐดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ประเทศและโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไป ก็อาจต้องปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญต่อไป”

นายเกษม สรศักดิ์เกษม รองเลขาธิการพรรคชาติไทย ประชาชนคณะกรรมการฝ่ายกฎหมาย มีความเห็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในมาตราต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมือง ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ระบุให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 480 คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน และแบบสัดส่วน 80 คน ควรแก้ไขใหม่ โดยกำหนดให้มี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน เช่นเดิม

2) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 94 กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบเขต เขตละไม่เกิน 3 คน มาตรานี้ ทำให้ประชาชนสับสนกับแบบสัดส่วน เขตพื้นที่การหาเสียงที่กว้างขึ้น จาก 3 อำเภอ เป็น 8 อำเภอ ยังกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการหาเสียงอีกด้วย ควรให้มีการเลือกตั้งเหมือนเดิม แบบเขตเดียวเบอร์เดียวคืออยู่แล้ว

3) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 97 ระบุเรื่องการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ควรแก้ไขการแบ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนจาก 8 กลุ่มจังหวัด เพราะไม่ค่อยถูกต้องนักกับรูปแบบที่ไปลอกเลียนมาจากต่างประเทศ ควรให้เป็นแบบเดิมที่ประชาชนคุ้นเคยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

4) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 162 วรรคท้าย ระบุให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ มาตรานี้ ต้องยกเลิก เพราะจะทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ แยกแยก จะเกิดการขายตัวกันในสภา จะย้อนยุคไปสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สมัครอิสระ ไม่มีพรรค จะตั้งพรรคการเมืองมาทำไม แต่เมื่อมีพรรคการเมือง ก็ต้องมีมติ มีข้อบังคับ (มติชนรายวัน 2551:11)

5) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 นี้ เมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยน้อยกว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 ทั้งในแง่ที่มา เนื้อหาสาระ และจุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญในขณะที่มีการยกร่าง แม้ว่าจะมีการจัดให้มีการลงประชามติ เพื่อให้ได้ชื่อว่าการยึดโยงกับประชาชนแล้วว่าจะ "รับ" หรือ "ไม่รับ" ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 เพราะการตัดสินใจในการลงคะแนนว่ารับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้น ไม่ได้อยู่ในเนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญ แต่อยู่ที่ระยะเวลาของรัฐบาลที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร หรือจะให้รัฐบาลในขณะนั้นสิ้นสุดลง และกลับไปสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยเร็ว จึงลงมติรับไปก่อนแล้วค่อยแก้ไขภายหลัง กระนั้นก็ตามคนที่ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็มีมากถึงกว่า 10 ล้านคน (พินิจการเมือง 2551 : 4)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

1. การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมเห็นว่า ควรให้มีการก่อตั้งพรรคการเมืองได้ง่ายและสะดวก ขณะเดียวกันก็ต้องดำเนินการในการที่จะติดตาม ตรวจสอบ ให้การดำเนินการพรรคการเมืองนั้น ๆ เป็นไปอย่างจริงจังด้วย ไม่ใช่ตั้งง่ายแล้วก็ไม่ได้ทำอะไรหวังเพียงเพื่อจะได้รับเงินสนับสนุนแต่เพียงอย่างเดียว ก็คงต้องเชื่อว่าความคิดทางการเมืองของแต่ละคนอาจมีความแตกต่างกัน คนที่มีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ก็ย่อมมีสิทธิที่จะรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง โดยมีความเห็น หรืออุดมการณ์สอดคล้องกันได้ ถึงแม้จำนวนคนอาจจะไม่มาก แต่ควรจะได้มีโอกาสจัดตั้งและขยายความคิดเขาออกไป”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง ควรที่จะมีกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน จำนวนมากจำนวนน้อยไม่สำคัญ แล้วพร้อมที่จะมีบทบาทในการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองอย่างเข้มข้น ผมอธิบายได้เพราะผมสังกัดพรรคการเมืองมาตั้งแต่เป็นนักศึกษา การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคต้องมีคณะบุคคลอย่างที่ว่าเพียงพอ มีชื่อเสียงหรือไม่ ไม่ใช่สาระสำคัญ แต่ว่ามีเป้าหมาย มีทีม มีคณะที่พร้อมที่จะทำจริง ๆ ขึ้นมา ไม่ใช่ความคิดหวังของใครสักคนแล้วทำไม่ได้”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “ผมเห็นว่าพรรคการเมือง ควรเกิดโดยธรรมชาติ เพียงแต่ว่าในสภาพที่ผ่านมาพรรคการเมืองไทย ไม่เคยเกิดโดยสภาพความเป็นจริง หรือธรรมชาติ แต่เกิดโดยกระบวนการรวมกลุ่ม และจดทะเบียนจัดตั้งมาโดยตลอด และไม่ได้เกิดจากอุดมการณ์ของประชาชนที่แท้จริง เกิดจากกลุ่มคนบางคนที่ไม่ได้มีฐานรากของประชาชน เพราะฉะนั้นการ

เริ่มต้นในการก่อตั้งพรรคการเมือง ผมเห็นว่าควรเริ่มง่ายกว่านี้ แต่ว่ามาตรการบังคับของการไปสร้างเจตจำนงกับพรรคการเมือง ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน ผมเห็นว่าการเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมืองควรแก้ไข แต่ไม่ควรแก้รัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นปัญหา เป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองด้วย ให้พรรคการเมืองก่อตั้งง่ายกว่าที่เป็นอยู่”

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในประเด็นการก่อตั้งพรรคการเมืองนี้ พรรคการเมืองควรจัดตั้งง่ายกว่านี้ ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ให้พรรคการเมืองก่อตั้งง่ายกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พรรคการเมืองควรมีกฎมบุคคลที่มีอุดมการณ์อย่างชัดเจนในการจัดตั้งพรรค และให้เป็นไปอย่างตามธรรมชาติ มีการตรวจสอบจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง

2. นโยบาย อุดมการณ์ และมติพรรคการเมือง

ร.ท.กฤษ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “นโยบายของพรรคการเมืองควรมีเหตุ มีผล และสามารถนำไปใช้ได้จริง”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “นโยบาย อุดมการณ์ และมติของพรรคการเมืองต้องมีเป้าหมายในเชิงอุดมการณ์ แม้โลกของอุดมการณ์จะไม่เบี่ยงเบนไปมากในสังคมการเมืองปัจจุบัน แต่อุดมการณ์ทางการเมืองต้องเป็นธงของคณะบุคคลว่ามีอุดมการณ์อะไร เป้าหมายอะไร เป้าหมายนั้นจะบรรลุได้ด้วย นโยบาย ด้วยแผนงาน ด้วยโครงการ และเงินดำเนินกิจกรรมอย่างไร ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ต้องมีความชัดเจน และเป้าหมายที่ว่านี้ต้องเป็นเป้าหมายสาธารณะ นโยบายต้องเป็นนโยบายสาธารณะ และอุดมการณ์ต้องสามารถสร้างความร่วมมือ เป็นอุดมการณ์ที่มีอยู่จริง แก้ปัญหาได้จริงให้กับบ้านเมืองได้”

นายคมสัน โภธิคง กล่าวว่า “ในเชิงนโยบาย พรรคการเมืองต้องมีการดำเนินการนโยบายไว้ล่วงหน้า ซึ่งหมายความว่าไม่ใช่เพียงนโยบายพรรคการเมือง แต่หมายถึงการก้าวไปถึงการเป็นนโยบายของรัฐบาล ที่จะได้รับการเลือกในอนาคตที่จะถูกปฏิบัติ เพราะฉะนั้นนโยบายของพรรคการเมืองนั้น คือนโยบายของคณะรัฐมนตรีด้วย พรรคการเมืองต้องยึดถือเป็นนโยบายคณะรัฐมนตรี แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่ นโยบายของรัฐบาลถูกร่างโดยข้าราชการประจำ แต่ไม่ใช่ นโยบายพรรคการเมือง อาจมีบางเรื่องที่เป็นนโยบายพรรคการเมืองด้วย เพราะฉะนั้น การทำนโยบายของพรรคการเมือง ต้องก้าวล้ำไปถึงนโยบายของคณะรัฐมนตรีในอนาคต คุณจะได้รับการเลือกหรือไม่ ต้องมีนโยบายให้ประชาชนเห็น การแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เป็นเพียงการยืนยันพิธีการว่าคุณได้ไปสัญญากับประชาชนว่าอะไรบ้าง นโยบายที่คุณเสนอต่อประชาชนคือนโยบายที่คุณต้องเสนอต่อรัฐสภาในรูปแบบเดียวกัน อยากให้เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมประเด็นของการจัดทำนโยบาย

ให้มีความชัดเจน ซึ่งคงต้องไปแก้ไขในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อุดมการณ์และมติของพรรค
 ผมคิดว่ามาตรการของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ควบคุมการใช้มติของพรรคอยู่แล้ว อุดมการณ์นั้น
 ต้องไปปรับระบบของฐานราก ซึ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 วางไว้อยู่แล้วเรื่อง
 การตั้งสาขา เรื่องการประชุมสาขา เรื่องการคัดเลือกกรรมการบริหารที่มาจากสาขา เป็นระบบ
 ประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง อันนั้นก็เป็นการสร้างอุดมการณ์ในพรรคการเมืองอยู่ใน
 ระดับหนึ่ง เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มีอะไรที่ได้อยู่แล้ว การควบคุมมติพรรคก็มี
 อะไรที่เปลี่ยนแปลงและได้อยู่แล้ว รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ก็คงไม่มีอะไรที่เปลี่ยนแปลง”

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า นโยบายของพรรคการเมือง ควรเป็นนโยบายที่นำไป
 ปฏิบัติได้จริง นโยบายต้องเป็นนโยบายสาธารณะ และสามารถเป็นนโยบายของรัฐบาลได้หาก
 พรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกเป็นรัฐบาลในอนาคต อุดมการณ์และมติของพรรคการเมืองต้อง
 สามารถสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายได้ สามารถแก้ปัญหาให้กับประเทศได้ อุดมการณ์ของ
 พรรคการเมืองนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 กำหนดไว้
 อยู่แล้วเรื่องการตั้งสาขาพรรค เรื่องการประชุมสาขาพรรค เรื่องการคัดเลือกกรรมการบริหารที่มาจาก
 สาขาพรรค ซึ่งเป็นระบบประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง เป็นการสร้างอุดมการณ์ในพรรค
 การเมืองอยู่ในระดับหนึ่ง

3. การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ควรจะเน้นเรื่องความโปร่งใส ให้สมาชิก
 พรรคมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และก็ดำเนินการโดยกระบวนการประชาธิปไตย”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ต้องดำเนินการจริง ๆ ไม่ใช่กว่าจะประชุมเพราะ
 กฎหมายบังคับให้ประชุม เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมาย การไม่ให้ผิดกฎหมายไม่ได้ช่วยให้พรรคการเมือง
 พัฒนา แต่ช่วยให้การเมืองเดินไปตามครรลองเท่านั้น”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “หลักสำคัญพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตย
 ต้องมีระบบประชาธิปไตยในพรรคการเมืองก่อน พรรคการเมืองไทยหลายพรรค ผู้นำเป็นตลอด
 ชีวิต เช่น พรรคชาติไทย ไม่มีการเลือกตั้งผู้นำพรรค ต่อไปการเลือกตั้งต้องเป็นระบบการเลือกตั้ง
 โดยลับ เพราะการเลือกตั้งโดยตรงมีอิทธิพลเหนือแบบไม่ลับ การโหวตกัน มีอิทธิพลเหนือการ
 เลือกของบุคคล เกิดข้อพิพาทบาดหมางกันได้ การบริหาร จัดการภายในพรรคก็ต้องสร้าง
 ประชาธิปไตยในพรรคการเมืองให้เกิดขึ้นให้ได้ ในกฎหมายพรรคการเมืองไม่มีอะไรที่ต้องแก้ไข
 ในประเด็นนี้ เพียงแต่เพิ่มเติมมาตรการให้เข้มข้นขึ้น”

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า การบริหาร จัดการภายในพรรค ควรจะเน้นเรื่อง
 ความโปร่งใสภายในพรรคการเมือง ให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วม และดำเนินการโดยกระบวนการ

ประชาธิปไตย เช่น มีการเลือกตั้งผู้นำพรรค การเลือกกรรมการบริหารพรรค เป็นต้น การประชุมของพรรคการเมือง ต้องประชุมเพื่อให้เกิดการดำเนินการได้จริง ไม่ใช่ประชุมเพราะกฎหมายบังคับให้ประชุม เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมาย ซึ่งจะไม่ได้ช่วยให้พรรคการเมืองพัฒนา แต่ช่วยให้การเมืองเดินไปตามครรลองเท่านั้น

4. การเงินของพรรคการเมือง

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ควรเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชน ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “การเงินของพรรคเป็นเรื่องใหญ่ การระดมทุน การได้รับการสนับสนุน การได้รับความร่วมมือ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติจริง ๆ เพราะพรรคการเมืองไม่มีงบประมาณ และงบประมาณของพรรคการเมือง หวังที่ใดที่หนึ่งอย่างเดียวไม่เพียงพอ หวังว่าตั้งขึ้นเพื่อหาเงินอุดหนุนจากรัฐไม่ได้ ต้องได้รับการอบรม และอุดหนุนจริง ๆ จากประชาชนและสมาชิกทั่วไป”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “นี่คือประเด็นสำคัญ พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมได้ต้องมีเงิน ทุกส่วนจะดำเนินกิจกรรมได้ต้องมีเงิน ถ้าไม่มีเงินจะดำเนินกิจกรรมไม่ได้ เพราะฉะนั้น พรรคการเมืองควรเปลี่ยนรูปแบบของการที่จะได้เงินของพรรคลงไปสู่ฐานรากของสมาชิกให้มากขึ้น การดำเนินกิจกรรมของพรรคควรจะมีการสร้างฐานสมาชิก และมีการกำหนดการเป็นระยะ พูดย่อย ๆ ว่าระบบการเงินของพรรคต้องมีแผนการจัดการเรื่องการเงินพอสมควร แต่กฎหมายไม่ได้บังคับไว้ เป็นเรื่องมาตรการภายในพรรคการเมือง เพราะฉะนั้น เรื่องของพรรคการเมืองเอง เรื่องการเงินของพรรคการเมือง รัฐควรสนับสนุนตามสิ่งที่จำเป็นจะต้องจ่าย ตามหัวของคะแนนเสียงที่ได้รับ เพื่อคุ้มครองประชาชนที่เสียภาษีในแต่ละส่วน การดำเนินการพรรคต้องมีระบบการเงินที่มีความชัดเจน ตรวจสอบได้ โปร่งใส ทุกวันนี้ยังไม่เท่าที่ควร ต้องไปเพิ่มมาตรการให้เข้มข้นในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “ในเรื่องการเงินของพรรคการเมืองนั้นมีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุนมากเกินไป”

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า เรื่องการเงินของพรรคการเมืองนั้นคืออยู่แล้ว รัฐบาลมีเงินอุดหนุนให้พรรคการเมืองเป็นสิ่งที่ดี เพราะการทำกิจกรรมของพรรคการเมืองแต่ละอย่างต้องอาศัยเงิน แต่ควรเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนได้มากกว่านี้ ส่วนการระดมทุนของพรรคการเมืองควรเปลี่ยนรูปแบบของการที่จะได้เงินของพรรคลงไปสู่ฐานรากของสมาชิกให้มากขึ้น การดำเนินกิจกรรมของพรรคควรจะมีการสร้างฐานสมาชิก และมีกำหนดการระยะเวลา ระบบการเงินของพรรคต้องมีแผนการจัดการเรื่องการเงินพอสมควร

5. การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ภาครัฐควรมีการสนับสนุนให้พรรคการเมือง ได้มีส่วนในการประชาสัมพันธ์มากกว่าในปัจจุบัน เพียงแค่เปิดโอกาสให้มีการจัดสรรเวลาออกอากาศเท่านั้น ควรมากกว่าปีละสองครั้ง”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง แสดงว่าพรรคการเมืองทำการเมืองจริง จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมความเห็นในทางการเมืองของพรรคการเมือง ต่อสถานการณ์ ต่อเรื่องราวต่าง ๆ เป็นความจำเป็น บทบาทในการประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง ต้องทำทุกพื้นที่ทุกเวลา”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “ผมคิดว่าเรื่องนี้ เป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองเอง บวกด้วย กกต. มาตรการของพรรคการเมืองที่ประชาสัมพันธ์ไม่ได้เป็นปัญหา นั่นเป็นเรื่องของการวางยุทธศาสตร์ แต่ว่ามาตรการประชาสัมพันธ์โดยรัฐ โดยผ่านกระบวนการ กกต. นั้น สัมเลวกระบวนการ วิธีการ ไม่ดึงดูดใจให้มีคนสนใจในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเลย แตกต่างจากการดำเนินกิจกรรมของพันธมิตร ซึ่งเข้มข้น และน่าสนใจกว่า เพราะฉะนั้น กกต. ในแง่บทบาท ภาระหน้าที่ ในกฎหมายไม่ได้มีปัญหา แต่ กกต. ต้องไปแก้ไขกระบวนการในการประชาสัมพันธ์พรรคการเมืองให้ดีขึ้นกว่าทุกวันนี้ที่มานั่งอ่านเหมือนประกาศคณะปฏิวัติ”

สรุปในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง ที่ รัฐบาลจัดสรรเวลาออกอากาศให้แก่พรรคการเมืองนั้น เป็นหลักการที่ดี แต่กระบวนการและวิธีการในการประชาสัมพันธ์ไม่ดึงดูดให้ประชาชนสนใจในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่น่าสนใจมากกว่านี้ และควรจัดสรรเวลาออกอากาศให้มากกว่าปีละสองครั้ง

6. การสืบสภาพของพรรคการเมืองและการยุบพรรคการเมือง

ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง กล่าวว่า “ตรงนี้มีหลายประเด็นที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไปบัญญัติว่าเมื่อกรรมการบริหารพรรคคนหนึ่งทำผิดแล้วถือว่าพรรคกระทำผิดไปด้วยแล้วยุบพรรค และไปตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ตรงนี้ถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักนิติธรรม”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “คิดว่าพรรคการเมืองไม่ควรสืบสภาพง่าย หรือยุบพรรคง่าย แต่ว่าคนที่มีส่วนในการกระทำความผิดในพรรคการเมืองนั้น ตั้งแต่หัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค หรือใครก็ตาม สามารถที่จะสืบสภาพได้ แต่พรรคการเมืองไม่ควรสืบสภาพ”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “พรรคการเมืองถ้าไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่สัณสภพได้สองอย่าง หนึ่ง สัณสภพตามกฎหมาย สอง สัณสภพตามการยอมรับว่าไม่มีบทบาททางการเมือง พรรคที่ไม่มีบทบาททางการเมืองควรสัณสภพไป”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “การสัณสภพพรรคการเมือง ทุกวันนี้คืออยู่แล้ว การสัณสภพเป็นรื่องหนึ่งในการสัณสภพพรรคการเมือง ผมเห็นด้วยส่วนใหญ่ ยกเว้นรื่องไม่ยื่นเงินบัญชีทรัพย์สินแล้วยุบพรรค อันนี้ผมไม่เห็นด้วยอยู่รื่องเดียว การมีปัญหารื่องบัญชีทรัพย์สินคุณต้องไปจัดการกับนายทะเบียนของพรรคการเมือง ถ้าไม่ส่งบคูลแล้วยุบพรรค ผมไม่เห็นด้วยประเด็นนี้ประเด็นเดียว นอกนั้นผมเห็นด้วยกับการสัณสภพการเป็นพรรคการเมือง เพราะว่าสัณสภพเป็นรื่องใหม่ ไปดูกฎหมายพรรคการเมืองเก่าไม่มีการสัณสภพ แต่เป็นรื่องของการยุบพรรคเท่านั้นเอง สัณสภพนี้ คือว่าอยู่ ๆ ไป พรรคการเมืองไม่มีกิจกรรมทางการเมืองแล้วสัณสภพของการเป็นพรรคการเมืองไป เป็นรื่องใหม่และปกติธรรมดา ไม่มีปัญหาอะไร”

รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า “อย่างทีบอกรแล้วตั้งแต่ต้น ผมเห็นว่าพรรคการเมืองต้องอาศัยพัฒนาการ ควรเป็นไปตามธรรมชาติของพรรคการเมืองเอง หากสัณสภพตามตัวบทกฎหมาย ผมคิดว่าไม่เหมาะสม”

สรุปในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า

ผู้ทรงคุณวุฒิจากพรรคพลังประชาชน ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง เห็นว่า มีหลายประเด็นที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการที่กรรมการบริหารพรรคคนใดทำผิด แล้วยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักนิติธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิจากพรรคประชาธิปัตย์ นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ เห็นว่า พรรคการเมืองไม่ควรสัณสภพหรือยุบพรรคง่ายเกินไป แต่คนที่กระทำความผิดตั้งแต่สมาชิกพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค หัวหน้าพรรค ควรถูกตัดสิทธิทางการเมือง แต่ไม่ควรยุบพรรคการเมือง นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ เห็นว่า พรรคการเมืองที่ไม่มีบทบาททางการเมือง ควรสัณสภพไป และพรรคการเมืองที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคเพราะทำผิดกฎหมายนั้น มีความเหมาะสมแล้ว

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ โดยนายคมสัน โพธิ์คง เห็นว่า การสัณสภพของพรรคการเมือง ทั้งการสัณสภพและการยุบพรรคนั้นคืออยู่แล้ว ยกเว้นรื่องการยื่นบัญชีทรัพย์สิน หากไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินแล้วยุบพรรคการเมือง จะเป็นการทำลายพรรคการเมืองเกินไป ต้องไปจัดการกับนายทะเบียนของพรรคการเมืองไม่ใช่ยุบพรรคการเมือง รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ เห็นว่า ควรปล่อยให้พรรคการเมืองเป็นไปตามพัฒนาการของมันเอง ไม่ควรสัณสภพ หรือยุบพรรคตามตัวบทกฎหมายมากเกินไป

7. การพัฒนาพรรคการเมือง

ร.ท.กุเทพ ใสกระจ่าง กล่าวว่า “ข้อนี้ผมคิดว่าพอไปได้ รัฐบาลมีทุนจัดสรรให้พรรคการเมืองได้ใช้ในการพัฒนาตัวเอง ทำให้การดำเนินการของพรรคการเมืองมีประสิทธิภาพ”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมคิดว่าควรจะดำเนินการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันหลักทางการเมืองมากกว่านี้”

นายชานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “พรรคการเมืองถือเป็นพันธกิจที่ต้องทำกับประชาชน ทำอย่างไรให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง การเมืองเป็นสิ่งที่ดึงดูด การเมืองเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งประเทศ การเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องของความเสียหาย เพราะฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมฟังความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น การแสดงประชามติ การเลือกตั้ง การสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง ผมอยากให้เป็นกระบวนการทั้งสังคมที่ต้องเดินไป ได้รับการพัฒนาเต็มที่ คนที่ทำสำเร็จคือพรรคการเมือง เช่น หาก กกต. เจริญให้ผู้แทนฯมาปราศรัย จะไม่มีคนไปฟัง แต่หากพรรคการเมืองจัดปราศรัยเองจะมีคนฟัง เพราะพรรคการเมืองมีแฟน มีผู้สนับสนุน บางภารกิจอย่างนี้ กกต. ทำแทนไม่ได้ ควรส่งเสริมให้พรรคการเมืองทำขึ้นเอง จึงจะเกิดการเคลื่อนไหวขึ้นได้”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “การพัฒนาพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองนั้น มันสร้างระบบพัฒนาอยู่แล้ว ผมคิดว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เอาบทเรียนของปี 41 มา แล้วก็มาวางกระบวนการพัฒนาแต่มีมาตรการเสริมหลายเรื่อง เช่น มีเงินใช้จ่ายให้พรรคการเมืองมากขึ้น หลักการเรื่องการมีสิทธิมีเสียงของสาขาพรรค และสมาชิกในระดับล่าง ๆ ถูกวางกำหนดไว้มากขึ้น เพื่อเปลี่ยนระบบพรรคการเมืองไทย ซึ่งปัจจุบันไม่ใช่พรรคการเมือง แต่เป็นกลุ่มธุรกิจการเมือง ให้มีฐานะเป็นพรรคการเมืองมากขึ้น กระบวนการทางกฎหมายก็มีส่วนในการพัฒนาตรงนี้อยู่แล้ว แต่ขอให้พรรคการเมืองดำเนินการภายใต้กรอบกติกา”

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ประเด็นของการพัฒนาพรรคการเมืองนั้น ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้วางกระบวนการพัฒนาพรรคการเมืองไว้คืออยู่แล้ว ซึ่งมีมาตรการเสริมจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หลายเรื่อง เช่น รัฐบาลจัดกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้แก่พรรคการเมือง มีหลักการเรื่องการมีสิทธิมีเสียงของสาขาพรรค และสมาชิกในระดับล่าง อีกทั้งของเดิม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค การเข้าร่วมฟังความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น การแสดงประชามติ การเลือกตั้ง การสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การลงสมัคร

รับเลือกตั้ง ทั้งหมดนี้ มีส่วนช่วยให้พัฒนาการของพรรคการเมืองไทย ก้าวสู่ความเป็นสถาบันหลักทางการเมืองมากขึ้น

8. สถานภาพความเป็นสมาชิก

ร.ท.กฤษ เทโวโรจน์ กล่าวว่า “ข้อนี้ ถือว่าเหมาะสม รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต้องมีความเป็นอิสระจากพรรคการเมือง”

นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ กล่าวว่า “ผมคิดว่าการเป็นสมาชิก ควรจะมีการพิจารณาคัดสรรมากกว่าปกติ ให้ได้เป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและอุดมการณ์อย่างแท้จริง มากกว่าเน้นในเชิงปริมาณ เช่น ในอดีตพรรคไทยรักไทย มีคนมีชื่อเป็นสมาชิกโดยไม่รู้ตัว โดยการไปคัดรายชื่อมาจากอำเภอ แล้วส่งบัตรสมาชิกไปให้ โดยบัตรสมาชิกไม่มีรูปถ่าย สมาชิกพรรคการเมืองไม่ควรเป็นซ้ำกัน ควรเป็นพรรคใดพรรคหนึ่งเท่านั้น”

นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ กล่าวว่า “ผมเป็นคนหวงแหนความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมาก แต่การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ถ้าเราไปปิดประตู ต้องกำหนดระยะเวลา การสมัครรับเลือกตั้งต้องกำหนดเวลา สามสิบวัน เก้าสิบวัน ของคนที่ไม่เคยเป็นสมาชิกพรรคมาก่อน อย่างนี้เราเอาคนใหม่เข้าระบบการเมืองไม่ได้เลย ในขณะที่เดียวกัน สมาชิกพรรคเก่าย้ายพรรคควรมีระยะเวลากำหนด เพื่อที่จะไม่ให้มีการซื้อกัน หรือไล่ล่ากันแบบไม่เหมาะสม”

นายคมสัน โพธิ์คง กล่าวว่า “ผมเห็นด้วยกับการเป็นสมาชิกเพียงพรรคการเมืองเดียว เพราะสะท้อนถึงเจตจำนงที่แท้จริง ถ้าคุณไม่สะดวกที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ก็ต้องลาออก เพียงแต่สิ่งที่ต้องแก้เรื่องสถานภาพความเป็นสมาชิก คือต้องแก้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คือตัวสร้างปัญหาเรื่องสถานภาพความเป็นสมาชิกในปัจจุบัน เพราะ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่ยอมแก้ไขฐานข้อมูลทะเบียนพรรคการเมือง พรรคไทยรักไทยถูกยุบ แต่ย้ายฐานข้อมูลสมาชิกไปพรรคพลังประชาชน โดยไม่ได้ถามสมาชิกเขาเลย อันนี้คือข้อผิดพลาดในการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะมีการแก้ไขอยู่มาตราเดียว คือเรื่องกฎหมายพรรคการเมืองที่ให้ยึดถือนายทะเบียนเป็นหลักว่าถูกต้อง อันนั้นต้องมาพิจารณาทบทวนกันใหม่”

สรุปในประเด็นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นหลายแนวทาง คือ ประเด็นของสมาชิกพรรคการเมือง ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว และมีการพิจารณาคัดสรรให้เป็นสมาชิกพรรคด้วยความสมัครใจ มีอุดมการณ์อย่างแท้จริง มากกว่าเน้นในเชิงปริมาณในประเด็นของการย้ายฐานข้อมูลสมาชิกพรรคไปยังพรรคใหม่ ควรมีการแก้ไขฐานข้อมูลทะเบียนพรรคการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยไม่ให้สมาชิกพรรคการเมืองที่ถูกยุบหรือสิ้นสภาพ ย้ายฐานข้อมูลสมาชิกไปยังพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยไม่ได้มีการรับสมัครสมาชิก

ประเด็นของ การคุ้มครองสมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ให้อิสระแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการอยู่ภายใต้อำนาจของพรรคการเมืองมากขึ้น กว่าเดิม ประเด็นเรื่องการเลือกตั้ง ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นคนใหม่ ไม่เคยสังกัด พรรคการเมืองใด ไม่ควรกำหนดเวลาในการสังกัดพรรคการเมือง เพราะจะทำให้พรรคการเมืองหา บุคลากรที่เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ ไม่ทันการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาผลกระทบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

1.1.2 ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ที่มีผลกระทบทางลบต่อพรรคการเมืองไทย

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกลุ่มนักวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงจากบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม กลุ่มละ 2-3 คน ดังนี้

1) กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่

- (1) ร.ท.กฤเทพ ไสกระจ่าง (พรรคพลังประชาชน)
- (2) นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ (พรรคประชาธิปัตย์)
- (3) นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ (พรรคประชาธิปัตย์)

2) กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่

- (1) รศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์)
- (2) นายคมสัน โพธิ์คง (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตราที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองทั้งทางบวกและทางลบ มาใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อคิดเห็น ข้อวิจารณ์ จากสื่อมวลชนที่ตีพิมพ์ในวารสาร และหนังสือพิมพ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณาคความ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเน้นความคิดเห็นและข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์

1.3 สรุปผลตามกรอบแนวคิดการวิจัย

1.3.1 การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง

1) ประเด็นของการจัดตั้งพรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 นั้น ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เนื่องจากได้ขยายจำนวนวันในการหาสมาชิกพรรคการเมืองไม่น้อยกว่าห้าพันคนจาก 180 วัน เป็นหนึ่งปี ซึ่งจะเห็นได้ว่า พ.ร.บ. ฉบับนี้ มีความยืดหยุ่นให้แก่พรรคการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม

2) ประเด็นของการควบรวมพรรคการเมือง จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 104 วรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 99 นั้น ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นการป้องกันการผูกขาดอำนาจจากกลุ่มนายทุนที่มาซื้อพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากการเลือกตั้งแล้ว เพื่อรวมเป็นพรรคใหญ่ที่มีเสียงข้างมากในสภาอย่างเป็นเอกฉันท์ และจัดตั้งเป็นรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ซึ่งเป็นการผิเจตนาของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคการเมืองที่ตัวเองชอบ แต่ภายหลังกลับมาควบรวมกับพรรคการเมืองอื่น

1.3.2 การดำเนินกิจการพรรคการเมือง

1) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 นั้น ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้กรรมการบริหารพรรคที่มีความเห็นไม่ตรงกัน สามารถคัดค้านมติของพรรคการเมืองได้ ทำให้กรรมการบริหารพรรคมีความเป็นอิสระลดการครอบงำจากผู้มีอำนาจในพรรคการเมือง และทำให้มีการถ่วงถ่วงมติของพรรคการเมืองอย่างรอบคอบมากขึ้น

2) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 27 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองจะสมบูรณ์ได้ ต้องมีการประชุมใหญ่ในเรื่องการทบทวนนโยบาย ข้อบังคับของพรรค และการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรค เป็นการปรับปรุงให้ดีขึ้นหลังจากจัดตั้งพรรคการเมืองมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว

3) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 ได้ส่งผลบวกให้กับพรรคการเมือง เพราะการประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองนั้นเป็นการพิจารณาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพรรคการเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายของพรรค คณะกรรมการบริหารพรรค เป็นต้น ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

1.3.3 การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

1) ประเด็นของหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 ได้ส่งผลลบต่อพรรคการเมืองโดยตรง เพราะเมื่อมีการยุบพรรคเกิดขึ้นแล้ว ปรากฏว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง ไม่ควรตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด ควรตัดสิทธิเฉพาะคนที่กระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งกรรมการบริหารพรรคที่เหลือยังสามารถไปจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ได้

2) ประเด็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพรรคการเมือง จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 65 วรรคสาม ได้ส่งผลลบต่อพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพรรคได้ ทำให้พรรคการเมืองบริหารจัดการภายในพรรคได้ยากขึ้น เป็นการลดความเข้มแข็งของพรรคการเมือง

3) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106(6) ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรทำหน้าที่เชิงนิติบัญญัติเท่านั้น ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องแต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการ และไม่ควรก้าวล่วงในงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะทำให้ภาพพจน์ของพรรคการเมืองมีความโปร่งใส ปลอดภัยจากมลทินในเรื่องเกี่ยวข้องกับการทุจริต คอร์รัปชัน

4) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106(7) ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพรรคได้เท่าที่ควร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถขัดต่อมติของพรรคได้โดยอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

5) ประเด็นของสมาชิกพรรคการเมือง จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 101(3) ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองสามารถใช้มาตรานี้ ในการบังคับสมาชิกพรรคไม่ให้ย้ายพรรคได้โดยง่าย ซึ่งหากสมาชิกพรรคย้ายพรรคไปแล้ว ไม่ทันกับการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้น อาจทำให้เสียสิทธิในการลงรับสมัครเลือกตั้งได้

6) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 109(2) ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดิน เมื่อ ส.ส. ระบบสัดส่วนว่าง ไม่ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ พรรคการเมืองสามารถเลื่อนคนที่อยู่ในบัญชีรายชื่อในลำดับรองลงไปขึ้นมาแทนที่ได้ ทำให้พรรคการเมืองมี ส.ส. อยู่ในพรรคเหมือนเดิม

7) ประเด็นของการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 95 วรรคสอง ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองที่เป็นพรรคเล็กสามารถได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งระบบสัดส่วนในเขตเลือกตั้งที่พรรคมีฐานสมาชิกอยู่ โดยไม่ต้องส่งทุกเขตเลือกตั้ง และพรรคการเมืองสามารถมี ส.ส. ในระบบสัดส่วนได้

8) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 98 วรรคสอง ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะการนับคะแนนการเลือกตั้ง ส.ส. แบบสัดส่วน โดยสามารถนับที่หน่วยเลือกตั้งได้เหมือน ส.ส. แบบแบ่งเขต ทำให้ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีความโปร่งใสมากขึ้น

9) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองต้องทำการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดี และมีความรู้ ความสามารถ ลงรับสมัครเลือกตั้ง ซึ่งหากพรรคการเมืองไม่คัดสรรผู้สมัครอย่างดีแล้ว เกิดมีปัญหาคืนมาภายหลัง พรรคจะไม่สามารถเปลี่ยนตัวผู้สมัครได้

10) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 ได้ส่งผลลบท่อพรรคการเมือง เพราะหากผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง ควรเป็นความผิดเฉพาะบุคคล ไม่ควรวีให้กรรมการบริหารพรรคมีความผิดด้วยเป็นการขาดหลักนิติธรรม และอาจมีผลทำให้เกิดการยุบพรรคการเมืองได้

1.3.4 การเงินของพรรคการเมือง

- 1) ประเด็นของเงินสนับสนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 73 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองมีเงินทุนจากรัฐบาลในการพัฒนาพรรคการเมือง ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของระบบนายทุน
- 2) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78(3) ได้ส่งผลลบให้กับพรรคการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมหนึ่งของพรรคการเมือง หากพรรคการเมืองไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสี่ครั้ง แล้วตัดเงินอุดหนุนพรรคการเมือง เท่ากับทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพไป เป็นการปิดกั้นพัฒนาการของพรรคการเมืองโดยตรง
- 3) ประเด็นของรายได้ของพรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 59 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุนในการบริจาคเงินจำนวนเกินสิบล้านบาท ให้กับพรรคการเมือง
- 4) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นการป้องกันไม่ให้สมาชิกใช้ชื่อของพรรคการเมืองไปแอบอ้างหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งอาจทำให้พรรคการเมืองเสียภาพพจน์ที่ดีได้
- 5) ประเด็นของการบริจาคแก่พรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นการกำหนดแนวทางให้พรรคการเมืองสามารถหาเงินได้โดยถูกต้องตามที่กำหนดไว้ ทำให้พรรคการเมืองสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อระดมทุนให้แก่พรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 58 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้ผู้ที่สนับสนุนพรรคการเมืองสามารถบริจาคเงินภาษีให้แก่พรรคการเมืองได้ พรรคละหนึ่งร้อยบาท และรัฐสมทบอีกห้าบาท ทำให้พรรคการเมืองมีฐานะทางการเงินมั่นคงมากขึ้น
- 7) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 48 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับนั้น ไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

1.3.5 การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 79 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองสามารถประชาสัมพันธ์นโยบาย และผลงานของพรรคผ่านสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้ประชาชนรู้จักพรรคการเมืองมากขึ้น

1.3.6 การสืบสภาพพรรคการเมือง

1) จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองมีการณรงค์ทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทั้งการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการหาสมาชิกพรรคให้ได้มากกว่าห้าพันคน เพื่อพรรคการเมืองจะได้ไม่สิ้นสภาพ ซึ่งมีผลผูกพันกับเงินอุดหนุนพรรคการเมืองด้วย

2) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสอง ได้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองมีความระมัดระวังในการทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ไม่กระทำการใด ๆ ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติซึ่งอาจทำให้เกิดการยุบพรรคได้

3) จากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง ได้ส่งผลลบต่อพรรคการเมือง เพราะไม่ควรยุบพรรคการเมืองได้โดยง่าย และไม่ควรถัดสิทธิการเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด ควรพิจารณาเป็นรายคนไป

2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผลที่สำคัญมีดังนี้

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติประกอบพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตราที่ส่งผลบวกต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง

2.1.1 ในการศึกษาจากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง คือ

1) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสอง “ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ทราบการกระทำความผิดล่วง ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการกระทำความผิด” วรรคสี่ “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ

พรรคการเมือง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี”

มาตรานี้ ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองที่ดี เพราะเป็นข้อห้ามไม่ให้พรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ หากพรรคการเมืองใดฝ่าฝืน กระทำการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย หรือมีส่วนสนับสนุน ก็สมควรที่จะถูกดำเนินการยุบพรรคการเมืองไป จะทำให้พรรคการเมืองที่ไม่ดีหมดไปจากระบบการเมืองไทย และควรที่จะเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค เพราะน่าจะมีส่วนรู้เห็นต่อการกระทำของพรรคไม่มากนักน้อย ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองมีความระมัดระวังในการทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ไม่กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในมาตรานี้ มีความสอดคล้องกับผลงานของ เขาวนะ ไตรมาส ในเรื่อง “แนวโน้มพรรคการเมืองไทยในยุคใหม่” มีความสอดคล้องกันคือ พรรคการเมืองไทยต้องปรับตัวเองให้ได้ ตามกรอบเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกรอบที่เอื้ออำนวยในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีความชัดเจน และ พรรคการเมืองไม่สามารถจะขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญได้ พรรคการเมืองต้องปรับบทบาททั้งองค์กร บุคลากร และนโยบายพรรคการเมือง ให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้

2) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 95 วรรคสอง “พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้”

มาตรานี้ มีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองขนาดเล็ก ที่มีคะแนนเสียงในบางพื้นที่ สามารถลงสู่สนามแข่งขันในการเลือกตั้งได้ เพราะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แบ่งเขตเลือกตั้งในประเทศ เป็น 8 กลุ่มจังหวัด พรรคการเมืองขนาดเล็ก ที่มีคะแนนเสียงอยู่ในบางกลุ่มจังหวัดหรือบางพื้นที่ ก็จะสามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนได้ เพราะมีฐานสมาชิกอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น แต่ไม่มีในเขตเลือกตั้งอื่น เป็นการประหยัคงบประมาณของพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีศักยภาพในการบริหารงานมากขึ้น มาตรานี้ เป็นการแก้ปัญหามาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ซึ่งกว้างเกินไป และคะแนนเสียงที่ได้จะมีแต่พรรคการเมืองขนาดใหญ่เท่านั้น เป็นการปิดกั้นพัฒนาการทางการเมืองของพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีบทบาททางการเมืองในบางพื้นที่

3) รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 98 วรรคสอง “สามารถนำมาตรา 94 วรรคสาม (การนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) มาใช้บังคับกับการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนด้วยโดยอนุโลม”

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 94 วรรคสาม กำหนดให้มีการนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หน่วยเลือกตั้ง และให้ส่งผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งนั้น ไปรวมที่เขตเลือกตั้ง เพื่อนับคะแนนรวม แล้วให้ประกาศผลการนับคะแนน โดยเปิดเผย มีผลให้การนับคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน สามารถนับที่หน่วยเลือกตั้งได้ เหมือนกับการนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ทำให้มีความสะดวก ประหยัด เวลา ประหยัดงบประมาณ และมีความโปร่งใสมากขึ้น เป็นผลดีต่อพรรคการเมืองโดยรวม เพราะพรรคการเมืองสามารถตรวจสอบการนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ว่ามีการทุจริตหรือไม่ และสามารถทราบความนิยมของประชาชนต่อพรรคการเมืองในพื้นที่ได้

4) รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 101 (3) “สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันถึงวันเลือกตั้ง ยกเว้นยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง”

มาตรานี้เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง พรรคการเมืองสามารถใช้มาตรา 101(3) ในการบังคับสมาชิกพรรคไม่ให้ออกนอกแถวไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น ซึ่งทำให้พรรคการเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้เป็นการยุบสภา แต่เป็นคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง และมีการเลือกตั้งซ่อม โดยกรณีนี้ หลังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ทำให้ 3 พรรคการเมือง คือ พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมหาชนธิปไตย ที่กรรมการบริหารพรรคกระทำผิดการเลือกตั้ง ต้องถูกยุบพรรคและให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรค เป็นผลให้กรรมการบริหารจำนวน 107 คน ต้องยุติบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองทันที จากกรณีดังกล่าว ทำให้บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของ 3 พรรค ดังกล่าวต้องรีบหาพรรคการเมืองใหม่สังกัดให้ทันภายใน 60 วัน มิฉะนั้นจะสิ้นสภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทันทีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (8)

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้จัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 45 วัน โดยกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันที่ 11 มกราคม 2552 ซึ่งมีทั้งหมด 26 เขตเลือกตั้ง 22 จังหวัด มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 29 คน แต่มีปัญหาว่าการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ จะต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 30 วัน หรือ 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 101 (3) ซึ่งทางคณะกรรมการการเลือกตั้ง สรุปได้ว่า จะต้องยึดหลักตามข้อกฎหมายใน

กรณีการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 90 วัน เพราะกรณีนี้ไม่ใช่การจัดการเลือกตั้งในกรณีที่เกิดจากยุบสภา หรือเข้าบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่เป็นการเลือกตั้งครั้งแรก (23 ธันวาคม 2550) หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ สามารถเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้แค่ 30 วันจนถึงวันเลือกตั้ง ซึ่ง 3 พรรคการเมืองที่ถูกยุบ ต่างก็ไหลเข้าสังกัดพรรคเพื่อไทย (รองรับพรรคพลังประชาชน) พรรคชาติไทยพัฒนา (รองรับพรรคชาติไทย) และพรรคมหาชน (รองรับพรรคภูมิใจไทย) โดยพรรคเพื่อไทย และพรรคชาติไทยพัฒนายังคงมีคุณสมบัติที่การเป็นสมาชิกพรรค 90 วัน จนถึงวันเลือกตั้ง เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 11 มกราคม 2552 เพราะพรรคเพื่อไทย จัดทะเบียนจัดตั้งพรรค เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2550 พรรคชาติไทยพัฒนา จัดทะเบียนจัดตั้งพรรค วันที่ 18 เมษายน 2551 แต่พรรคมหาชน จะนับเวลาคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคไม่ถึง 90 วัน เพราะจัดตั้งพรรค เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2551 โดยสมาชิกพรรคดังกล่าวนี้มีอายุสมาชิกพรรคถึงวันเลือกตั้งแค่ 67 วัน เท่านั้น นอกจากนั้น พรรคเพื่อไทย และพรรคชาติไทยพัฒนายังต้องเจอปัญหาที่สำคัญ หากสมาชิกพรรคเพิ่งเข้าสังกัดพรรค หลังวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 จะนับเวลาไม่ถึง 90 วัน ก็จำเป็นต้องส่งผู้สมัคร “โนเนม” ลงชิงเก้าอี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนสำหรับพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่เดิม 13 คน เบื้องต้นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคพลังประชาชนทั้ง 13 คน มีความตั้งใจที่จะส่ง “ทายาท” เข้าชิงชัยเพื่อรักษาฐานเสียงในพื้นที่ของตนไว้ แต่เพราะอดีตกรรมการบริหารพรรคที่ถูกตัดสิทธิต่างชะล่าใจ ไม่คิดว่ากระบวนการพิจารณาคดีจะรวบรัดถึงขนาดนี้ ทำให้บรรดา “ทายาท” ที่แม้จะมาสมัครเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยล่วงหน้าแต่มีคุณสมบัติไม่ครบ 90 วัน ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ส่งผลให้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคเพื่อไทยเตรียมไว้เป็นหมันทั้งหมด

ฝ่ายกฎหมายพรรคเพื่อไทยจึงแก้ปัญหา โดยหาทางออกไว้ 2 ทาง คือ

- (1) ให้อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเจ้าของพื้นที่เดิมส่ง “โนเนม” คนใหม่ที่มีคุณสมบัติครบมาแทนรายเก่า
- (2) ทำข้อตกลงกับพรรคการเมืองอื่นที่มีสมาชิก ซึ่งคุณสมบัติครบถ้วนส่งลงสมัครรับเลือกตั้งแทน โดยที่พรรคเพื่อไทยจะทะเลาะแนนสนับสนุน แต่หากตัวผู้สมัครของพรรคเพื่อไทยมีคุณสมบัติครบ และมีความประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองอื่นคนนั้นจะต้องลาออกจากตำแหน่ง เพื่อให้มีการเลือกตั้งซ่อมเปิดทางให้เจ้าของพื้นที่ตัวจริงเข้ารับตำแหน่งแทน (มติชนรายวัน 2551 : 11)

กรณีนี้ แสดงให้เห็นว่า หากมีการเลือกตั้งซ่อมจากการตัดสิทธิยุบพรรคของศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 101(3) “สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียวติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันถึง

วันเลือกตั้ง ยกเว้นยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง” โดยนับเวลาของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 90 วัน ซึ่งพรรคการเมืองจะแก้ปัญหามาโดยการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ล่วงหน้าก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำพิพากษา แล้วให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายมาสังกัดพรรคการเมืองใหม่แทน แต่ถ้าย้ายมาแล้วนับเวลาไม่ถึง 90 วันถึงวันเลือกตั้ง ก็จะแก้ปัญหามาโดยให้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบลงสมัครแทน หรือเป็น “นอมินี” เป็นการรักษากฎเกณฑ์แน่นอนเสียในสภาผู้แทนราษฎรไว้ หรือทำความเข้าใจกับพรรคการเมืองอื่นให้ลงสมัครรับเลือกตั้งแทนจนได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพรรคที่มีคุณสมบัติไม่ครบซึ่งเป็นพรรคใหญ่ จะทะเลาะแน่นอนให้ หากเมื่อพรรคการเมืองนั้นมีคุณสมบัติครบแล้ว มีความประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคที่ทำข้อตกลงไว้แล้วลาออก เพื่อให้มีการเลือกตั้งซ่อม เปิดทางให้พรรคการเมืองซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ตัวจริงเข้ารับตำแหน่งแทน

5) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง “พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตให้ครบตามจำนวน ไม่สามารถถอนการสมัครหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้”

มาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีความรอบคอบที่จะคัดสรรคนดีเข้าสู่ระบบการเมือง ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง ไม่สามารถให้ถอนหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ หากส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่ดี มีการทุจริตในการเลือกตั้งขึ้น ก็จะไม่สามารถถอนหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ทำให้เกิดปัญหากับพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคในภายหลังได้ ซึ่งอาจเกิดการยุบพรรคและตัดสิทธิด้านการเมืองแก่กรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 5 ปี ส่วนการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรส่งเป็นทีม เช่น เขตนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน พรรคการเมืองก็จะส่งผู้สมัครทั้ง 3 คน เพราะหากพรรคได้รับเลือกตั้งก็จะได้ทั้ง 3 คน ทำให้พรรคการเมืองสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกได้อย่างเป็นเอกฉันท์

6) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 104 วรรคสอง “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควมรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้”

การควมรวมพรรคการเมืองโดยไม่ให้มีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นการป้องกันการผูกขาดอำนาจจากกลุ่มนายทุนของบางพรรคการเมือง ที่มาซื้อพรรคการเมืองอื่นภายหลังจากการเลือกตั้งแล้ว ซึ่งผิดเจตนารมณ์ของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคการเมืองที่ตัวเองชอบ แต่ภายหลังกลับมารวมกับพรรคการเมืองอื่น มาตรการนี้เป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการซื้อพรรคการเมืองกันมาก เพื่อที่จะได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ส่งผลให้

เกิดมีการผูกขาดอำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงบัญญัติไว้ว่าห้ามมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหานี้ขึ้นอีก เมื่อไม่มีการผูกขาดอำนาจรัฐ โดยพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ จัดตั้งรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม มีการจัดสรรโควต้ารัฐมนตรีให้แก่แต่ละพรรคการเมือง ทำให้พรรคร่วมรัฐบาลมีความระมัดระวังในการทำกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เพราะอาจถูกตรวจสอบจากพรรคฝ่ายค้านได้ ซึ่งมาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองโดยรวม

7) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106(6) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 265 (การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยงานของรัฐ แทรกแซงการรับสัมปทานจากรัฐ รับเงินหรือประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานราชการ) หรือมาตรา 266 (ใช้ตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ของข้าราชการ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและเงินเดือน)”

มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เป็นข้อห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อการดำเนินงานในส่วนราชการ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่าฝืน จะส่งผลให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลง และทำให้พรรคการเมืองเสียหายได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรทำหน้าที่เชิงนิติบัญญัติเพียงอย่างเดียว ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องแต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งของข้าราชการ ซึ่งจะทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และอาจนำคนในพรรคของตนเข้ามาก้าวก่ายในหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดความเสื่อมเสียกับพรรคการเมืองได้ในภายหลัง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยงานราชการ แทรกแซงรับสัมปทานจากรัฐ รับเงินหรือประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานราชการ เพราะจะทำให้ภาพพจน์ของพรรคการเมืองมีมลทินในเรื่องเกี่ยวข้องกับการทุจริต คอร์รัปชัน หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบของบุคคลเกิดขึ้น

8) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 109(2) “เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนว่างลง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งนั้น ขึ้นมาแทน”

มาตรานี้ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะระบบสัดส่วนไม่สามารถเลือกตั้งซ่อมได้ เป็นเขตเลือกตั้งใหญ่ พื้นที่กว้างขวาง ทำให้เปลืองงบประมาณแผ่นดินมาก จึงใช้วิธีเลื่อนคนที่อยู่ในบัญชีรายชื่อในลำดับรองลงไป เพราะบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองในระบบสัดส่วนถือว่าเป็นคะแนนนิยมของพรรคการเมือง ไม่ยึดติดตัวบุคคล จึงสามารถเลื่อนคนที่อยู่ถัดไปขึ้นมาแทนได้ ทำให้พรรคการเมืองไม่เปลืองงบประมาณในการเลือกตั้ง และมีสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรในพรรคทำงานให้กับประชาชนได้เหมือนเดิม ทำให้พรรคมีความเข้มแข็ง เป็นผลดีกับระบบการเมืองโดยรวม

2.1.2 ในการศึกษาจากบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง คือ

1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 วรรค 3 ระบุว่า “ กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง แต่กรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ต้องรับผิดชอบตามวรรคสาม หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมกระทำการนั้น และได้คัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่สิ้นสุดการประชุม”

มาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้กรรมการบริหารพรรคที่มีความเห็นไม่ตรงกันในที่ประชุมพรรค สามารถคัดค้านหรือทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานในที่ประชุมภายใน 7 วันหลังการประชุม เพื่อที่จะได้ไม่ต้องรับผิดชอบ หากมติของพรรคมีความผิดขึ้นมา และทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความรับผิดชอบในมติของพรรคมากขึ้น กรรมการบริหารพรรคต้องมีการถ่วงถ่วงมติของพรรคโดยฟังเสียงข้างน้อยในที่ประชุมพรรค และมีความรอบคอบในการลงมติของพรรคมากขึ้น ซึ่งทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีความเป็นอิสระในตัวเอง ลดการครอบงำของผู้มีอำนาจในพรรคการเมือง

2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ระบุว่า “ภายในหนึ่งปีนับจากจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาค ละหนึ่งสาขา”

มาตรานี้ ส่งผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะการที่พรรคการเมืองสามารถหาสมาชิกพรรคได้ห้าพันคน และสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปี จะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น มาตรานี้ได้ปรับแก้จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ระบุว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้ขยายเวลาในการหาสมาชิกพรรคห้าพันคน จากระยะเวลา 180 วัน เป็นหนึ่งปี ซึ่งระยะเวลาของเดิมกำหนดให้น้อยเกินไป จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเริ่มต้น 15 คน

เท่ากัน การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีบทบาทเริ่มตั้งแต่กลุ่มที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งพรรคการเมือง และขยายฐานสมาชิกไปสู่ในระดับห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 พยายามทำให้พรรคการเมืองมีกิจกรรมในระดับฐานรากมาสู่ระดับบนมากขึ้น เป็นการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีกิจกรรมทางการเมืองและให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกพรรคอย่างแพร่หลาย เพราะถ้าหากพรรคการเมืองไม่สามารถหาสมาชิกพรรคตามที่กำหนดไว้ได้แล้ว อาจทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพได้

3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 27 “ภายในหนึ่งปีหลังจากจัดตั้งพรรคการเมือง ให้มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองภายในหกสิบวันนับจากวันที่พรรคการเมืองมีสมาชิกพรรคครบห้าพันคน และสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาแล้ว ในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะการประชุมใหญ่พรรคการเมืองภายใน 60 วัน หลังจากพรรคการเมืองมีสมาชิกพรรคครบห้าพันคน และสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาแล้ว มีความสำคัญเป็นอย่างมาก พรรคการเมืองจะเป็นพรรคการเมืองที่สมบูรณ์ได้ ต้องมีการประชุมใหญ่ในเรื่องการทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งภายหลังจากการประชุมใหญ่พรรคการเมือง จะเห็นภาพแนวทางการดำเนินงานของพรรคเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อพรรคการเมืองจะได้มีพัฒนาการที่ดีต่อไป

4) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 “พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ในเรื่องการค้าเนนกิจการต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองปีละหนึ่งครั้งนั้น เป็นผลดีต่อพรรคการเมือง และเป็นสิ่งที่พรรคการเมืองต้องทำ โดยการประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองเรียกว่าการประชุมสามัญ ซึ่งจะมีการรับรองบุคคล ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค การเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค โดยใช้เสียงข้างมากในมติที่ประชุมใหญ่เป็นสำคัญ สมาชิกพรรคจะได้มีส่วนร่วมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และจะทำให้พรรคการเมืองมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 48 “รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ให้ได้รับยกเว้น ไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร”

พรรคการเมืองมีรายได้จากหลากหลายแนวทาง เช่น จากการบริจาคเงินภาษีของประชาชนให้กับพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ จากการจัดกิจกรรมระดมทุนต่าง ๆ ของพรรค โดยรายได้ทั้งหมดไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งมาตรานี้ทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง และมีเงินทุนที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองได้ เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการเมือง การช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นผลให้พัฒนาการของพรรคการเมืองมีความเสถียรภาพมากขึ้น ซึ่งในประเด็นเรื่องการเงินของพรรคการเมืองนี้ มีความสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ ของ สุนิติ ชาวสำอางค์ ในเรื่อง “บทบาทของรัฐในการกำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง” โดย สุนิติ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายในส่วนที่กำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของผู้วิจัย คือ พรรคการเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 รัฐบาลโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้มีบทบาทในการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเป็นอิสระทางการเงินจากกลุ่มธุรกิจ หรือกลุ่มนายทุนต่าง ๆ โดยการกำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมืองไว้ กฎหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แก่พรรคการเมือง มีการกำหนดมาตรการทางภาษีในการจูงใจให้ประชาชนบริจาคเงินแก่พรรคการเมือง พรรคละ 100 บาท และรัฐสมทบอีกร้อยละ 5 และมีการกำหนดวงเงินการรับบริจาคจากบุคคลคนเดียวไม่ให้เกินสิบล้านบาทต่อปี เพื่อให้พรรคการเมืองไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากนายทุนได้

6) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 “รายได้ของพรรคการเมืองมีที่มาได้หลากหลายแนวทาง”

ในประเด็นของ มาตรา 53 เป็นเรื่องเกี่ยวกับรายได้ของพรรคการเมือง ซึ่งมาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะทำให้พรรคการเมืองมีเงินอุดหนุนจากกองทุน และจากการระดมทุนต่าง ๆ ของพรรคการเมืองเอง ซึ่งพรรคการเมืองจะพัฒนาได้ จะต้องมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ทั้งทางด้านการเลือกตั้ง การให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งจะต้องอาศัยเงินในการดำเนินกิจกรรมทั้งนั้น มาตรานี้ จึงเป็นการกำหนดแนวทางให้พรรคการเมืองสามารถหาเงินได้ โดยถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้

7) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 58 “การบริจาคโดยแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี ให้

กระทำได้โดยผู้เสียหายแต่ละคนอาจจะซื้อพรคการเมืองที่ประสงค์จะบริจาคภาษีให้ได้หนึ่งพรคการเมืองปีละหนึ่งร้อยบาท ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยอธิบดีกรมสรรพากร” และมาตรา 140 “ให้อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 61 (ผู้บริจาคเงินแก่พรคการเมืองมีสิทธินำเงินบริจาคไปหักค่าลดหย่อนภาษีอากรได้) และดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 58 ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีให้เสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 58 และ 140 นั้น ทำให้ประชาชนผู้มีเงินได้ทั่วไปสามารถบริจาคเงินให้พรคการเมืองที่ขึ้นชอบได้ โดยหักจากภาษีผ่านแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือ ก.ง.ด.90 จำนวน 100 บาท และทางรัฐบาลจะจัดสรรเงินสนับสนุนพรคการเมืองเพิ่มเติมอีก ร้อยละ 5 หรือ 5 บาท ดังนั้น พรคการเมืองจะได้รับเงินภาษีเงินได้ทั้งสิ้น 105 บาท ต่อผู้บริจาคหนึ่งราย เป็นมาตรการใหม่ที่มีขึ้นเฉพาะในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรคการเมือง พ.ศ. 2550 ทำให้พรคการเมืองสามารถระดมทุนจากสมาชิก หรือประชาชน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการสร้างพัฒนาการของพรคการเมืองโดยตรง

8) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 59 “ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บริจาคเงินแก่พรคการเมืองเกินสิบล้านบาทต่อปี”

มาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรคการเมือง เพราะทำให้นายทุนไม่สามารถมีอิทธิพลในการครอบงำพรคการเมืองได้ ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมาไม่ได้กำหนดเพดานการบริจาคเงินไว้ ทำให้มีการบริจาคเงินให้พรคการเมืองโดยบุคคล หรือนิติบุคคลเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจมีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝง เมื่อมีการจำกัดวงเงินการบริจาคสิบล้านบาท ทำให้การดำเนินกิจกรรมของพรคการเมืองมีการกระจายไปยังกลุ่มผู้สนับสนุนหรือสมาชิกมากขึ้น

9) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 67 “ห้ามมิให้สมาชิกซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดในพรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก เว้นแต่ได้รับมอบหมายจากกรรมการบริหารพรคการเมือง”

มาตรานี้เป็นผลบวกกับพรคการเมือง เป็นการป้องกันสมาชิกใช้ชื่อของพรคการเมืองไปแอบอ้างหาประโยชน์โดยมิชอบต่าง ๆ โดยไม่ได้รับมอบหมายจากกรรมการบริหารพรค ซึ่งจะทำให้พรคการเมืองเสียหาย หรือมีปัญหาได้ภายหลัง

10) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 73 “รัฐบาลจัดกองทุนเพื่อการพัฒนาพรคการเมือง มีที่มาจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินที่ได้รับจากกรมสรรพากร เงินสนับสนุนสมทบจากรัฐบาล”

มาตรานี้เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะเป็นหลักการที่จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบนายทุน พรรคการเมืองจะได้มีเงินทุนจากรัฐบาลในการพัฒนาพรรคการเมือง และพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพื่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเสริมสร้างความเข้าใจทางด้านการเมืองให้กับประชาชน พรรคการเมืองในเมืองไทย ควรได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เพราะหากพรรคการเมืองระดมทุนเอง เช่น ได้รับความบริจาคจากบุคคล หรือนิติบุคคลจำนวนมาก ๆ เป็นร้อยล้านบาท อาจได้รับการครหาจากพรรคการเมืองอื่น หรือถูก กกด. สอบสวนหาที่มาที่ไปของเงินบริจาค ถึงแม้ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง ในขณะนั้นจะไม่มีข้อห้ามไว้ แต่อาจทำให้พรรคการเมืองที่ได้รับเงินบริจาคมักมีความหม่นหมองได้

11) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในมาตรา 79 “ให้นายทะเบียนจัดสรรเวลาออกอากาศให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรค โดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง เพื่อให้แถลงผลงานของพรรคการเมืองปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสองครั้ง โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ”

มาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง เพราะให้พรรคการเมืองสามารถแถลงผลงานที่ผ่านมา และพรรคการเมืองเล็ก ๆ สามารถแจ้งเกิดได้ เป็นที่รู้จักของประชาชนและพรรคการเมืองสามารถขยายฐานสมาชิกได้มากขึ้น การประชาสัมพันธ์พรรคการเมืองนั้น สามารถทำได้หลายแนวทาง เช่น ทางโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ฯลฯ แต่วิธีที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดคือทางโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง เพราะเป็นที่สนใจในการรับฟังข่าวสารของประชาชน และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก โดยทาง กกด. ได้จัดสรรเวลาออกอากาศให้แก่พรรคการเมืองที่มี ส.ส. ต่ำว่า 50 คน จะได้รับการจัดสรรเวลาในการแถลงผลงาน 15 นาที ส่วนพรรคที่มี ส.ส.เกินกว่า 100 คน จะได้รับการจัดสรรเวลา 30 นาที และออกอากาศในช่วงเวลาที่ประชาชนสนใจรับชมหรือรับฟัง โดยทางโทรทัศน์ ระหว่างเวลา 17.00 น. ถึง 22.00 น ส่วนวิทยุอยู่ระหว่าง 8.00 น. ถึง 22.00 (ผู้จัดการออนไลน์ 2551)

12) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 “พรรคการเมืองสิ้นสภาพ หากไม่ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกัน สมาชิกพรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคนภายในหนึ่งปี”

มาตรานี้ เป็นผลบวกต่อพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองมีการณรงค์ทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพยายามหาสมาชิกให้ได้ ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองกำหนดไว้ห้าพันคน หากพรรค

การเมืองทำไม่ได้ ควรจะสิ้นสภาพไป เพราะไม่มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นพรรคการเมืองที่ดี ไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง หากไม่มีบทบัญญัตินี้ จะมีพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาเพื่อหวังเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีพัฒนาการทางการเมือง โดยมาตรานี้ มีผลผูกพันกับเงินอุดหนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล ทำให้สิ้นเปลืองเงินงบประมาณแผ่นดิน จึงต้องกำหนดให้มีการสิ้นสภาพพรรคการเมืองเกิดขึ้น

13) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 99 ระบุว่า “ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้”

มาตรา 99 ในเรื่องของการควบรวมพรรคการเมืองโดยไม่ให้มีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะเป็นผลดีต่อระบบการเมืองโดยรวม เพราะเป็นการป้องกันการผูกขาดอำนาจจากกลุ่มนายทุนของบางพรรค ที่มาซื้อพรรคการเมืองอื่นภายหลังจากการเลือกตั้งแล้ว ซึ่งผิดเจตนารมณ์ของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคการเมืองที่ตัวเองชอบ แต่ภายหลังกลับมารวมกับพรรคการเมืองอื่น เช่น ในอดีตพรรคไทยรักไทย จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เพราะมีการควบรวมกับพรรคการเมืองอื่น มาตรการนี้เป็นบทเรียนมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการซื้อพรรคการเมืองกันมาก เพื่อที่จะได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ทำให้เกิดมีการผูกขาดอำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงบัญญัติไว้ว่าห้ามมีการควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหานี้ขึ้นอีก ซึ่งส่งผลให้แต่ละพรรคการเมือง มีการแข่งขันกันที่จะหาสมาชิกพรรค และทำให้ประชาชนเห็นว่าพรรคการเมืองของตนนั้น มีนโยบายพรรคที่ดี มีความมุ่งมั่นในการบริหารประเทศหากได้เป็นรัฐบาล ทำให้พรรคการเมืองมีพัฒนาการทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม ต่างจากในอดีตที่พรรคการเมืองบางพรรคที่มี ส.ส. จะรอเวลาให้พรรคการเมืองใหญ่ที่มีนายทุนมาซื้อทั้งพรรคเพื่อจะได้จัดตั้งรัฐบาล เป็นการปิดกั้นพัฒนาการในพรรคการเมืองนั้น ๆ ลง

2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของพรรคการเมือง

2.2.1 ในการศึกษาจากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง คือ

1) รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 65 วรรคสาม “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการ

ปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติ
ข้อบังคับดังกล่าว หากขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้หมดหรือข้อบังคับนั้นเป็น
อันยกเลิก”

มาตรานี้ เป็นผลดีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ ส.ส. มีความเข้มแข็ง
มากขึ้น และมีความเป็นอิสระจากพรรคการเมือง โดยสามารถโต้แย้ง คัดค้าน การกระทำที่ไม่ชอบ
ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ได้ โดยการร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยในมติของพรรค
การเมืองนั้นว่าขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ หากขัดแย้งกับหลักปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย ให้หมดหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิก ซึ่งทำให้เป็นผลเสียต่อพรรคการเมือง
โดยตรง เพราะพรรคการเมืองไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ทำให้พรรคการเมือง
บริหารจัดการภายในพรรคได้ยากขึ้น เป็นการลดความเข้มแข็งของพรรคการเมือง หรือทำให้พรรค
การเมืองอ่อนแอลงนั่นเอง

แนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ ควรกำหนดอัตราส่วนของสมาชิกพรรคที่เป็น
ส.ส. ว่ามีอัตราส่วนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับมติพรรคเท่าไร เช่น พรรคมี ส.ส. 10 คน เห็นด้วยกับ
มติหรือข้อบังคับพรรค 6 คน ไม่เห็นด้วย 4 คน ก็ให้หมดหรือข้อบังคับพรรคนั้นใช้ได้ หาก ส.ส.
คนใดไม่เห็นด้วยไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้หมดพรรคหรือข้อบังคับนั้นยกเลิก ควรมีทางออกให้
พรรคการเมือง สามารถยืนยันเสียงข้างมากในพรรคมาโต้แย้งกับศาลรัฐธรรมนูญเพื่อจะชี้มติพรรค
หรือข้อบังคับพรรคนั้น และให้ทางเลือกกับ ส.ส. ที่ไม่เห็นด้วยกับมติพรรคนั้น ให้สามารถย้าย
พรรคได้โดยที่สถานภาพ ส.ส. ยังคงอยู่ ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองสามารถควบคุม ส.ส. ในพรรค
ได้ และนโยบายของพรรคการเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 106 (7) “สมาชิกภาพของสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็น
สมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมือง ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกจากพรรค
การเมืองที่ตนเป็นสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ภายใน
สามสิบวัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม
ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิก
ภาพสิ้นสุดลง แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในสามสิบวัน
นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”

มาตรา 106 (7) นี้ เป็นผลดีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีอิสระใน การดำเนินงาน สามารถมีความเห็นขัดต่อมติพรรคการเมืองที่ตนสังกัดได้ ส่วนที่เป็นผลลบแก่พรรคการเมือง คือทำให้พรรคการเมืองควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เกิดผลเสียต่อระบบรัฐสภาโดยรวม เพราะระบบรัฐสภาใช้เสียงข้างมาก ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่อยู่ในมติพรรค ก็จะทำให้เกิดความปั่นป่วนในพรรคการเมืองได้ ซึ่งในประเด็นการย้ายพรรคของ ส.ส. นี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ในเรื่อง “พรรคการเมืองไทยในรอบ 60 ปี” คือ พรรคการเมืองไทย ดำเนินธุรกิจการเมือง และจัดตั้งพรรคเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งเท่านั้น โดยจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2551 เช่น พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ส.ส. จากพรรคการเมืองเก่าที่ถูกยุบ มาเข้าสังกัดเพื่อการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2552 เท่านั้น โดยแทบจะไม่มีกิจกรรมทางการเมืองอื่นใดเลย แม้แต่การให้การศึกษาทางการเมืองแก่สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป เมื่อผ่านการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกภายในพรรคมิได้อยู่ด้วยอุดมการณ์ แต่จะอยู่ร่วมกันได้โดยผลประโยชน์ และจะย้ายพรรคไปเมื่อผลประโยชน์ขัดกัน ซึ่ง ส.ส. สามารถย้ายพรรคได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ทำให้ ส.ส. มีความเข้มแข็งมาก เพราะสามารถที่จะไม่เชื่อฟังในมติของพรรคได้ ในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองมีความอ่อนแอลง ไม่สามารถควบคุม ส.ส. ในพรรคได้ ทำให้เกิดความปั่นป่วนในพรรคได้เสมอ

แนวทางแก้ไขมาตรานี้ เหมือนกับการแก้ไขในมาตรา 65 วรรคสาม คือ ใช้คะแนนเสียงของกรรมการบริหารพรรคและ ส.ส. ในพรรค ว่ามีอัตราส่วนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเท่าไร หากถึงสามในสี่ ก็ให้ ส.ส. ผู้นั้นพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยหาก ส.ส. ผู้นั้น ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มติพรรคนั้นยกเลิกเพราะขัดต่อมาตรา 65 วรรคสาม หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วว่าขัดต่อมาตรา 65 วรรคสามจริง ควรมีทางออกให้พรรคการเมืองสามารถยืนยันเสียงข้างมากในพรรคมาได้แย้งกับศาลรัฐธรรมนูญเพื่อจะใช้มติพรรคหรือข้อบังคับพรรคนั้น และให้ทางเลือกรับ ส.ส. ที่มติพรรคให้สถานภาพสมาชิกสิ้นสุดลง ให้สามารถย้ายพรรคได้โดยที่สถานภาพ ส.ส. ยังคงอยู่ ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองสามารถควบคุม ส.ส. ในพรรคได้ และ ส.ส. ไม่กล้าที่จะขัดมติของพรรคการเมือง

3) รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทำผิด หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้

ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี”

มาตรานี้ ส่งผลต่อพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิของกรรมการบริหารพรรค ควรเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ใครผิดก็ควรรับผิดชอบเป็นคน ๆ ไป ไม่ควรตัดสิทธิกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งหมด ซึ่งเป็นการขาดหลักนิติธรรม โดยอาจเกิดการถ่วงแกลังกันระหว่างพรรคการเมืองได้ โดยที่พรรคตรงข้าม อาจส่งผู้สมัคร ไปอีกพรรคแล้วให้กระทำความผิด เพื่อให้เกิดการยุบพรรคได้ โดยการยุบพรรคการเมือง และการตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคกระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง ทำให้เกิดความอ่อนแอในการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมือง เนื่องจากแนวคิดที่ต้องการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองสำหรับประชาชน หากต้องมีเหตุการณ์ยุบพรรคจากการกระทำความผิดของกรรมการบริหารพรรค อาจไม่เป็นการยุติธรรมต่อประชาชนผู้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 นี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญา อุดชาชน และ ม.ร.ว. วุฒิเลิศ เทวกุล ในเรื่อง “อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง : กรณีศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศไทย” คือ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการยุบพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กรณีที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านการเมือง การปกครองโดยรัฐ โดยพรรคการเมืองได้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือกระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายพรรคการเมืองอย่างร้ายแรงที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และจากบทบัญญัติของกฎหมายพรรคการเมือง กรณีที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอให้ยุบพรรคการเมือง เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การสมรู้ร่วมคิดของกรรมการบริหารพรรคในการกระทำความผิด เป็นต้น และยังสอดคล้องกันในเรื่องแนวคิดในการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการทำงานของพรรคการเมืองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ คือ ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 ให้ยกเลิกการยุบพรรคการเมือง เฉพาะในมาตรา 237 เท่านั้น และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณากรรมการบริหารพรรคเป็นรายคนไป คนไหนที่ทำผิดจริงก็ตัดสิทธิคนนั้น ไม่ใช่ตัดสิทธิทุกคน และควรเพิ่มโทษให้หนักขึ้น เช่น ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะบทลงโทษให้ยุบพรรคการเมืองนั้น มีความรุนแรงที่จะไปกระทบต่อสมาชิกพรรคการเมืองคนอื่นที่ไม่มีส่วนรู้เห็น และขัดต่อสิทธิ เสรีภาพ และเจตนารมณ์อันเป็นหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมือง (ดิเรก ถึงฝั่ง 2552 : 39)

2.2.2 ในการศึกษาจากบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตราที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง คือ

1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 “การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หากผู้สมัครทำความผิด คณะกรรมการบริหารพรรคจะมีความผิดด้วย”

มาตรานี้ เป็นผลลบลต่อพรรคการเมืองโดยตรง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำความผิดในการเลือกตั้ง และได้ใบแดง หรือใบเหลืองจาก กกต. ควรเป็นความผิดเฉพาะบุคคล ไม่ควรให้กรรมการบริหารพรรคมีความผิดด้วย เพราะกรรมการบริหารพรรคได้กลั่นกรอง ผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับหนึ่งแล้วในช่วงก่อนการเลือกตั้ง แต่ปรากฏภายหลังว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งไปกระทำความผิด เช่นมีการซื้อเสียง กรรมการบริหารพรรคอาจไม่มีส่วนรู้เห็นกับความผิดนั้น มาตรานี้ จึงขาดหลักนิติธรรม และอาจเกิดการกัณฑ์แก่งระหว่างพรรคกันได้ หากเกิดการยุบพรรคขึ้น จะเป็นการทำลายพัฒนาการของพรรคการเมือง

แนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ ควรมีการแก้ไขในมาตรา 38 ให้เป็นความผิดเฉพาะบุคคล ผู้สมัครรับการเลือกตั้งกระทำความผิด ควรตัดสิทธิเฉพาะผู้สมัครเท่านั้น ไม่ควรให้กรรมการบริหารพรรคมีความผิดด้วย เพราะหากให้กรรมการบริหารพรรคมีความผิด อาจนำมาสู่การยุบพรรคในภายหลังได้ มาตรานี้ เป็นช่องว่างให้มีการกัณฑ์แก่งกันระหว่างพรรคการเมือง โดยการส่งผู้สมัครเข้าไปในพรรคตรงข้าม แล้วกระทำความผิดในการเลือกตั้ง เพื่อให้กรรมการบริหารพรรคทั้งคณะมีความผิด นำไปสู่การยุบพรรคการเมือง เป็นการตัดคู่แข่งทางการเมืองได้

2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78 (3) “หากสมาชิกพรรคการเมือง ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ติดกันสี่ครั้ง ให้เลิกเงินสนับสนุนพรรคการเมือง”

มาตรานี้ เป็นผลลบลต่อพรรคการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมหนึ่งของพรรคการเมือง หากพรรคการเมืองไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสี่ครั้ง แล้วตัดเงินอุดหนุนพรรคการเมือง เท่ากับว่าทำให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพไป การที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง แสดงว่าพรรคการเมืองนั้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่แล้ว ควรสนับสนุนเงินอุดหนุนพรรคการเมืองต่อไป เพราะพรรคการเมืองบางพรรคเป็นพรรคขนาดเล็กที่ประชาชนในบางพื้นที่ให้ความสนใจ และมีประโยชน์ต่อชุมชน แต่ฐานคะแนนเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พรรคการเมืองพรรคอื่นไม่ได้ หากยกเลิกเงินสนับสนุนพรรค จะเป็นการปิดกั้นพัฒนาการของพรรคการเมืองโดยตรงไม่ให้ทำกิจกรรมใด ๆ ทางการเมืองได้

ในประเด็นนี้ มีความสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ปฤษฎา ธรรมธร ในเรื่อง “การปฏิรูปพรรคการเมืองไทย” ตรงที่มีแนวคิดในการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ในบทบัญญัติที่มีรายละเอียดมากเกินไปออก เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองพัฒนาไปโดยธรรมชาติทางการเมือง ไม่ใช่ถูกบังคับจากตัวบทกฎหมายจนเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้พรรคการเมืองมีอิสระในการทำงานมากขึ้น

แนวทางแก้ไข มาตรา 78(3) ไม่ควรกำหนดให้สมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ติดกันสี่ครั้ง แล้วเลิกเงินสนับสนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล ควรพิจารณาว่าหากพรรคการเมืองนั้น ส่งผู้สมัครรับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องแต่ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. รัฐบาลควรสนับสนุนเงินให้พรรคการเมืองไว้ เพราะมีเจตนาที่ดีในการดำเนินการทางการเมืองอย่างแท้จริง เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถมีเงินทุนในการพัฒนาพรรค และอาจมีโอกาที่จะได้ ส.ส. ในครั้งต่อไปได้

3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง และปรากฏหลักฐานว่าหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละ ละเลย การกระทำความผิดกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งยุบพรรคการเมือง”

มาตรานี้ เป็นผลลบต่อพรรคการเมืองโดยตรง เป็นการทำลายพรรคการเมือง ขัดต่อหลักนิติธรรม เพราะกรรมการบริหารพรรคผู้ใดกระทำความผิดควรรับผิดชอบเฉพาะบุคคลไป ไม่ใช่รับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถเป็นสถาบันหลักทางการเมือง เพราะกรรมการบริหารพรรคที่ถูกตัดสิทธิไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ได้

แนวทางแก้ไขในมาตรานี้ ควรเปลี่ยนเป็น “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง และปรากฏหลักฐานว่า หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละ ละเลยการกระทำความผิด ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะผู้กระทำความผิด มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งยุบพรรคการเมือง” ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองคนอื่นที่ไม่มีผิด ได้สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้แก่ มาตรา 65 มาตรา 106 (7) มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 มาตรา 78 (3) และมาตรา 98

3.1.2 ควรนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย เผยแพร่ให้สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ และสาธารณชนทราบ เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลในการติดตามการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 ต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

3.2.1 บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและลบต่อสถาบันทางการเมือง และกระบวนการทางการเมืองอื่น ๆ เช่น สถาบันรัฐสภา กระบวนการเลือกตั้ง เป็นต้น

3.2.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกษมาพร กิตติสัมพันธ์ (2551) "พรรคพลังประชาชนเดินหน้าแก้ไขรัฐธรรมนูญเร่งด่วน มาตรา 237-266-190" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 8 มกราคม 2552 จาก <http://www.ryt9.com/s/iq02/335440>
- กาญจนรัตน์ ลีวีโรจน์ (2551) "แก้รัฐธรรมนูญ ?" *จดหมายข่าว สำนักงานศาลปกครอง* 8, 2 (มีนาคม - เมษายน 2551) :4
- กฤเทพ ไสกระจ่าง ร.ท. (2551, 25 พฤศจิกายน) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ สัมภาษณ์โดย ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพมหานคร
- โกเมศ ขวัญเมือง (2536) *กฎหมายพรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง _____.(2539) *กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และ นรนิติ เศรษฐบุตร (2521) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เชื่อนพันธ์ (2551, 9 กรกฎาคม) "คมคิด คนเขียน" *เดลินิวส์* หน้า 3
- คมสัน โพธิ์คง (2551, 24 ธันวาคม) อาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สัมภาษณ์โดย ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา นนทบุรี
- คอลัมน์การเมือง (2551, 18 ธันวาคม) "เลือกตั้งซ่อม ส.ส. เกมลำบากสองขั้ว" *มติชนรายวัน* หน้า 11 _____.(2551, 1 มกราคม) "กางแผน 5 พรรคการเมือง แก้รัฐธรรมนูญหลังเลือกตั้ง" *มติชนรายวัน* หน้า 11
- จุมพล หนิมพานิช (2546) "แนวทางวิเคราะห์การเมืองเชิงสถาบันและโครงสร้างหน้าที่" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิเคราะห์การเมืองและระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์* หน้าที่ 4 หน้า 150-161 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ชำนาญ ศักดิ์เศรษฐี (2551, 11 ธันวาคม) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์โดย ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพมหานคร
- เขาวนะ ไตรมาศ (2547) "แนวโน้มพรรคการเมืองไทยในยุคใหม่" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 3 พฤศจิกายน 2551 จาก <http://www.pub-law.net/article/ac260947.html>

- ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2551) "พลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย" ใน *หนังสือเรียนสังคมศึกษา และวัฒนธรรม มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เล่ม 2* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2526) *การเมืองเปรียบเทียบ ทฤษฎีและแนวความคิด*
กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์
- ชยพล ธานีวัฒน์ (2550) "พรบ.พรรคการเมือง ปี 2550 กับการพัฒนาความเป็นสถาบันทาง
การเมือง" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 จาก [http://www.
thaingo.org/writer/view.php?id=560](http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=560)
- ณรงค์เดช สรุโฆษิต (2550) "วิพากษ์ร่างรัฐธรรมนูญ 50" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่
10 ตุลาคม 2551 จาก http://news.sanook.com/scoop/scoop_170148.php
- ดิเรก ถึงฝั่ง (2552) "รายงานคณะกรรมการสมานฉันท์ เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการ
แก้ไขรัฐธรรมนูญ" กรุงเทพมหานคร สำนักกรรมการ 2
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (มิถุนายน 2550)
- เดลินิวส์ออนไลน์ (2551) "นปก. อ้างคำพูดเหมาเจอตุง คนลงแรงควรรอให้" (ออนไลน์) ค้นคืน
วันที่ 25 มกราคม 2551 จาก [http://www.dailynews.co.th/web/
html/
popup_news/Default.aspx?Newsid=152647&NewsType=1&Template=1](http://www.dailynews.co.th/web/html/popup_news/Default.aspx?Newsid=152647&NewsType=1&Template=1)
- ได้ฝุ่น (2551, 30 มีนาคม) "บุคคลในข่าว" *ไทยรัฐ* หน้า 4
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2552, 10 มิถุนายน) รองศาสตราจารย์ระดับ 9
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สัมภาษณ์โดย ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา
นนทบุรี
- นวนินิต เศรษฐบุตร (2550) *รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปัญญา อุดชาชน และ ม.ร.ว.วุฒิเลิศ เทวกุล (2547) *อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรค
การเมือง : กรณีศึกษาประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี
และประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- ปถพีรดี (2544) "รำลึกถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช" ใน *สกุลไทย* (14 สิงหาคม 2544)
- ประชาไท (2551) "จาตุรนต์: ยุบพรรคคึกฤกษ์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่
16 มกราคม 2552 จาก <http://prachathai.com /05web/th/home/11778>

- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2549) "พรรคการเมืองไทย" ในนรินทร์ เศรษฐบุตร *การเมืองการปกครองไทยในรอบ 60 ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* นนทบุรี สถาบันพระปกเกล้า
- ปฤษฎา ธรรมธร (2544) "การปฏิรูปพรรคการเมืองไทย" วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ผู้จัดการออนไลน์ (2551) "กท.สคสรี ย้ำพิจารณาจำนวนตามจริง" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.manager.co.th/Politics/default.html>
- พินิจการเมือง (2551, 27 มีนาคม) "การยุบพรรคการเมือง" *โพสต์ทูเดย์* หน้า 4
- "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541" ราชกิจจานุเบกษา (2541) กรุงเทพมหานคร
- "พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550" ราชกิจจานุเบกษา (2550) กรุงเทพมหานคร
- ฟากฟ้าทะเลฝัน (2552) "กท.ยอมรับมีมูลสอบ เงินบริจาค250ล้านปชป." (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.stockwave.in.th/index.php/hot-news/270-top-headline/150-news-politic-government>
- มติชนออนไลน์ (2552) "กม.ใหม่บริจาคเงินภาษีเงินให้พรรคการเมืองคนละ 105 บาท มีผลบังคับใช้แล้ว ห้ามอุดหนุนเกิน10 ล.ต่อไป" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 25 มกราคม 2552 จาก http://matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1232181494&grpid=01&catid=01
- "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก (2550) หน้า 1 – 127 กรุงเทพมหานคร
- วิกิพีเดีย (2550) "ประเด็นข้อเรียกร้อง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2551 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/รธน50>
- วัชร จิตต์พานิชย์ (2550) "เงินได้พึงประเมินกับค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://nukbunchee.com/board/index.php?topic=663.msg1115#msg1115>

- วัชรวิ สินธวานุวัฒน์ (2550) "สรุปผลการประชุมคณะอนุกรรมการ การเตรียมการยกร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 6 " กรุงเทพมหานคร
 สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (12 มีนาคม 2550)
- ศิริวรรณ ตันเสถียร (2544) "การเมืองการปกครอง : พัฒนาการของแนวคิดประชาธิปไตย" ใน
 หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มัธยมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 4
 ประวัติศาสตร์ นนทบุรี เทพเนรมิตการพิมพ์
- สิริพรรณ นกสวน (2549) "พรรคการเมืองและตัวแบบพรรคการเมืองไทย" (ออนไลน์) ค้นคืนวันที่
 10 พฤศจิกายน 2551 จาก <http://www.onopen.com/2006/01/1105>
- สุนิติ ขวาลำอังก์ (2542) "บทบาทของรัฐในการกำหนดระเบียบทางการเงินของพรรคการเมือง"
 วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อมรินทร์
- หยุด แสงอุทัย (2517) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ดวงกมล
- องอาจ คล้ามไพบูลย์ (2551, 6 ธันวาคม) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพ
 สัมภาษณ์โดย ลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพมหานคร
- Duverger, Maurice. (1963). *Political Parties Their Organization and Activity in the
 Modern State*. New York: Wiley and Sons.
- Goodman, William. (1956). *The Two-party System in the United States*. Princeton
 New Jersey D.Van Nostrand.
- Grazia De, Alfred.(1965). *Political Behavior* The Free Press.
- Huntington, Samuel. (1968). *Political Order in Changing Societies* New Heaven:
 Yale University Press
- James Bryce (1921). "Modern Democracy" อ้างถึงใน จุมพล หนีพานิช (2546) "แนวทาง
 วิเคราะห์การเมืองเชิงสถาบันและโครงสร้างหน้าที่ ใน *ประมวลสาระชุด
 วิชาการวิเคราะห์การเมืองและระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์* หน้าที่ 4
 หน้า 128 – 181 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- Laothamatas, Anek. (1988). "Business and Politics in Thailand : New Patterns of
 Influence" *Asian Survey* 28(4) pp. 453 – 455.

Lapalombara, Joseph. and Weiner, Myron. (1965). *Political Culture and Political Development* Princeton NJ : Princeton University Press.

Neumann, Sigmund. (1967). *Modern Political Parties*. Chicago : University of Chicago Press

Pye, Lucian W. (1965). "The Concept of Political Development" *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 358,1
pp1 – 13.

Ranney, Austin. and Kendall, Willmoor.(1956). *Democracy and the American Party System*. Harcourt. Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ
ประวัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ประวัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หลังจากมีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และได้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) กำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก และได้ทำการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550

โดยผลปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บังคับ โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศใช้ เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป

ประวัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พุทธศักราช 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ที่ตราขึ้นในรูปแบบพระราชบัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้มีขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่งในระบบบทกฎหมายไทย เพื่อกำหนดรายละเอียดซึ่งเป็นกฎเกณฑ์สำคัญเพิ่มเติม เนื่องจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 บางมาตราในเรื่องที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ได้บัญญัติหลักการไว้อย่างกว้าง ๆ ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในตัวบทแห่งรัฐธรรมนูญ ให้มีความยาวมากเกินไป และเพื่อที่จะได้สะดวกแก่การแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ต้องดำเนินการตามวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมลงในรัฐธรรมนูญที่ทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งมีขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ทางคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ (กมธ.) อันประกอบด้วยร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ประชุมมีมติให้ น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ เป็นประธาน นายวิษณุ เครืองาม เป็นรองประธาน กมธ. คนที่ 1 นายสุจิต บุญบงการ เป็นรองประธานคนที่ 2 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายชวรัตน์ วัฒนเวช เป็นรองประธาน คนที่ 3 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นรองประธาน คนที่ 4 และเป็นประธานอนุ กมธ. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยนางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ เป็นเลขานุการ กมธ. นายเชษฐา โทณะวนิก เป็นรองเลขานุการ นายประพันธ์ คุณมี นายคำคุณ สิริธิตมาน และนายชงทอง จันทรางศุ เป็นโฆษก กมธ.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ประกาศใช้ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2550 วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัตินั้น เพื่อทดแทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งถูกประกาศยกเลิกพร้อมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

3. ชื่อ นายธนัท เทียนศิริ
- ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- วุฒิการศึกษา ปริญญาโท Master of Science University of Manchester สหราชอาณาจักร พ.ศ. ที่จบ 2537
- ปริญญาโท Master of Public Policy National Graduate Institute for Policy Studies ประเทศญี่ปุ่น พ.ศ.ที่จบ 2549
- ผลงาน การสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบายการวิจัยและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2546

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง พัฒนาการของพรรคการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

คำอธิบาย แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์รายบุคคล แบบสัมภาษณ์ทั้งหมด มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในมาตราที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ.....
2. อายุ.....
3. การศึกษา.....
4. อาชีพ.....
5. รายได้.....บาท / เดือน
6. ตำแหน่ง.....
7. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง.....ปี

ตอนที่ 2 ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในมาตราต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองไทย ในประเด็นต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

1. การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง

1.1 การจัดตั้งพรรคการเมือง ท่านคิดว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรานี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ภายในหนึ่งปีนับจากจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา”

.....

.....

1.2 การควมรวมพรรคการเมือง ท่านคิดว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรานี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

“รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 104 วรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 99 ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรจะมีการควมรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้”

.....

.....

2. การจัดตั้งและดำเนินกิจการพรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตราเหล่านี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

2.1 “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 วรรค 3 กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง แต่กรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ต้องรับผิดชอบตามวรรคสาม หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมกระทำการนั้น และได้คัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือ ได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่สิ้นสุดการประชุม”

.....

.....

2.2 “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 27 ภายในหนึ่งปีนับจากวันจัดตั้งพรรคการเมือง หลังจากพรรคการเมืองมีสมาชิกพรรค ห้าพันคนและสาขาพรรคภาคละหนึ่งสาขาแล้ว ให้มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมืองภายใน หกสิบวันนับจากวันจัดตั้งพรรคการเมือง ในเรื่อง การทบทวนนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับ พรรคการเมือง การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

.....

.....

2.3 “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 พรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ในเรื่องการดำเนิน กิจการต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

.....

.....

3. การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง มาตราเหล่านี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

3.1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายในพรรคการเมือง

“รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะและการ ปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติข้อ บังคับดังกล่าว หากขัดแย้งกับหลักปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอัน ยกเลิก”

.....

.....

3.2 หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมือง

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง และปรากฏหลักฐานว่าหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยการกระทำดังกล่าว

ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งยุบพรรคการเมือง”

.....

.....

3.3 การส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน

(1) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 109(2) เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนว่างลง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น ในเขตเลือกตั้งนั้น ขึ้นมาแทน”

.....

.....

(2) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 95 วรรคสอง พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครแบบสัดส่วนทุกเขตเลือกตั้ง หรือจะส่งเพียงบางเขตเลือกตั้งก็ได้”

.....

.....

(3) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 98 วรรคสอง สามารถนำมาตรา 94 วรรคสาม (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) มาใช้บังคับกับการนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนด้วยโดยอนุโลม”

.....

.....

(4) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 103 วรรคสอง พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตในครบตามจำนวน ไม่สามารถถอนการสมัครหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้”

.....

.....

(5) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 38 การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หากผู้สมัครทำความผิด คณะกรรมการบริหารพรรคจะมีความผิดด้วย”

.....

.....

4. สถานภาพความเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตราเหล่านี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

(1) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 101 (3) สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกเพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันถึงวันเลือกตั้ง ยกเว้นยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันถึงวันเลือกตั้ง”

.....

.....

(2) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 106 (6) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา265 (การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยงานของรัฐ แทรกแซงการรับสัมปทานจากรัฐ รับเงินหรือประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานราชการ) หรือมาตรา266 (ใช้ตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ของข้าราชการ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและเงินเดือน)

.....

.....

(3) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 106 (7) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมือง ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติตัดคำว่าติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา65 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลง แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”

.....

.....

5. การเงินของพรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตราเหล่านี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

5.1 เงินสนับสนุนพรรคการเมืองจากรัฐบาล

(1) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 73 รัฐบาลจัดกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง มีที่มาจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินที่ได้รับจากกรมสรรพากร เงินสนับสนุนสมทบจากรัฐบาล”

.....

.....

(2) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78 (3) หากสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ติดกันสี่ครั้ง ให้เลิกเงินสนับสนุนพรรคการเมือง”

.....

.....

5.2 รายได้ของพรรคการเมือง

(1) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 59 ห้ามมิให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล บริจาคเงินแก่พรรคการเมืองเกินสิบล้านบาทต่อปี”

.....

.....

(2) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 67 ห้ามมิให้สมาชิกซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง รับบริจาคจากผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก เว้นแต่ได้รับมอบหมายจากกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

.....

.....

5.3 การบริจาคแก่พรรคการเมือง

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 53 รายได้ของพรรคการเมืองมีที่มาได้หลากหลายแนวทาง ท่านมีความเห็นในแนวทางแต่ละแนวทางอย่างไร

(1) เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรค

.....
.....

(2) เงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการของพรรค

.....
.....

(3) เงินที่ได้จากการจัดกิจกรรมหาทุนของพรรค

.....
.....

(4) เงินบริจาคแก่พรรค

.....
.....

(5) เงินอุดหนุนจากกองทุน

.....
.....

(6) ดอกเบี้ยและรายได้จากทรัพย์สินของพรรค

.....
.....

6. การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๗๙ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 79 ให้นายทะเบียนจัดสรรเวลาออกอากาศให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรค โดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรค การเมือง เพื่อให้แถลงผลงานของพรรคการเมืองปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสองครั้ง โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย”

.....
.....

7. การสิ้นสุดภาพพรรคการเมือง

ท่านคิดว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตราเหล่านี้ ส่งผลบวกหรือลบต่อพรรคการเมืองอย่างไร

(1) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสอง ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ทราบการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการกระทำการดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบเป็นระยะเวลาห้าปี”

.....

.....

(2) “รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง ผู้สมัครรับเลือกตั้งทำผิดหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบ เป็นระยะเวลาห้าปี”

.....

.....

(3) “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 พรรคการเมืองสิ้นสุดภาพ หากไม่ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกัน สมาชิกพรรคเหลือไม่ถึงห้าพันคนภายในหนึ่งปี”

.....

.....

ตอนที่ 3 ท่านมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ในประเด็นต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

1. การเริ่มต้นก่อตั้งพรรคการเมือง

.....

.....

2. นโยบาย อุดมการณ์ และมติพรรคการเมือง

.....

.....

3. การบริหาร การจัดการภายในพรรคการเมือง

.....

.....

4. การเงินของพรรคการเมือง

.....

.....

5. การประชาสัมพันธ์พรรคการเมือง

.....

.....

6. การสืบสภาพพรรคการเมือง

.....

.....

7. การพัฒนาพรรคการเมือง

.....

.....

8. สถานภาพความเป็นสมาชิก

.....

.....

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์

กรุงเทพ ไสกระจำง ร.ท. (2551, 25 พฤศจิกายน) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ

สัมภาษณ์โดย ลิจิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพ

คมสัน โพธิ์คง (2551, 24 ธันวาคม) อาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สัมภาษณ์โดย ลิจิต อิศรางกูร ณ อยุธยา นนทบุรี

ชำนาญ ศักดิ์เศรษฐ์ (2551, 11 ธันวาคม) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์โดย ลิจิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพ

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2552, 10 มิถุนายน) อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สัมภาษณ์โดย ลิจิต อิศรางกูร ณ อยุธยา นนทบุรี

องอาจ คล้ามไพบูลย์ (2551, 6 ธันวาคม) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกรุงเทพ

สัมภาษณ์โดย ลิจิต อิศรางกูร ณ อยุธยา กรุงเทพ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายลิขิต อิศรางกูร ณ อยุธยา
วัน เดือน ปีเกิด	31 ธันวาคม พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม
สถานที่ทำงาน	สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แขวงสามเสนใน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
ตำแหน่ง	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ